C/2026/4637

3.9.2026

OZNÁMENIE KOMISIE

Usmernenia k uplatňovaniu nariadenia (EÚ) 2024/3015 o zákaze výrobkov vyrobených s využitím nútenej práce na trhu Únie

(C/2026/4637)

1. Úvod 4
2. Právny rámec 5
2.1. Ústavný rámec EÚ 5
2.2. Medzinárodný právny rámec 5
3. Rozsah pôsobnosti nariadenia 6
3.1. Výrobky a hospodárske subjekty v rozsahu pôsobnosti nariadenia 6
3.2. Vymedzenie nútenej práce 7
3.2.1. Práca alebo služba 7
3.2.2. Neposkytnutie dobrovoľného súhlasu (nedobrovoľnosť) 7
3.2.3. Nátlak 7
3.3. Druhy nútenej práce 8
3.3.1. nútená práca nariadená súkromným subjektom 8
3.3.2. Štátom nariadená nútená práca 8
3.3.3. Nútená detská práca 8
3.4. Ukazovatele rizika na identifikáciu nútenej práce 9
4. Vyšetrovací proces 9
4.1. Vyšetrovanie možných porušení zákazu nútenej práce 9
4.2. Rozsah vyšetrovacieho procesu 9
4.3. Prístup založený na riziku na účely priorizácie a zacielenia vyšetrovaní 10
4.3.1. Kritériá na identifikáciu výrobkov a priorizáciu prípadov pri vyšetrovaní 10
4.3.2. Identifikácia hospodárskych subjektov v rámci fáz vyšetrovania 11
4.4. Posúdenie informácií 12
4.4.1. Získavanie a hodnotenie dostupných informácií 12
4.4.2. Príslušné zdroje informácií 12
4.5. Predbežná fáza vyšetrovaní 12
4.5.1. Vyžiadanie informácií od hospodárskych subjektov 12
4.5.2. Vyžiadanie informácií od „iných dodávateľov výrobkov“, iných zainteresovaných strán a ďalšie zisťovanie skutočností 13
4.5.3. Posúdenie a ukončenie predbežnej fázy vyšetrovania 14
4.6. Vyšetrovanie 15
4.6.1. Právo hospodárskeho subjektu byť informovaný a vypočutý 15
4.6.2. Požadovanie informácií od hospodárskych subjektov 15
4.6.3. Kontaktovanie ďalších príslušných zainteresovaných strán a inšpekcie na mieste 15
4.6.4. Dôvernosť vyšetrovaní 16
4.6.5. Výsledok vyšetrovania 16

4.7. Spolupráca hospodárskych subjektov s príslušnými orgánmi a informácie, ktoré sa môžu požadovať … 17
4.7.1. Príklady informácií o opatreniach hospodárskeho subjektu na identifikáciu rizík nútenej práce, predchádzanie týmto rizikám, ich zmierňovanie, eliminovanie alebo nápravu … 17
4.7.2. Príklady informácií o pracovných podmienkach na mieste údajnej nútenej práce … 18
4.7.3. Príklady informácií o výrobku, ktorý údajne porušuje zákaz nútenej práce … 18
4.8. Rozhodnutia o porušeniach zákazu nútenej práce … 19
4.8.1. Stanovenie porušenia zákazu nútenej práce … 19
4.8.2. Stanovenie porušenia v prípade nespolupráce … 21
4.8.3. Obsah rozhodnutia … 22
4.8.4. Dodávateľské reťazce strategického alebo kritického významu pre EÚ … 23
4.9. Preskúmanie rozhodnutí a odvolania … 24
4.9.1. Žiadosti o preskúmanie rozhodnutia … 24
4.9.2. Žiadosť o zrušenie rozhodnutia po splnení požiadaviek a informácie, ktoré majú predložiť hospodárske subjekty … 24
4.9.3. Správne a súdne odvolania proti rozhodnutiam … 25
4.10. Koordinácia a spolupráca v oblasti vyšetrovania a presadzovania … 25
4.10.1. Koordinácia medzi vnútroštátnymi orgánmi v rámci členského štátu … 25
4.10.2. Koordinácia s orgánmi presadzovania práva a súčinnosť s trestným konaním … 26
4.10.3. Koordinácia, spolupráca a vzájomná pomoc medzi príslušnými orgánmi a Komisiou … 26
5. Presadzovanie a sankcie … 27
5.1. Presadzovanie rozhodnutí o porušení zákazu … 27
5.1.1. Presadzovanie rozhodnutí o porušení zákazu v rámci EÚ … 27
5.1.2. Presadzovanie rozhodnutí o porušení zákazu na hraniciach … 28
5.1.3. Identifikácia výrobkov na hraniciach … 29
5.1.4. Pozastavenie uvoľňovania výrobkov a oznámenie príslušným orgánom … 29
5.1.5. Prepustenie do voľného obehu alebo na vývoz … 30
5.1.6. Odmietnutie, zaistenie a odstránenie … 30
5.2. Sankcie … 30
5.2.1. Dôvody sankcií … 31
5.2.2. Výpočet sankcií … 31
6. Pokyny pre hospodárske subjekty týkajúce sa náležitej starostlivosti v súvislosti s nútenou prácou … 34
6.1. Účel … 34
6.2. Právne predpisy EÚ týkajúce sa náležitej starostlivosti … 34
6.3. Čo je náležitá starostlivosť v súvislosti s nútenou prácou? … 35
6.3.1. Náležitá starostlivosť ako účinný nástroj proti nútenej práci … 35
6.3.2. Charakteristiky náležitej starostlivosti … 35
6.3.3. Zapojenie zainteresovaných strán … 36

6.4. Proces náležitej starostlivosti 36
6.4.1. Krok 1: Začlenenie náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce do politík a systémov riadenia rizika spoločnosti 37
6.4.2. Krok 2: Identifikovanie a posúdenie rizík nútenej práce v činnostiach, dodávateľských reťazcoch a obchodných vzťahoch spoločnosti 39
6.4.3. Krok 3: Predchádzanie rizikám nútenej práce, ich zmierňovanie a eliminovanie 41
6.4.4. Krok 4: Monitorovanie a posúdenie vykonávania a výsledkov 43
6.4.5. Krok 5: Oznamovanie spôsobu riešenia rizík 44
6.4.6. Krok 6: Zabezpečenie nápravy alebo spolupráca na nej 45
7. Predloženie informácií o možných porušeniach zákazu nútenej práce 47
7.1. Úvod 47
7.2. Predkladanie informácií 47
7.2.1. Predkladanie informácií 47
7.2.2. Informácie, ktoré sa majú predkladať 47
7.2.3. Kontaktné údaje 47
7.3. Tvrdenia týkajúce sa nútenej práce 48
7.4. Dôkazy o nútenej práci a podporné dokumenty 48
7.5. Informácie o dotknutých hospodárskych subjektoch a/alebo výrobkoch 48
7.6. Ako sa bude s predloženými informáciami zaobchádzať? 49
7.6.1. Počiatočné posúdenie 49
7.6.2. Dialóg s navrhovateľom 49
7.7. Dôvernosť a ochrana údajov 50
7.7.1. Dôvernosť 50
7.7.2. Zaobchádzanie s osobnými údajmi 50

DÔLEŽITÉ UPOZORNENIE

Týmito usmerneniami sa plní povinnosť stanovená v článku 11 nariadenia o nútenej práci ([1]) (ďalej len „nariadenie“ alebo „nariadenie o nútenej práci“) a ich účelom je podporiť jeho vykonávanie ([2]). Sú určené príslušným orgánom zodpovedným za vykonávanie nariadenia a colným orgánom, hospodárskym subjektom, spotrebiteľským organizáciám, organizáciám občianskej spoločnosti, odborovým zväzom a všetkým ostatným zainteresovaným stranám.

Tieto usmernenia slúžia len ako usmerňovací dokument a právne záväzné je iba samotné znenie nariadenia. Záväzný výklad právnych predpisov EÚ je vo výlučnej právomoci Súdneho dvora Európskej únie. Názory vyjadrené v týchto usmerneniach nemôžu predurčovať stanovisko, ktoré by Európska komisia mohla zaujať pred Súdnym dvorom. Komisia ani žiadna osoba konajúca v mene Komisie nie je zodpovedná za možné použitie informácií obsiahnutých v týchto usmerneniach.

Tieto usmernenia slúžia ako pokyny týkajúce sa uplatňovania nariadenia v členských štátoch a na Islande, v Lichtenštajnsku a Nórsku ako signatároch Dohody o Európskom hospodárskom priestore (EHP), ako aj vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu a na jeho území, pokiaľ ide o Severné Írsko, v súlade s Windsorským rámcom ([3]) po doplnení nariadenia do príslušných dohôd. Odkazy na Úniu, EÚ alebo jednotný trh sa preto chápu ako odkazy zahŕňajúce EHP alebo trh EHP, ako aj Spojené kráľovstvo, pokiaľ ide o Severné Írsko.

V súlade s požiadavkami nariadenia boli tieto usmernenia vypracované po konzultácii so všetkými zainteresovanými stranami vrátane medzinárodných organizácií, členských štátov, podnikov a záujmových združení, odborových zväzov a organizácií občianskej spoločnosti. Na podporu konzultačného procesu zriadila Komisia expertnú skupinu pre nútenú prácu ([4]), zverejnila výzvu na predkladanie podkladov ([5]), na základe ktorej jej bolo doručených 160 príspevkov, a uskutočnila cielené konzultácie. Usmernenia sa môžu časom podľa potreby meniť a aktualizovať.

1. **ÚVOD**

V nariadení sa stanovujú záväzné pravidlá, podľa ktorých sa hospodárskym subjektom zakazuje na trh EÚ uvádzať výrobky vyrobené s využitím nútenej práce a vyvážať ich z trhu EÚ. Jeho cieľom je zlepšiť fungovanie jednotného trhu tým, že prispeje k zachovaniu spravodlivého a transparentného trhu, zabezpečí rovnaké podmienky pre podniky na jednotnom trhu a zároveň podporí zodpovedné obchodné správanie podnikov pôsobiacich v EÚ aj mimo nej. Cieľom nariadenia je takisto prispieť k boju proti praktikám nútenej práce vrátane cieľa OSN v oblasti udržateľného rozvoja 8.7, ktorým je odstránenie nútenej práce do roku 2030.

V nariadení sa hospodárskym subjektom ukladá povinnosť dosiahnuť výsledok. Hoci sa v ňom neukladajú spoločnostiam žiadne konkrétne povinnosti náležitej starostlivosti, náležitá starostlivosť sa považuje za užitočný nástroj na riešenie problematiky nútenej práce v dodávateľských reťazcoch. Vzhľadom na to a v súlade s nariadením cieľom týchto usmernení je takisto objasniť, ako môže náležitá starostlivosť pomôcť spoločnostiam pri dodržiavaní nariadenia. Tieto pravidlá sa uplatňujú bez ohľadu na to, či sa nútená práca vyskytuje vo vlastných prevádzkach hospodárskeho subjektu alebo v jeho dodávateľskom reťazci.

Pri vykonávaní nariadenia musia príslušné orgány a Komisia dodržiavať všeobecné zásady práva EÚ, ako je zásada proporcionality. Vyšetrovania sa musia vykonávať pri náležitom rešpektovaní práva hospodárskych subjektov na vypočutie a bez toho, aby boli dotknuté postupy podľa iných právnych predpisov EÚ a vnútroštátnych právnych predpisov. Na tento účel sa v nariadení vyžaduje, aby vedúce príslušné orgány úzko spolupracovali s ostatnými príslušnými orgánmi.

([1]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/3015 z 27. novembra 2024 o zákaze výrobkov vyrobených s využitím nútenej práce na trhu Únie (Ú. v. EÚ L, 2024/3015, 12.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj).

([2]) Tieto usmernenia sa vzťahujú na všetky prvky uvedené v článku 11 nariadenia o nútenej práci s výnimkou pokynov pre colné orgány a hospodárske subjekty týkajúcich sa praktického vykonávania článku 27 nariadenia o nútenej práci. Ako sa vysvetľuje v oddiele 5.1.3, na tieto pokyny sa prihliadne, ak a keď sa prijmú delegované akty podľa článku 27 nariadenia o nútenej práci.

([3]) Windsorský rámec je nový spôsob, akým sa v súlade so spoločným vyhlásením č. 1/2023 zo strany Únie a Spojeného kráľovstva v Spoločnom výbore zriadenom Dohodou o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu z 24. marca 2023 označuje protokol o Írsku/Severnom Írsku.

([4]) Register expertných skupín Komisie.

([5]) Portál Vyjadrite svoj názor, Nútená práca: usmernenia k vykonávaniu pravidiel EÚ.

2. **PRÁVNY RÁMEC**

2.1. **Ústavný rámec EÚ**

Nariadenie o nútenej práci vychádza zo zmlúv EÚ ([6]) a odzrkadľujú sa ňom hodnoty uvedené v článku 2 Zmluvy o EÚ, ktoré sú spoločné pre Úniu a jej členské štáty ([7]). V zmluvách sa vyžaduje, aby EÚ a jej členské štáty podporovali a presadzovali hodnoty, ako sú ľudská dôstojnosť, ľudské práva, sloboda, spravodlivosť a solidarita, ktoré, ako potvrdil Súdny dvor, tvoria základ identity EÚ a sú nevyhnutné na fungovanie právneho poriadku EÚ ([8]).

Tieto záväzky sú spresnené a posilnené v Charte základných práv EÚ ([9]), v ktorej sa výslovne stanovuje, že ľudská dôstojnosť je nedotknuteľná a musí sa rešpektovať a chrániť. V charte sa takisto výslovne zakazuje otroctvo, nevoľníctvo, nútená alebo povinná práca a obchodovanie s ľuďmi ([10]).

2.2. **Medzinárodný právny rámec**

Nariadenie vychádza z medzinárodných nástrojov, ktorými sa zakazuje nútená práca vo všetkých formách, najmä z dohovoru MOP č. 29 o nútenej alebo povinnej práci ([11]) a protokolu k nemu z roku 2014 ([12]) a z dohovoru MOP č. 105 o zrušení nútenej práce ([13]), ktorým sa dopĺňa odporúčanie MOP č. 203 o nútenej práci ([14]). Čerpá aj z dohovoru MOP č. 182 ([15]), ktorým sa zakazuje nútená detská práca ako jedna z najhorších foriem detskej práce ([16]), a z medzinárodných nástrojov v oblasti ľudských práv. Všetky členské štáty EÚ sa zaviazali bojovať proti nútenej práci, keďže všetky ratifikovali dohovory MOP č. 29 a č. 105 o nútenej alebo povinnej práci.

V týchto usmerneniach sa prihliada na zásady a normy stanovené v medzinárodne uznávaných usmerneniach, a najmä na tieto nástroje:

— Smernice OECD pre nadnárodné spoločnosti o zodpovednom správaní podnikov (ďalej len „smernice OECD pre nadnárodné spoločnosti“) ([17]) a usmernenie OECD o náležitej starostlivosti pre zodpovedné obchodné správanie (ďalej len „usmernenie OECD o náležitej starostlivosti“) ([18]),

— príručka MOP *Hard to see, harder to count* ([19]),

— príručka MOP a IOE *Combating forced labour – A handbook for employers and business* (ďalej len „príručka MOP a IOE“) ([20]),

— hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv (ďalej len „hlavné zásady OSN“) ([21]).

([6]) Konsolidované znenie Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) (Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016, s. 13), článok 21; konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 47).
([7]) Odôvodnenie 3 nariadenia o nútenej práci.
([8]) Rozsudok z 21. apríla 2026, Komisia/Maďarsko („hodnoty Únie“), C-769/22, EU:C:2026:326, bod 525.
([9]) Charta základných práv Európskej únie (Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 391).
([10]) Články 1 a 5 Charty základných práv EÚ.
([11]) MOP, Dohovor o nútenej alebo povinnej práci z roku 1930 (č. 29).
([12]) MOP, Protokol z roku 2014 k Dohovoru o nútenej alebo povinnej práci z roku 1930 (P029).
([13]) MOP, Dohovor o zrušení nútenej práce z roku 1957 (č. 105).
([14]) MOP, Odporúčanie o nútenej práci (doplnkové opatrenia) z roku 2014 (č. 203).
([15]) MOP, Dohovor o najhorších formách detskej práce z roku 1999 (č. 182).
([16]) MOP, Deklarácia o základných zásadách a právach pri práci, prijatá 18. júna 1998 (deklarácia MOP z roku 1998); článok 6 Medzinárodného paktu OSN o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, prijatého v roku 1966, ktorý nadobudol platnosť v roku 1976 (ICESCR); článok 8 ods. 3 písm. a) Medzinárodného paktu OSN o občianskych a politických právach, prijatého v roku 1966, ktorý nadobudol platnosť v roku 1976 (ICCPR).
([17]) OECD (2023), Smernice OECD pre nadnárodné spoločnosti o zodpovednom správaní podnikov.
([18]) OECD (2018), Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti pre zodpovedné obchodné správanie.
([19]) MOP (2024), *Hard to see, harder to count: Handbook on forced labour surveys* (Ťažko vidieť, ťažšie spočítať: príručka o prieskumoch nútenej práce).
([20]) MOP a IOE (2025), *Combating forced labour – A handbook for employers and business* (Boj proti nútenej práci – príručka pre zamestnávateľov a podniky), tretie (revidované) vydanie.
([21]) OSN (2011), *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations „Protect, Respect and Remedy“ Framework* (Hlavné zásady v oblasti podnikania a ľudských práv: vykonávanie rámca OSN „chrániť, rešpektovať a naprávať“).

3. ROZSAH PÔSOBNOSTI NARIADENIA

3.1. Výrobky a hospodárske subjekty v rozsahu pôsobnosti nariadenia

Nariadenie sa vzťahuje na všetky výrobky vyrobené s využitím nútenej práce ([22]), bez ohľadu na ich pôvod, druh alebo odvetvie ([23]), ktoré sa uvádzajú na trh EÚ, sprístupňujú na ňom alebo sa z neho vyvážajú. Vzťahuje sa na výrobky vyrobené „úplne alebo čiastočne“ s využitím nútenej práce v ktorejkoľvek fáze ich ťažby, zberu, produkcie alebo výroby vrátane opracovania alebo spracovania v ktorejkoľvek fáze ich dodávateľského reťazca, a to bez ohľadu na to, či sa tak stalo v EÚ alebo mimo nej. Výrobky preto patria do rozsahu pôsobnosti nariadenia bez ohľadu na veľkosť podielu alebo časti, ktorá bola vyrobená s využitím nútenej práce.

Vymedzenie pojmu „výrobok“ v nariadení je širšie než v novom legislatívnom rámci ([24]). Okrem vyrábaných výrobkov sa nariadenie vzťahuje aj na poľnohospodárske výrobky vymedzené v článku 38 ZFEÚ ([25]) a na produkty, ktoré sa ťažia, ako sú minerály a iné suroviny.

Nariadenie sa vzťahuje na všetky výrobky, ktoré sa uvádzajú na trh EÚ alebo sa na ňom sprístupňujú od 14. decembra 2027, a to aj v prípade, že výrobky alebo ich komponenty boli vyrobené alebo dovezené do EÚ pred týmto dátumom. Nevzťahuje sa na stiahnutie ([26]) výrobkov, ktoré už boli predané (t. j. dostali sa ku konečnému používateľovi), ale vzťahuje sa skôr na výrobky, ktoré sú stále dostupné na trhu, napr. sú na pultoch alebo v skladoch.

Výrobky ponúkané na predaj online alebo inými prostriedkami predaja na diaľku takisto patria do rozsahu pôsobnosti nariadenia, ak je predajná ponuka určená koncovým používateľom v Únii. Hoci na určenie toho, či sú online ponuky zamerané na koncových používateľov v EÚ, je potrebné posúdiť každý prípad osobitne, musí sa zvážiť niekoľko faktorov. Patrí medzi ne možnosť odosielania do zemepisných oblastí v rámci EÚ, používanie jazykov a mien členského štátu, platobné metódy špecifické pre daný región a používanie názvu domény registrovaného v členskom štáte ([27]).

Komisia alebo príslušné vnútroštátne orgány môžu podľa nariadenia vykonávať kontroly a prijímať ďalšie potrebné opatrenia v súvislosti s takýmito výrobkami, a to aj v prípade, že výrobky ešte neboli v čase príslušnej online ponuky uvedené na trh EÚ.

Do rozsahu pôsobnosti nariadenia nepatrí poskytovanie služieb, aj keď je spojené s umiestnením výrobku na trh, ako napríklad doprava ([28]), skladovanie a logistika.

Nariadenie sa vzťahuje na všetky hospodárske subjekty ([29]), ktoré uvádzajú výrobky na trh EÚ, sprístupňujú ich na ňom alebo ich z neho vyvážajú ([30]). Musia dodržiavať zákaz výrobkov vyrobených s využitím nútenej práce, ako sa uvádza v článku 3 nariadenia, a môže sa na ne vzťahovať rozhodnutie o zákaze výrobkov, ak tento zákaz porušia.

Zákaz uvádzania výrobkov vyrobených s využitím nútenej práce na trh EÚ, ich sprístupňovania na ňom alebo vývozu z neho ([31]) je vzhľadom na závažnosť porušovania ľudských práv bezpodmienečný a absolútny. Za dodržiavanie tohto zákazu sú zodpovedné hospodárske subjekty.

([22]) Článok 2 bod 7 nariadenia o nútenej práci.
([23]) Vrátane strategických, vojenských a obranných výrobkov.
([24]) Nový legislatívny rámec EÚ je súbor opatrení, ktorých cieľom je zlepšiť dohľad nad trhom a posudzovanie zhody v prípade vyrábaných výrobkov, ako sú stroje, hračky a elektronika.
([25]) Výrobky rastlinnej a živočíšnej výroby a rybného hospodárstva, ako aj výrobky po prvotnom spracovaní, ktoré s týmito výrobkami bezprostredne súvisia.
([26]) Článok 1 bod 2 nariadenia o nútenej práci. Toto opatrenie sa v iných právnych predpisoch o výrobkoch (Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1020 z 20. júna 2019 o dohľade nad trhom a súlade výrobkov a o zmene smernice 2004/42/ES a nariadení (ES) č. 765/2008 a (EÚ) č. 305/2011,Ú. v. EÚ L 169, 25.6.2019, s. 1) [nariadenie o dohľade nad trhom a Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/988 z 10. mája 2023 o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1025/2012 a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1828 a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/95/ES a smernica Rady 87/357/EHS (Ú. v. EÚ L 135, 23.5.2023, s. 1) nariadenie o všeobecnej bezpečnosti výrobkov] označuje ako „spätné prevzatie“.
([27]) Ďalšie informácie sa nachádzajú v Modrej príručke na vykonávanie právnych predpisov EÚ týkajúcich sa výrobkov.
([28]) Odôvodnenie 18 nariadenia o nútenej práci.
([29]) Článok 2 ods. 9 nariadenia o nútenej práci.
([30]) V relevantných prípadoch napríklad producenti, výrobcovia, dovozcovia, vývozcovia, maloobchodníci a dodávatelia výrobkov.
([31]) Článok 1 nariadenia o nútenej práci.

3.2. **Vymedzenie nútenej práce**

V nariadení sa používa vymedzenie nútenej práce z článku 2 Dohovoru MOP o nútenej alebo povinnej práci z roku 1930 (č. 29) zahŕňajúce každú prácu alebo službu, ktorá sa od osoby vyžaduje pod nátlakom a na ktorú sa osoba neponúkla dobrovoľne. Vymedzenie tvoria tri hlavné prvky: práca alebo služba, neposkytnutie dobrovoľného súhlasu a nátlak.

Aby bolo možné určiť, či situácia predstavuje nútenú prácu, v určitom bode analyzovaného obdobia sa musí súčasne vyskytnúť nedobrovoľnosť aj nátlak. Oba prvky sa môžu v praxi prekrývať: ak existuje nátlak, chýba skutočný súhlas; a ak z podmienok vyplýva, že súhlas je nepravdepodobný, možno odôvodnene usúdiť, že je prítomný nátlak ([32]).

3.2.1. *Práca alebo služba*

Práca alebo služba sa vzťahuje na akúkoľvek činnosť vykonávanú osobou s cieľom vyrábať tovar alebo poskytovať služby na použitie inými osobami alebo na vlastnú potrebu.

Hoci sa vo vymedzení MOP uvádzajú služby, rozsah pôsobnosti nariadenia sa obmedzuje na výrobky vyrobené s využitím nútenej práce. V dôsledku toho sa nariadenie nevzťahuje na služby a domáce práce, aj keď sa vykonávajú prostredníctvom nútenej práce.

Niektoré druhy práce sú vylúčené z vymedzenia nútenej práce podľa dohovoru MOP ([33]), a teda aj z rozsahu pôsobnosti nariadenia:

— povinná vojenská služba čisto vojenského charakteru,

— bežné povinnosti občanov,

— práca v dôsledku odsúdenia pod dohľadom orgánu verejnej moci,

— práca v núdzových situáciách, ako je vojna alebo prírodné katastrofy,

— menšie komunálne služby vykonávané v priamom záujme komunity a po konzultácii s komunitou.

Takéto druhy práce však môžu za určitých okolností patriť do vymedzenia nútenej práce (oddiel 3.3.2).

3.2.2. *Neposkytnutie dobrovoľného súhlasu (nedobrovoľnosť)*

Pojem „dobrovoľne“ sa vzťahuje na slobodný a informovaný súhlas pracovníka s prijatím práce a na jeho slobodu kedykoľvek odísť. O neposkytnutie dobrovoľného súhlasu ide vtedy, keď zamestnávateľ alebo náborový pracovník dáva falošné sľuby alebo keď je pracovník podrobený neslobodnému náboru, ako je otroctvo alebo otrocká práca, alebo keď je pracovník nútený vykonávať prácu iného charakteru, než aký bol určený počas náboru, bez jeho súhlasu. Medzi ďalšie príklady okolností, ktoré môžu viesť k nedobrovoľnej práci, patria zneužívajúce požiadavky na prácu nadčas alebo prácu na vyžiadanie, práca v nebezpečných podmienkach bez náhrady alebo ochranných prostriedkov, práca za veľmi nízku mzdu alebo bez mzdy v ponižujúcich životných podmienkach a práca bez možnosti slobodne ukončiť pracovný pomer.

3.2.3. *Nátlak*

Nátlak súvisí s prostriedkami, ktoré sa používajú na to, aby sa niekomu nanútila práca proti jeho vôli, a to vrátane násilia, obmedzenia pohybu, dlhového otroctva, zadržiavania mzdy alebo dokladov totožnosti a zneužívania jeho zraniteľnosti. Nátlak môže mať aj podobu zastrašovania a vyhrážok, ako sú hrozby prepustenia alebo deportácie, alebo zneužívania moci, ako je odopieranie práv alebo privilégií alebo zneužívanie zraniteľnosti pracovníkov, napr. z dôvodu vzdialeného miesta ich práce alebo ich postavenia štátnych príslušníkov tretích krajín. Pracovníci môžu byť nútení aj nepriamo prostredníctvom hrozieb alebo iných foriem nátlaku zameraných na ich rodinných príslušníkov, spolupracovníkov alebo blízkych spolupracovníkov.

([32]) MOP (2007), Všeobecný prieskum o nútenej práci.
([33]) Článok 2.2 dohovoru MOP č. 29.

3.3. **Druhy nútenej práce**

Nútenú prácu možno rozdeliť do dvoch všeobecných kategórií podľa toho, kto ju nariaďuje: nútená práca nariadená súkromným subjektom a štátom nariadená nútená práca. Zahŕňa aj nútenú detskú prácu, ktorá si zasluhuje samostatné úvahy.

3.3.1. *nútená práca nariadená súkromným subjektom*

Nútená práca nariadená súkromným subjektom znamená nútenú prácu nariadenú súkromnými osobami, skupinami alebo spoločnosťami. Zasahuje prakticky všetky časti hospodárstva, pričom najviac prípadov sa vyskytuje v štyroch všeobecných odvetviach, ktorými sú: priemysel, služby, poľnohospodárstvo a domáce práce ([34]). V celosvetovom meradle tvorí nútená práca nariadená súkromným subjektom väčšinu nútenej práce ([35]).

3.3.2. *Štátom nariadená nútená práca*

Ide o nútenú prácu, ktorú nariaďujú štátne orgány, zástupcovia konajúci v mene štátu alebo subjekty, ktoré majú podobnú právomoc ako štát. Táto forma nútenej práce vyplýva z vnútroštátnych zákonov, politík alebo praktík a často sa vyskytuje v širších spoločenských súvislostiach, ktoré sa vyznačujú donucovacími štátnymi aparátmi a všeobecnou absenciou občianskych slobôd.

Dohovorom MOP č. 105 dopĺňa dohovor č. 29 tak, že odkazuje na určité situácie, v ktorých štáty výslovne nesmú využívať nútenú alebo povinnú prácu:

— ako prostriedok politického nátlaku alebo výchovy alebo ako trest za zastávanie alebo vyjadrovanie politických názorov alebo názorov, ktoré sú ideologicky v rozpore so zavedeným politickým, spoločenským alebo hospodárskym zriadením,

— ako metódu mobilizácie a využitia pracovnej sily na účely hospodárskeho rozvoja,

— ako prostriedok pracovnej disciplíny,

— ako trest za účasť na štrajkoch,

— ako prostriedok rasovej, sociálnej, národnostnej alebo náboženskej diskriminácie.

Tieto formy nútenej alebo povinnej práce nemožno v žiadnom prípade považovať za zákonné podľa medzinárodných pracovných noriem.

3.3.3. *Nútená detská práca*

Nútená detská práca je osobitným druhom nútenej práce so špecifickými vlastnosťami v dôsledku zložitejších vzťahov. Na účely tohto nariadenia sa vymedzuje ako práca vykonávaná dieťaťom (akoukoľvek fyzickou osobou mladšou ako 18 rokov) počas stanoveného referenčného obdobia, ktorá patrí do niektorej z týchto kategórií ([36]):

— práca vykonávaná pre tretiu stranu, pri ktorej sú dieťa alebo rodičia vystavení nátlaku,

— práca vykonávaná s rodičmi alebo pre rodičov dieťaťa, pri ktorej sú dieťa alebo rodičia vystavení nátlaku,

— práca vykonávaná s rodičmi pre rodičov dieťaťa, ak sú rodičia sami vystavení nútenej práci,

— práca vykonávaná v najhorších formách detskej práce, ktoré sa podľa dohovoru MOP č. 182 označujú ako všetky formy otroctva alebo praktiky podobné otroctvu ([37]).

([34]) MOP (2024), *Profits and poverty: The economics of forced labour* (Zisky a chudoba: ekonomika nútenej práce).

([35]) ILO, Walk Free, and IMO, (2022), Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage.MOP, Walk Free a IMO (2022), *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage* (Globálne odhady moderného otroctva: nútená práca a nútené manželstvo).

([36]) Príručka MOP *Hard to see, harder to count*, s. 3.

([37]) Iné najhoršie formy detskej práce vymedzené v dohovore MOP č. 182, ako je prostitúcia a nezákonné činnosti pri výrobe drog a obchodovaní s nimi, nepatria do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia, pokiaľ nie sú spojené s výrobou výrobkov.

3.4. **Ukazovatele rizika na identifikáciu nútenej práce**

Medzi bežné okolnosti alebo ukazovatele nútenej práce patria: a) nútený nábor; b) podvod; c) využívanie dlhu; d) nebezpečné alebo ponižujúce pracovné podmienky; e) náročný pracovný čas alebo pracovný rozvrh; f) ponižujúce životné podmienky súvisiace s prácou; g) dodatočné zneužívajúce povinnosti; h) fyzické alebo sexuálne násilie; i) zneužívanie izolácie; j) obmedzenie pohybu pracovníkov; k) zadržanie hotovosti, majetku alebo dokladov totožnosti; l) zrážky zo mzdy; m) vyhrážky alebo zastrašovanie a n) zneužitie zraniteľnosti.

Medzi bežné štrukturálne ukazovatele, ktoré poukazujú na nútenú prácu nariadenú štátom, patria: a) uväznenie a zadržanie; b) manipulácia s podmienkami väzby; c) finančná sankcia uložená štátom; d) odňatie alebo odmietnutie štátnych služieb, právneho postavenia a sociálnych nárokov; e) vyvlastnenie alebo konfiškácia majetku, pôdy, bývania alebo výrobných prostriedkov; f) pracovnoprávne sankcie uložené štátom alebo štátnymi podnikmi; g) zákonný zákaz ukončenia pracovného pomeru; h) dohľad a sociálne monitorovanie; i) štátom vyvolaný psychologický nátlak a ideologický tlak a j) kolektívne sankcie a sankcie voči tretím stranám.

Definície a podrobné opisy ukazovateľov, ako aj foriem nedobrovoľnej práce a nátlaku možno nájsť v usmerneniach MOP k ukazovateľom nútenej práce ([38]).

4. **VYŠETROVACÍ PROCES**

4.1. **Vyšetrovanie možných porušení zákazu nútenej práce**

Hospodárske subjekty sa musia zdržať uvádzania výrobkov na trh EÚ alebo dovozu a vývozu výrobkov, ak sú poznačené nútenou prácou. Táto povinnosť existuje bez ohľadu na to, či sa začalo alebo nezačalo vyšetrovanie. Príslušné orgány môžu na podporu zákazu začať vyšetrovanie, ktorého výsledkom je formálne rozhodnutie o zákaze uvádzania výrobku na trh EÚ.

Každé rozhodnutie o zákaze uvedenia výrobku na trh sa musí prijať až po dôkladnom vyšetrovaní, ktoré vykoná vedúci príslušný orgán ([39]). Takýmto orgánom je buď i) Komisia, ak sa podozrenie na nútenú prácu týka územia mimo EÚ, alebo ii) príslušný orgán členského štátu, ak sa toto podozrenie týka jeho územia ([40]).

Počas celého vyšetrovacieho procesu a pri prijímaní rozhodnutí musia vedúce príslušné orgány dodržiavať právo EÚ vrátane zásady proporcionality: všetky opatrenia a činnosti musia byť primerané a nevyhnutné na dosiahnutie ich cieľa a nesmú nadmerne zaťažovať hospodárske subjekty.

4.2. **Rozsah vyšetrovacieho procesu**

Účelom vyšetrovaní podľa nariadenia je i) zistiť, či bol porušený článok 3 (konkrétne zákaz nútenej práce), a ii) určiť, ktoré opatrenia treba uložiť ([41]).

Na zistenie porušenia zákazu nútenej práce musí vedúci príslušný orgán súčasne preskúmať, i) či sa pri výrobe posudzovaných výrobkov využila nútená práca podľa vymedzení MOP a ukazovateľov nútenej práce a ii) či tieto výrobky hospodárske subjekty sprístupnili na trhu EÚ alebo vyviezli z EÚ.

Vyšetrovací proces sa zameriava na výrobky, pri ktorých výrobe sa údajne využíva nútená práca, a na využívanie nútenej práce pri ich ťažbe, zbere, výrobe alebo produkcii, a nie na celú činnosť hospodárskeho subjektu.

Vyšetrovania sa môžu týkať častí, komponentov alebo celých výrobkov, medziproduktov alebo konečných výrobkov, produktových radov alebo kategórií výrobkov rovnakého druhu, ako aj výrobkov z konkrétneho závodu alebo zariadenia ([42]). V určitých situáciách, kde z dôkazov vyplýva systémové alebo rozšírené využívanie nútenej práce vrátane prípadov podozrenia na štátom nariadenú nútenú prácu, sa môže rozsah vyšetrovania rozšíriť tak, aby zahŕňal ďalšie výrobky alebo kategórie výrobkov od daných dodávateľov a/alebo z daných zemepisných oblastí.

([38]) MOP (2025), *ILO indicators of forced labour* (Ukazovatele MOP týkajúce sa nútenej práce). Pozri aj MOP (2024), *Hard to see, harder to count*.
([39]) Článok 2 bod 17 nariadenia o nútenej práci.
([40]) Článok 15 nariadenia o nútenej práci.
([41]) Článok 20 bod 4 nariadenia o nútenej práci.
([42]) Článok 2 body 6 a 7 nariadenia o nútenej práci.

Obrázok 1

Prehľad vyšetrovacieho procesu, prijímania rozhodnutí a ich presadzovania

4.3. Prístup založený na riziku na účely priorizácie a zacielenia vyšetrovaní

V nariadení sa stanovuje prístup založený na posúdení rizika ([43]) v prípade vedúcich príslušných orgánov s cieľom identifikovať výrobky (oddiel 4.3.1) a hospodárske subjekty (oddiel 4.3.2), ktoré by mali byť predmetom vyšetrovania, a uprednostniť prípady v počiatočnej a predbežnej fáze procesu vyšetrovania. Táto priorizácia zabezpečuje efektívne využívanie obmedzených zdrojov na presadzovanie práva tým, že sa úsilie zameriava na prípady, v ktorých je riziko a potenciálny vplyv porušenia zákazu nútenej práce najvyšší a v ktorých je pravdepodobné, že zásah bude najúčinnejší.

4.3.1. *Kritériá na identifikáciu výrobkov a priorizáciu prípadov pri vyšetrovaní*

Existujú tri kritériá ([44]), ktoré je potrebné posúdiť spoločne, aby sa určilo celkové riziko porušenia zákazu nútenej práce pre príslušnú skupinu výrobkov, a teda aby sa určila priorita prípadov.

— **Rozsah a závažnosť podozrení na nútenú prácu vrátane štátom nariadenej nútenej práce**

Čím väčší je rozsah a závažnosť podozrenia na nútenú prácu, tým vyššia je úroveň rizika a priorita, s ktorou by sa mal prípad riešiť. Vedúce príslušné orgány musia zvážiť rozsah a závažnosť vo vzťahu k výrobku a prípadne v spojení s regiónom/krajinou, kde sa vyrába.

Praktiky nútenej práce možno považovať za rozsiahlejšie, ak sa týkajú väčšieho počtu ľudí, a to z hľadiska ich celkového počtu aj prevalencie.

Hoci všetky prípady nútenej práce možno považovať za závažné, niektoré situácie možno považovať za obzvlášť závažné na základe prvkov, ako sú: a) počet ukazovateľov nútenej práce, ktoré sú prítomné; b) ťažkosti alebo nemožnosť nápravy situácie; c) dlhé trvanie alebo opakujúca sa povaha praktík nútenej práce alebo d) systémová povaha údajnej nútenej práce, ako napríklad účasť samotného štátu na nariaďovaní nútenej práce alebo jeho spoluúčasť na nej.

([43]) Článok 14 nariadenia o nútenej práci. Pojem „prístup založený na riziku“, ktorým sa riadia vedúce príslušné orgány pri priorizácii prípadov nútenej práce, sa v tomto dokumente nesmie zamieňať s pojmom „prístup založený na riziku“ podľa smernice 2024/1760 o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti (smernica CSDDD), ktorý sa vzťahuje na priorizáciu oblastí, na ktoré má podnik zamerať svoje úsilie v oblasti náležitej starostlivosti.

([44]) Článok 14 ods. 2 nariadenia o nútenej práci.

Štátom nariadená nútená práca má pravdepodobne veľký rozsah a závažnosť, pretože sa zvyčajne týka veľkého počtu ľudí a zahŕňa štrukturálne alebo systémové praktiky nútenej práce, ktoré sú zavedené prostredníctvom výkonu štátnej moci.

— **Množstvo alebo objem výrobkov uvedených na trh Únie alebo sprístupnených na trhu Únie**

Čím väčšie je množstvo alebo objem dotknutých výrobkov uvedených na trh EÚ, sprístupnených na ňom alebo vyvezených z neho, tým vyššia je priorita, s akou by sa mal prípad riešiť, pretože viac podnikov a spotrebiteľov v EÚ je vystavených riziku výrobkov s využitím nútenej práce.

V závislosti od dostupnosti údajov je potrebné pri posudzovaní množstva alebo objemu dotknutých výrobkov zohľadniť tieto aspekty: i) fyzické množstvo alebo objemy a ii) peňažná hodnota alebo objem predaja.

— **Podiel časti výrobku, pri ktorej existuje podozrenie, že bola vyrobená s využitím nútenej práce, na konečnom výrobku**

Čím väčší je podiel časti alebo komponentu, pri ktorej existuje podozrenie z využitiu nútenej práce v rámci konečného výrobku a jeho dodávateľského reťazca, tým vyššia je priorita, s akou sa prípad musí riešiť. Tento podiel sa má chápať v zmysle fyzického, funkčného alebo hospodárskeho významu príslušnej časti alebo komponentu vo vzťahu ku konečnému výrobku.

4.3.2. *Identifikácia hospodárskych subjektov v rámci fáz vyšetrovania*

Pri vyšetrovaní údajného porušenia zákazu nútenej práce musí vedúci príslušný orgán rozhodnúť nielen o tom, ktoré výrobky budú mať prioritu, ale aj o tom, na ktoré hospodárske subjekty sa zameria ([45]). Pritom je potrebné zohľadniť tieto prvky:

— **Blízkosť údajnej nútenej práce a možnosti vplyvu**

Príslušné orgány musia zvážiť, ktoré hospodárske subjekty sú najbližšie k fázam hodnotového reťazca, v ktorých existuje podozrenie na nútenú prácu. Takýmito hospodárskymi subjektmi sú zvyčajne dodávatelia na začiatku výrobného procesu, producenti, výrobcovia, spracovatelia alebo dodávatelia medziproduktov, ktorí majú zmluvnú alebo prevádzkovú kontrolu nad danou fázou výroby. V prípadoch nútenej práce, ku ktorej dochádza mimo EÚ, však takéto hospodárske subjekty môžu mať nedostatočné prepojenie s trhom EÚ, a preto je pravdepodobné, že kľúčovými hospodárskymi subjektmi, na ktoré sa príslušné orgány zameriavajú, budú dovozcovia. Nariadenie sa vzťahuje aj na nadväzujúce subjekty vrátane distribútorov pôsobiacich v EÚ.

Okrem blízkosti musia príslušné orgány zvážiť aj to, ktoré hospodárske subjekty majú najväčšie možnosti vplyvu, pokiaľ ide o predchádzanie nútenej práci, jej zmierňovanie a eliminovanie. To zahŕňa najmä posúdenie ich schopnosti ovplyvniť zmeny v činnostiach alebo postupoch iného subjektu, ktorý prispieva k riziku nútenej práce ([46]).

— **Veľkosť a hospodárske zdroje hospodárskych subjektov**

Príslušné orgány musia zohľadniť aj veľkosť a hospodárske zdroje hospodárskych subjektov, na ktoré sa chcú zamerať, a zároveň zvážiť riziko obchádzania prostredníctvom outsourcingu na menšie podniky. Väčšie spoločnosti majú zvyčajne viac odborných znalostí a zdrojov na dodržiavanie predpisov ako malé a stredné podniky (MSP).

— **Zložitosť dodávateľského reťazca**

Aj keď sa podľa tohto prvku neurčuje, na ktoré hospodárske subjekty sa zamerať, príslušné orgány by mali mať na pamäti, že väčšia zložitosť dodávateľského reťazca vo všeobecnosti znamená nižšiu transparentnosť, zodpovednosť a vysledovateľnosť rizík nútenej práce. Zložité dodávateľské reťazce zahŕňajú výrobky, ktoré prechádzajú viacerými fázami výroby, transformácie a spracovania a/alebo tranzitmi a prekládkami, často vo viacerých jurisdikciách a regiónoch a s mnohými účastníkmi v rámci viacúrovňových cezhraničných dodávateľských sietí. Keďže sa nútená práca môže vyskytovať na mnohých miestach takýchto dodávateľských reťazcov alebo sietí, príslušné orgány môžu potrebovať rozsiahlejšiu analýzu na jej odhalenie.

([45]) Článok 14 bod 4 nariadenia o nútenej práci.
([46]) Pozri vymedzenie pojmu „možnosti vplyvu“ v oddiele 4.3.2.

4.4. **Posúdenie informácií**

4.4.1. *Získavanie a hodnotenie dostupných informácií*

Prvým krokom vo vyšetrovacom procese je, aby vedúci príslušný orgán získal a posúdil všetky relevantné, faktické a overiteľné informácie s cieľom určiť, či existuje pravdepodobnosť porušenia zákazu nútenej práce ([47]). Vedúci príslušný orgán pritom musí uplatňovať aj kritériá prístupu založeného na riziku (oddiel 4.3).

4.4.2. *Príslušné zdroje informácií*

Existuje mnoho zdrojov a druhov informácií, na ktoré môžu vedúce príslušné orgány prihliadnuť, ako sú:

— informácie predložené prostredníctvom jednotného miesta na predkladanie informácií (oddiel 7 o predkladaní informácií),

— informácie v databáze rizík nútenej práce ([48]), v ktorej budú uvedené riziká týkajúce sa výrobkov a zemepisných oblastí,

— ukazovatele rizika nútenej práce ([49]) vrátane spôsobu ich identifikácie (oddiel 3.4),

— Informačný a komunikačný systém pre dohľad nad trhom (ICSMS) – modul nútenej práce ([50]), ktorý bude obsahovať napríklad predchádzajúce rozhodnutia o porušení zákazu a informácie vymieňané medzi Komisiou a príslušnými orgánmi členských štátov v rámci predchádzajúcich vyšetrovaní,

— informácie od iných orgánov, napr. vnútroštátnych inšpektorátov práce, orgánov pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, daňových a fiškálnych orgánov, súdnych orgánov a orgánov poverených vyšetrovaním trestných činov obchodovania s ľuďmi,

— informácie od zainteresovaných strán, napr. organizácií občianskej spoločnosti, miestnych komunít, aktivistov za pracovné práva, odborov a zástupcov zamestnancov, jednotlivých pracovníkov a údajných obetí,

— informácie, ktoré Komisia a príslušné orgány získali z vlastnej iniciatívy, a to aj na základe analýz a štúdií, vyšetrovania podľa iných právnych rámcov EÚ, sekundárneho výskumu, nástrojov na sledovanie dodávateľského reťazca a iných príslušných nástrojov.

4.5. **Predbežná fáza vyšetrovaní**

Ak z počiatočného posúdenia vedúceho príslušného orgánu vyplýva pravdepodobnosť porušenia zákazu nútenej práce, orgán môže začať predbežnú fázu vyšetrovania, pričom sa bude riadiť kritériami prístupu založeného na riziku vysvetlenými v oddiele 4.3.

Cieľom predbežnej fázy je získať viac informácií od hospodárskych subjektov a iných aktérov, aby vedúce príslušné orgány mohli určiť, či existuje „opodstatnená obava“, že bol porušený zákaz nútenej práce.

4.5.1. *Vyžiadanie informácií od hospodárskych subjektov*

4.5.1.1. Situácia, v ktorej sa podáva žiadosť o informácie

V predbežnej fáze môže vedúci príslušný orgán požiadať posudzované hospodárske subjekty o informácie o opatreniach na prechádzanie rizikám nútenej práce pri ich činnostiach, zmierňovanie týchto rizík a ich eliminovanie. Keď vedúci príslušný orgán žiada o informácie, musí zvážiť i) veľkosť a zdroje hospodárskeho subjektu a to, k akým informáciám má primeraný prístup a ii) aké informácie mohli hospodárske subjekty predložiť orgánom už skôr, a ktoré by sa preto nemali požadovať znova (zásada „jedenkrát a dosť“). Informácie, ktoré musia hospodárske subjekty na požiadanie poskytnúť, sú uvedené v oddiele 4.7. Táto fáza ponúka hospodárskym subjektom príležitosť poskytnúť relevantné informácie, prípadne pripomienky týkajúce sa toho, i) ako riešia riziká nútenej práce vo svojich dodávateľských reťazcoch v súvislosti s posudzovanými výrobkami alebo ii) prečo sa obavy vedúceho príslušného orgánu netýkajú ich výrobkov. Tieto informácie a pripomienky musí dôkladne a objektívne posúdiť vedúci príslušný orgán.

([47]) Článok 14 bod 3 nariadenia o nútenej práci.
([48]) Článok 8 nariadenia o nútenej práci.
([49]) Článok 11 písm. e) nariadenia o nútenej práci.
([50]) Článok 7 bod 1 nariadenia o nútenej práci.

Vedúce príslušné orgány musia mať na pamäti aj to, že náležitá starostlivosť v dodávateľskom reťazci je síce pre hospodárske subjekty užitočným prístupom na preukázanie toho, že posudzované výrobky neboli vyrobené s využitím nútenej práce ([51]), ale v nariadení sa neukladajú žiadne povinnosti náležitej starostlivosti a účinné môžu byť aj iné prístupy, ako napríklad vysledovateľnosť výrobkov, zodpovedné nákupné postupy, certifikačné systémy a monitorovanie riadené pracovníkmi.

Dokumentácia vyplývajúca z úsilia hospodárskeho subjektu o náležitú starostlivosť alebo iných prístupov sa môže poskytnúť vedúcemu príslušnému orgánu počas rôznych fáz vyšetrovania.

Bez toho, aby bol dotknutý článok 16 nariadenia, ak Komisia koná ako vedúci príslušný orgán ([52]), môže priamo požiadať hospodársky subjekt o informácie bez toho, aby požiadala o pomoc príslušný vnútroštátny orgán členského štátu, v ktorom je hospodársky subjekt usadený.

4.5.1.2. Situácia, v ktorej sa nepodáva žiadosť o informácie

Hoci vedúci príslušný orgán musí v zásade zaslať žiadosť o informácie hospodárskym subjektom, neurobí tak, ak sa domnieva, že takáto žiadosť by mohla ohroziť výsledok jeho posúdenia ([53]). To môže nastať najmä v týchto prípadoch:

— ak existuje vysoké riziko, že dôkazy zmiznú, ak sa kontaktuje hospodársky subjekt,

— ak by mohlo byť ohrozené paralelné vyšetrovanie trestného činu,

— ak by potenciálne obete nútenej práce alebo navrhovateľ mohli byť vystavení riziku odvety.

Pri tomto rozhodovaní musí vedúci príslušný orgán zvážiť účinnosť konania, právo hospodárskeho subjektu byť vypočutý, potrebu zabezpečiť ochranu svedkov a potenciálnych obetí nútenej práce a osobitosti prípadu. Ak sa hospodársky subjekt nekontaktuje a následne sa začne vyšetrovanie, hospodársky subjekt musí mať možnosť predložiť informácie vo fáze vyšetrovania, čím sa zabezpečí dodržanie jeho práva na obhajobu ([54]).

4.5.1.3. Nespolupráca hospodárskych subjektov alebo orgánov verejnej moci

Ak hospodársky subjekt nebol kontaktovaný, pretože žiadosť o informácie by mohla ohroziť posúdenie, alebo ak hospodársky subjekt (alebo orgán verejnej moci) nespolupracuje (oddiel 4.5.1.3), bude to znamenať, že vedúci príslušný orgán nebude môcť posúdiť jeho podania. V takýchto prípadoch musí vedúci príslušný orgán určiť, či existujú opodstatnené obavy na základe iných relevantných skutočností, ktoré sú k dispozícii ([55]).

Patria sem všetky ostatné dôkazy získané počas počiatočného posúdenia orgánom a počas predbežnej fázy vyšetrovaní vrátane sekundárneho výskumu a dôkazov od iných zainteresovaných strán. Nespolupráca predstavuje v zásade relevantný dôkaz (oddiel 4.8.1.1).

4.5.2. *Vyžiadanie informácií od „iných dodávateľov výrobkov“, iných zainteresovaných strán a ďalšie zisťovanie skutočností*

V prípade potreby môže vedúci príslušný orgán požiadať o informácie aj „iných dodávateľov výrobkov“ ([56]). Patria sem aj výrobcovia výrobkov na vyšších úrovniach dodávateľského reťazca, ktorí sa mohli podieľať na údajnej nútenej práci alebo môžu mať informácie o dodávateľoch alebo výrobcoch, ktorí sa údajne podieľali na nútenej práci, ale nemajú priame prepojenie na trh EÚ.

([51]) Pozri oddiel 6 týchto usmernení.
([52]) Článok 15 bod 1 nariadenia o nútenej práci.
([53]) Článok 17 bod 1 nariadenia o nútenej práci.
([54]) Články 41 a 48 Charty základných práv EÚ.
([55]) Článok 17 bod 4 nariadenia o nútenej práci.
([56]) Článok 17 bod 1 nariadenia o nútenej práci.

Vedúci príslušný orgán si môže vyžiadať informácie aj od iných príslušných zainteresovaných strán ([57]), ako sú napríklad navrhovatelia, dotknutí pracovníci, odborové zväzy, spoločnosti zapojené do logistiky posudzovaných výrobkov, iné orgány verejnej moci (napr. orgány stíhajúce trestné činy týkajúce sa obchodovania s ľuďmi) a komunity zastupujúce dotknuté skupiny obetí.

Vedúci príslušný orgán musí uplatňovať primerané záruky na ochranu dôvernosti a bezpečnosti zainteresovaných strán, ktoré kontaktuje, vrátane identity dotknutých pracovníkov a potenciálnych obetí nútenej práce. Ak je to možné, mal by potenciálne obete odkázať na príslušné vnútroštátne orgány [napr. národné referenčné rámce zriadené na základe právnych predpisov proti obchodovaniu s ľuďmi (oddiel 4.10.1)].

4.5.3. *Posúdenie a ukončenie predbežnej fázy vyšetrovania*

4.5.3.1. Záver o opodstatnených obavách

Vedúci príslušný orgán musí na základe všetkých získaných informácií určiť, či existuje „opodstatnená obava“, že posudzované hospodárske subjekty porušili zákaz nútenej práce, a teda či začať vyšetrovanie ([58]).

Vedúci príslušný orgán má 30 pracovných dní odo dňa prijatia informácií od posudzovaných hospodárskych subjektov na vypracovanie záverov ([59]). Ak boli oslovené viaceré hospodárske subjekty, táto 30-dňová lehota začne plynúť odo dňa nasledujúceho po dni doručenia odpovedí od všetkých oslovených hospodárskych subjektov.

„Opodstatnená obava“ je primeraný náznak založený na objektívnych, faktických a overiteľných informáciách, na základe ktorého má Komisia alebo príslušné orgány podozrenie, že je pravdepodobné, že výrobok bol vyrobený s využitím nútenej práce ([60]). Objektívne a overiteľné informácie sú informácie, ktoré sú podložené dôkazmi a vychádzajú zo spoľahlivých zdrojov. Príslušné druhy dôkazov sa uvádzajú v oddiele 4.8.1.1.

V záujme ochrany dôvernosti prípadného trestného konania by mal vedúci príslušný orgán členského štátu, ktorý chce začať formálne vyšetrovanie, v prípade zistenia opodstatnenej obavy najprv kontaktovať orgány zodpovedné za vyšetrovanie trestných činov obchodovania s ľuďmi (oddiel 4.10.2) s cieľom koordinovať načasovanie a posúdiť možný vplyv takéhoto vyšetrovania na prebiehajúce trestné konanie. Vyšetrovania a rozhodnutia podľa tohto nariadenia nie sú podmienené vyšetrovaním trestného činu.

4.5.3.2. Záver o neexistencii opodstatnených obáv a možnosti hospodárskych subjektov riešiť obavy

Ak vzhľadom na všetky získané informácie obavy vedúceho príslušného orgánu nepredstavujú opodstatnenú obavu, že bol porušený zákaz nútenej práce, alebo ak sa dôvody na takúto obavu odstránili, nesmie začať vyšetrovanie a musí o tom informovať hospodársky subjekt ([61]). Ak hospodársky subjekt v rámci 30-dňovej lehoty preukáže, že podniká primerané kroky na riešenie problému nútenej práce, vedúci príslušný orgán môže rozhodnúť o poskytnutí primeranej lehoty príslušným hospodárskym subjektom na dokončenie týchto krokov a eliminovanie nútenej práce, pričom okrem iného zohľadní zložitosť procesu, uskutočniteľnosť eliminácie nútenej práce, počet zúčastnených zainteresovaných strán a veľkosť a zdroje dotknutých hospodárskych subjektov ([62]).

Vedúci príslušný orgán musí po uplynutí tejto primeranej lehoty dospieť k záveru, či kroky dosiahli svoj cieľ, a teda či má skutočne opodstatnené obavy.

V niektorých prípadoch nemusí byť riešenie rizík nútenej práce v krátkom čase reálne. Platí to najmä pre väčšinu prípadov štátom nariadenej nútenej práce, keďže hospodársky subjekt má obmedzené možnosti vplyvu na odstránenie štátnych politík, ktoré sú jeho základom. V takýchto prípadoch môže byť zodpovedné ukončenie spolupráce jediným dostupným prostriedkom na odstránenie nútenej práce vo výrobnom procese (oddiel 6.4.3).

([57]) Článok 17 bod 1 nariadenia o nútenej práci.
([58]) Článok 17 bod 3 nariadenia o nútenej práci.
([59]) Článok 17 bod 3 nariadenia o nútenej práci.
([60]) Článok 2 bod 16 nariadenia o nútenej práci.
([61]) Článok 17 bod 5 nariadenia o nútenej práci.
([62]) Odôvodnenie 44 nariadenia o nútenej práci.

4.6. **Vyšetrovanie**

Ak sa vedúci príslušný orgán domnieva, že existuje „opodstatnená obava“, že posudzované hospodárske subjekty porušili zákaz nútenej práce, musí začať vyšetrovanie ([63]).

Vedúci príslušný orgán musí prešetrovaným hospodárskym subjektom poskytnúť relevantné informácie o procese vyšetrovania a možných dôsledkoch vyšetrovania (oddiel 4.6.1). Počas tejto fázy má vedúci príslušný orgán právomoc zhromažďovať ďalšie informácie relevantné pre jeho posúdenie, a vo výnimočných situáciách aj prostredníctvom inšpekcií na mieste (oddiel 4.6.34.6.4).

Vyšetrovaniami podľa tohto nariadenia nie sú dotknuté prípadné trestné konania podľa právnych predpisov EÚ alebo vnútroštátnych právnych predpisov o boji proti obchodovaniu s ľuďmi.

4.6.1. *Právo hospodárskeho subjektu byť informovaný a vypočutý*

Keď sa vedúci príslušný orgán rozhodne začať vyšetrovanie, má tri pracovné dni na to, aby hospodárskemu subjektu poskytol informácie uvedené ďalej.

— Začatie vyšetrovania a možné dôsledky ([64]) vrátane dôsledkov vyplývajúcich z nespolupráce a možných príkazov na zákaz a odstránenie výrobkov.

— Výrobky alebo časti výrobkov, ktoré sú predmetom vyšetrovania, a ďalšie relevantné informácie, ako napríklad dotknuté výrobné prevádzky. Ak sa v neskoršej fáze vyšetrovania pridajú ďalšie výrobky, hospodársky subjekt by mal byť riadne informovaný a mal by mať dostatok času na reakciu na tvrdenia týkajúce sa týchto ďalších výrobkov.

— Dôvody vyšetrovania, pokiaľ by oznámenie týchto informácií nemohlo ohroziť výsledok, napr. riziko zmiznutia dôkazov alebo riziko pre potenciálne obete. Pri uvádzaní dôvodov je potrebné chrániť dôvernosť a bezpečnosť zainteresovaných strán.

— Právo hospodárskeho subjektu predložiť pripomienky v stanovenej lehote vrátane akýchkoľvek relevantných informácií, ktoré neboli poskytnuté počas predbežnej fázy, alebo informácií o novších opatreniach na riešenie problému nútenej práce v súvislosti s prešetrovanými výrobkami. Právo hospodárskeho subjektu byť vypočutý je kľúčovým aspektom vyšetrovania ([65]).

4.6.2. *Požadovanie informácií od hospodárskych subjektov*

Vedúci príslušný orgán môže rovnako ako v predbežnej fáze požiadať prešetrované hospodárske subjekty o informácie aj počas formálneho vyšetrovania (pozri oddiely 4.5.1 a 4.7). Orientačný zoznam takýchto informácií sa uvádza v oddiele 4.7.

Vedúci príslušný orgán musí stanoviť lehotu na predloženie požadovaných informácií najmenej 30 pracovných dní a najviac 60 pracovných dní. Hospodárske subjekty môžu požiadať o predĺženie lehoty, ak na to uvedú oprávnený dôvod. Takúto žiadosť o predĺženie lehoty musí riadne posúdiť vedúci príslušný orgán, pričom prihliadne na okolnosti prípadu vrátane veľkosti a hospodárskych zdrojov dotknutého hospodárskeho subjektu, napríklad na to, či je hospodársky subjekt MSP ([66]).

4.6.3. *Kontaktovanie ďalších príslušných zainteresovaných strán a inšpekcie na mieste*

Rovnako ako v predbežnej fáze môže vedúci príslušný orgán počas vyšetrovania zhromažďovať informácie aj od iných relevantných zainteresovaných strán ([67]).

Vedúci príslušný orgán môže vykonať inšpekcie na mieste ([68]), aby potvrdil alebo vyvrátil už získané dôkazy a získal ďalšie dôkazy. Takéto dôkazy môžu byť usvedčujúce aj oslobodzujúce.

([63]) Článok 18 nariadenia o nútenej práci.
([64]) Článok 18 bod 1 nariadenia o nútenej práci.
([65]) Článok 16 ods. 2 a odôvodnenie 68 nariadenia o nútenej práci.
([66]) Článok 18 bod 4 nariadenia o nútenej práci.
([67]) Článok 18 bod 5 nariadenia o nútenej práci.
([68]) Článok 19 nariadenia o nútenej práci.

4.6.3.1. Inšpekcie vykonávané príslušnými orgánmi v rámci EÚ

Vedúce príslušné orgány členských štátov môžu počas predbežnej fázy alebo počas formálneho vyšetrovania vykonávať inšpekcie na svojom území, ak ich považujú za potrebné a primerané v súlade s právom EÚ a vnútroštátnymi právnymi predpismi. Vedúce príslušné orgány môžu požiadať o spoluprácu aj iné vnútroštátne orgány, napríklad pracovnoprávne, sociálne, zdravotnícke alebo daňové orgány. V závislosti od vnútroštátneho legislatívneho rámca a príslušných povolení súdu to môže zahŕňať možnosť vykonávať neohlásené inšpekcie obchodných priestorov a kopírovať alebo zabavovať dokumenty.

Vedúce príslušné orgány musia spolupracovať s inými orgánmi toho istého členského štátu, ktoré vyšetrujú podobné prípady (napr. inšpektorátmi práce, orgánmi činnými v trestnom konaní v súvislosti s uplatňovaním európskych alebo vnútroštátnych právnych predpisov na boj proti obchodovaniu s ľuďmi). To platí najmä v prípade, keď iné orgány mohli v tejto súvislosti vykonať neohlásené kontroly v obchodných priestoroch hospodárskych subjektov.

4.6.3.2. Inšpekcie vykonávané Komisiou mimo EÚ

Komisia ako vedúci príslušný orgán v prípadoch týkajúcich sa nútenej práce mimo EÚ môže za výnimočných okolností vykonávať všetky potrebné kontroly a inšpekcie so súhlasom príslušných hospodárskych subjektov a vlád krajín mimo EÚ ([69]). Odmietnutie udeliť súhlas možno vzhľadom na skutkové a právne okolnosti prípadu považovať za nespoluprácu.

4.6.4. *Dôvernosť vyšetrovaní*

Všetky neverejné informácie získané v priebehu vyšetrovacieho procesu sa musia použiť len na účely uplatňovania nariadenia, pokiaľ sa v práve EÚ alebo vo vnútroštátnom práve nestanovuje inak v súlade s právom EÚ ([70]). Ak sa napríklad zistí akékoľvek podozrenie z trestnej činnosti, musia byť informované orgány činné v trestnom konaní alebo súdne orgány.

S informáciami získanými v ktorejkoľvek fáze vyšetrovacieho procesu od hospodárskych subjektov a iných zainteresovaných strán vrátane ich totožnosti sa musí zaobchádzať ako s dôvernými, pokiaľ nie je oznámené inak. Preto Komisia a príslušné orgány v zásade nesmú takéto informácie sprístupniť tretím stranám ani im ich poskytnúť. Slúži to na ochranu obetí, navrhovateľov, oznamovateľov, obchodných tajomstiev a iných citlivých údajov. Príslušné orgány sa vyzývajú, aby sa poradili s inými orgánmi verejnej moci a úrady, ktoré majú skúsenosti s najlepšími postupmi na zachovanie bezpečnosti a dôvernosti týchto údajov.

Totožnosť hospodárskych subjektov, v prípade ktorých bolo prijaté rozhodnutie o stanovení porušenia zákazu nútenej práce, ako aj totožnosť príslušných dodávateľov a výrobcov výrobkov, však možno v tomto rozhodnutí zverejniť, ak je to potrebné na identifikáciu zakázaného výrobku ([71]).

4.6.5. *Výsledok vyšetrovania* ([72])

Po vykonaní formálneho kroku na začatie vyšetrovania musí vedúci príslušný orgán stanoviť, či došlo k porušeniu zákazu nútenej práce. Preto musí buď prijať rozhodnutie, ktorým sa stanoví porušenie zákazu (oddiel 4.8), alebo ukončiť vyšetrovanie v „primeranej lehote“, ktorá by v zásade nemala presiahnuť deväť mesiacov odo dňa začatia vyšetrovania.

Ak vedúci príslušný orgán nemôže stanoviť porušenie zákazu nútenej práce, musí ukončiť vyšetrovanie a informovať o tom hospodárske subjekty. Takisto musí informovať ostatné príslušné orgány a v prípade potreby Komisiu prostredníctvom systému ICSMS – modul nútenej práce. Ukončenie vyšetrovania nebráni začatiu nového vyšetrovania tých istých výrobkov a hospodárskych subjektov, ak sa objavia nové informácie, a zostáva bez vplyvu na prebiehajúce alebo budúce vyšetrovania trestných činov v tej istej veci.

([69]) Článok 19 bod 3 nariadenia o nútenej práci.
([70]) Článok 32 body 1 a 2 nariadenia o nútenej práci.
([71]) Články 20 a 22 ods. 1 písm. c) nariadenia o nútenej práci.
([72]) Článok 20 nariadenia o nútenej práci.

4.7. **Spolupráca hospodárskych subjektov s príslušnými orgánmi a informácie, ktoré sa môžu požadovať**

Vedúci príslušný orgán je oprávnený v ktorejkoľvek fáze vyšetrovacieho procesu požiadať o informácie hospodárske subjekty, ktoré sprístupňujú posudzované výrobky na trhu EÚ, a prípadne aj dodávateľov výrobkov usadených mimo EÚ ([73]). To môže zahŕňať informácie: a) o ich opatreniach na identifikáciu rizík nútenej práce pri ich činnostiach a v dodávateľských reťazcoch v súvislosti s týmito výrobkami, predchádzanie týmto rizikám, ich zmierňovanie, eliminovanie alebo nápravu; b) o pracovných podmienkach na mieste údajnej nútenej práce, kde boli výrobky vyrobené alebo odkiaľ pochádzajú, a c) o posudzovaných výrobkoch.

Hospodárske subjekty musia pri vyšetrovacom procese plne spolupracovať. Znamená to: a) konštruktívne zapojenie do vyšetrovania; b) poskytnutie všetkých požadovaných informácií; c) zabezpečenie toho, aby poskytnuté informácie boli presné, zmysluplné, relevantné a úplné, a d) poskytnutie informácií v stanovenej lehote. Je to nielen zákonná povinnosť, ale aj najlepší spôsob, ako rozptýliť obavy vedúceho príslušného orgánu, a vyhnúť sa tak začatiu vyšetrovania alebo záveru vyšetrovania, že bol porušený zákaz nútenej práce. Nespolupráca (oddiel 4.8.2.14.8.2.1 bude mať pre prešetrované hospodárske subjekty negatívne dôsledky.

Ak sa hospodárske subjekty stretnú s nevyhnutným oneskorením alebo neprekonateľnými ťažkosťami pri získavaní požadovaných informácií, musia o tom proaktívne informovať vedúci príslušný orgán čo najskôr pred uplynutím lehôt. Ak sú posudzované hospodárske subjekty malými a strednými podnikmi, môžu požiadať národné kontaktné miesto v príslušnom členskom štáte o podporu pri spolupráci s vedúcim príslušným orgánom.

S cieľom zabezpečiť účinnú komunikáciu s vedúcimi príslušnými orgánmi sa hospodárskym subjektom odporúča, aby v rámci svojej spoločnosti určili konkrétnu kontaktnú osobu alebo oddelenie, ktoré bude tieto kontakty zabezpečovať.

Oddiely 4.7.1, 4.7.2 a 4.7.3 obsahujú názorné, ale nie úplné zoznamy príkladov informácií, ktoré môže vedúci príslušný orgán požadovať počas vyšetrovacieho procesu. Vedúci príslušný orgán by mal v súlade so špecifikami prípadu a prvkami uvedenými v oddiele 4.5.1.1 starostlivo zvážiť, ktoré informácie si vyžiada. Hospodárske subjekty môžu poskytnúť ďalšie informácie, ktoré považujú za vhodné alebo potrebné na rozptýlenie obáv z porušenia zákazu nútenej práce. V zozname nie sú informácie zoradené podľa dôležitosti. Zatiaľ čo vedúci príslušný orgán je povinný preskúmať a prípadne zohľadniť poskytnuté informácie, poskytnutie takýchto informácií nezaručuje oslobodenie hospodárskeho subjektu alebo to, že výrobok nebude predmetom rozhodnutia o zákaze.

4.7.1. *Príklady informácií o opatreniach hospodárskeho subjektu na identifikáciu rizík nútenej práce, predchádzanie týmto rizikám, ich zmierňovanie, eliminovanie alebo nápravu*

— Podnikové politiky, kódexy správania, dokumenty o riadení, povinnosti manažmentu v oblasti dohľadu

— Školiace materiály pre manažment, zamestnancov a dodávateľov

— Politiky obstarávania, kódexy správania dodávateľov, zmluvné doložky o zákaze nútenej práce a zapájanie a monitorovanie dodávateľov

— Odvetvové hodnotenia rizík

— Dokumentácia preukazujúca zavedenie preventívnych opatrení

— Dokumentácia preukazujúca zavedenie mechanizmu podávania sťažností

— Dokumentácia preukazujúca účasť v certifikačných systémoch viacerých zainteresovaných strán alebo odvetvia

— Zapojenie zainteresovaných strán a držiteľov práv a konzultácie s mimovládnymi organizáciami, odborovými zväzmi a komunitami

— Správy o úsilí o náležitú starostlivosť vrátane toho, ktoré je v súlade s platnými vnútroštátnymi právnymi predpismi a právnymi predpismi EÚ

— Plány nápravných opatrení a hodnotenia výkonnosti

— Správy z nezávislých auditov tretích strán

([73]) Článok 17 ods. 1 a 2 a článok 18 ods. 3 nariadenia o nútenej práci.

4.7.2. *Príklady informácií o pracovných podmienkach na mieste údajnej nútenej práce*

— Prepisy rozhovorov s pracovníkmi a písomné svedectvá

— Sociálne audity

— Fotografie/videá pracovných podmienok a/alebo ubytovní

— Poznámky z rozhovorov a kópie správ a e-mailovej korešpondencie

— Zoznam pracovníkov, dohody/zmluvy so zamestnancami, výplatné listiny a finančné záznamy

— Výsledky uskutočnených prieskumov (napr. odborovými zväzmi alebo zástupcami pracovníkov o pracovných podmienkach)

— Informácie o náprave, ktoré potvrdzujú spokojnosť pracovníkov, náhradách, nápravných a preventívnych opatreniach

4.7.3. *Príklady informácií o výrobku, ktorý údajne porušuje zákaz nútenej práce* ([74])

4.7.3.1. Identifikácia výrobku

— Informácie získané pomocou nástrojov na sledovanie a pomocou obchodných, colných a prepravných údajov

— Výsledky laboratórnych testov vrátane izotopových testov

— Opis, názov alebo značka výrobku, osobitné požiadavky podľa práva EÚ na identifikáciu výrobku, ako sú číselné znaky HS, číselné znaky KN, druh, referencia, model, šarža alebo sériové číslo umiestnené na výrobku alebo poskytnuté na obale alebo v sprievodnej dokumentácii k výrobku, alebo jednoznačný identifikátor digitálneho pasu výrobku

— Dôkazy o vysledovateľnosti výrobku (t. j. certifikácia spotrebiteľského reťazca, údaje o vysledovateľnosti surovín)

— Dokumentácia spájajúca hotový výrobok so zdrojom surovín

— Zoznamy materiálov, najmä ak je to relevantné na určenie podielu komponentov alebo časti výrobku potenciálne vyrobeného s využitím nútenej práce

— Osvedčenie o pôvode z miest, z ktorých výrobky pochádzajú

— Množstvo alebo objem a hodnota dotknutých výrobkov (napr. celkový počet jednotiek vyrobených, dovezených alebo uvedených na trh EÚ počas príslušného obdobia)

— Informácie o zásobách a miestach distribúcie a skladovania vrátane predaja na diaľku v rámci EÚ

4.7.3.2. Štruktúra a účastníci dodávateľského reťazca

— Opis dodávateľského reťazca, ktorý zahŕňa kľúčové fázy výroby, produkcie alebo ťažby

— Zoznam výrobcov, producentov a dodávateľov, pokiaľ ide o kľúčové výrobné kroky, vrátane nasledujúcich údajov o každom z nich: názov, obchodné meno alebo registrovaná ochranná známka, kontaktné údaje, jedinečné identifikačné číslo v krajine, v ktorej sú usadení, a ak je k dispozícii, ich registračné a identifikačné číslo hospodárskych subjektov (EORI)

— Mapy dodávateľského reťazca zahŕňajúce úrovne a podúrovne a zobrazujúce priamych aj nepriamych dodávateľov

— Informácie o vlastníckych štruktúrach a vzťahoch medzi dodávateľmi a hospodárskym subjektom a všetkými sprostredkovateľmi tretích strán (napr. dcérskej spoločnosti, spoločnom podniku, nezávislom dodávateľovi)

— Úlohy zúčastnených subjektov vrátane odosielateľov a vývozcov

— Čestné vyhlásenia hospodárskych subjektov zapojených do výrobného procesu

([74]) Článok 17 ods. 1 a článok 18 ods. 3 nariadenia o nútenej práci.

4.7.3.3. Informácie o zariadení a mieste

— Identifikácia miest a zariadení v kľúčovej fáze ťažby, zberu, výroby a produkcie (názvy, adresy, prevádzkové subjekty)

— Podporné dôkazy o polohe, ak sú k dispozícii, napríklad satelitné snímky, súradnice GPS alebo iné geolokačné údaje

4.7.3.4. Transakčné a logistické záznamy

— Nákupné objednávky

— Faktúry a potvrdenia všetkých dodávateľov

— Baliace listy

— Platobné záznamy

— Záznamy o zásobách dodávateľa a odberateľa vrátane príjmových dokladov z doku/skladu

— Prepravná dokumentácia (zoznamy tovaru, nákladné listy pre leteckú, námornú alebo pozemnú prepravu)

— Záznamy o dovoze/vývoze

4.7.3.5. Dôkazy o výrobe a kapacite

— Príkaz na predloženie dôkazov

— Správy o výrobnej kapacite továrne

— Dôkazy preukazujúce súlad medzi vstupnými objemami a výstupnými objemami produktov, ktoré sa ťažia, zbierajú, vyrábajú alebo produkujú

4.8. **Rozhodnutia o porušeniach zákazu nútenej práce**

Ak vedúci príslušný orgán stanoví, že vyšetrované hospodárske subjekty porušili zákaz nútenej práce, musí o tom prijať rozhodnutie. Toto rozhodnutie musí obsahovať procesnoprávne aj hmotnoprávne prvky vrátane zákazu uvádzania dotknutých výrobkov na trh Únie (oddiel 4.8.3). Všetky rozhodnutia sa musia zverejniť na jednotnom portáli pre nútenú prácu ([75]).

4.8.1. *Stanovenie porušenia zákazu nútenej práce*

4.8.1.1. Dôkazná norma a druh potrebných dôkazov

Povinnosť stanoviť porušenie zákazu nútenej práce má vedúci príslušný orgán. Na tento účel musí poskytnúť dôveryhodné dôkazy o tom, že i) pri výrobe prešetrovaných výrobkov sa využila nútená práca a ii) prešetrované hospodárske subjekty sprístupnili tieto výrobky na trhu EÚ alebo ich vyviezli z EÚ ([76]).

V uplatnenej úrovni dokazovania sa musí premietať administratívny charakter zákazu nútenej práce podľa nariadenia. Úrovne dokazovania v trestnom práve preto nie sú relevantným kritériom.

Stanovenie toho, že výrobky uvedené na trh EÚ alebo na ňom sprístupnené či z neho vyvezené boli vyrobené s využitím nútenej práce, môže predstavovať dôkazný problém. Môže byť napríklad ťažké získať dôkazy od priamo dotknutých strán (napr. z dôvodu obáv z odvetných opatrení), vykonať spoľahlivé audity alebo získať priame dôkazy o problematických postupoch (napr. z dôvodu nedostatku dokumentácie týkajúcej sa odmeňovania pracovníkov alebo náborových poplatkov, ktoré pracovníci platia). Preukázanie porušenia zákazu nútenej práce si preto často vyžaduje kombináciu rôznych druhov dôkazov vrátane nepriamych dôkazov a indícií.

([75]) Článok 12 písm. f) nariadenia o nútenej práci.
([76]) Článok 20 bod 1 nariadenia o nútenej práci.

Ďalej sú uvedené niektoré príklady dôkazov, ktoré možno zohľadniť na účely zistenia porušenia zákazu nútenej práce:

— prepisy rozhovorov,

— písomné svedectvá,

— správy a dokumenty z existujúcich podnikových, komunitných alebo odvetvových mechanizmov na riešenie sťažností,

— sociálne audity. Neplatí však pre sociálne audity vykonávané v situáciách, keď sú pracovníci pod hrozbou alebo pod neustálym dohľadom a/alebo dohľadom vedenia, alebo keď je prístup do výrobných zariadení obmedzený, pretože sa nepovažujú za dôveryhodné,

— fotografie/videá pracovných podmienok a/alebo ubytovní,

— poznámky z rozhovorov a kópie správ a e-mailovej korešpondencie,

— dohody/zmluvy so zamestnancami, výplatné listiny a finančné záznamy,

— dokumenty a záznamy spoločnosti a verejné vyhlásenia,

— satelitné snímky a geolokácia zariadení,

— výsledky laboratórnych testov vrátane izotopových testov,

— informácie získané pomocou nástrojov na sledovanie a pomocou obchodných, colných a prepravných údajov,

— verejné správy, výskum a publikácie,

— interné štúdie a analýzy, štatistika,

— články v médiách,

— výsledky uskutočnených prieskumov (napr. odborovými zväzmi alebo zástupcami pracovníkov o pracovných podmienkach),

— sekundárny výskum a analýza otvorených zdrojov (napr. oficiálnej dokumentácie alebo vlastníctva príslušných subjektov),

— odvetvové mapovanie rizík,

— informácie týkajúce sa prešetrovaného výrobku (príklady pozri v oddiele 4.7.3),

— informácie o vysledovateľnosti výrobku (oddiel 4.7.3). Úplná absencia informácií o vysledovateľnosti v prípade, že výrobok, surovina alebo komponent mohli byť zmiešané s výrobkom, surovinou alebo komponentom, pri ktorých existuje vysoké riziko využitia nútenej práce, prípadne neschopnosť poskytnúť takéto informácie, môže mať negatívny vplyv na celkové hodnotenie dôkazov,

— dokumenty orgánov verejnej moci, v ktorých sa uvádzajú programy štátom nariadenej nútenej práce (právne ustanovenia, politické dokumenty, správy, administratívne pokyny alebo inštitucionálne mandáty),

— informácie o účasti príslušného hospodárskeho subjektu alebo dodávateľa na programoch štátom nariadenej nútenej práce.

4.8.1.2. Posudzovanie dôkazov v prípadoch štátom nariadenej nútenej práce

V prípadoch štátom nariadenej nútenej práce musí vedúci príslušný orgán stanoviť, že i) nútená práca je ukladaná štátnymi orgánmi, zástupcami konajúcimi v mene štátnych orgánov alebo organizáciami s právomocou podobnou štátu v danej zemepisnej oblasti a ii) že prešetrovaný výrobok je spojený s touto praxou ukladania nútenej práce alebo s touto zemepisnou oblasťou. Musia sa použiť ukazovatele a vymedzenia rizík špecifické pre štátom nariadenú nútenú prácu ([77]). Zoznam uvedený v oddiele 4.8.1.1 je stále relevantný, hoci dôveryhodnosť určitých druhov dôkazov je potrebné starostlivo posúdiť vzhľadom na systémový nátlak a netransparentnosť, za ktorých sa štátom nariadená nútená práca uskutočňuje. Napríklad sociálne audity vykonávané v zemepisných oblastiach postihnutých štátnom nariadenou nútenou prácou by sa nemali považovať za dôveryhodné dôkazy, pokiaľ sa nevykonávajú bez neobmedzeného prístupu do príslušných zariadení a bez možnosti pracovníkov slobodne a bez dozoru hovoriť.

Okrem toho je nepravdepodobné, že by sa štátom nariadená nútená práca vzhľadom na svoju systémovú povahu vyskytovala v určitej zemepisnej oblasti len v konkrétnych prípadoch. Dôkazy o štátom nariadenej nútenej práci v danej zemepisnej oblasti získané v prípade, keď vedúci príslušný orgán zistil porušenie zákazu nútenej práce, budú mať teda veľký význam aj v iných prípadoch týkajúcich sa toho istého regiónu.

4.8.2. *Stanovenie porušenia v prípade nespolupráce*

Ak hospodársky subjekt alebo orgán verejnej moci nespolupracuje pri vyšetrovaní, a tým bráni vedúcemu príslušnému orgánu získať vecné alebo iné dôkazy, vedúci príslušný orgán musí preukázať porušenie zákazu nútenej práce na základe akýchkoľvek iných dostupných skutočností ([78]). Cieľom tohto ustanovenia je zabezpečiť, aby sa nariadenie mohlo účinne uplatňovať aj v prípade, že hospodárske subjekty alebo orgány verejnej moci nespolupracujú. Ďalej sú uvedené príklady nespolupráce ([79]):

— odmietnutie poskytnutia požadovaných informácií bez oprávneného dôvodu,

— neposkytnutie požadovaných informácií v stanovenej lehote bez oprávneného dôvodu,

— poskytnutie neúplných, zavádzajúcich alebo nesprávnych informácií alebo značného množstva irelevantných informácií s cieľom zablokovať vyšetrovanie,

— akékoľvek iné kroky hospodárskeho subjektu alebo orgánu verejnej moci, ktoré bránia vyšetrovaniu, vrátane prípadov, keď sa počas vyšetrovacieho procesu zistí riziko štátnom nariadenej nútenej práce. To platí aj pre inšpekcie na mieste.

Pri posudzovaní nespolupráce je potrebné osobitne zohľadniť veľkosť a zdroje hospodárskych subjektov a ich schopnosť poskytnúť úplné požadované informácie.

4.8.2.1. Dôkazné normy v prípadoch nespolupráce

Aj v prípade nespolupráce vrátane situácie, keď ide o štátom nariadenú nútenú prácu, sa porušenie zákazu nútenej práce musí preukázať na základe dôveryhodných dôkazov. Keďže však zvyčajne nie je možné získať dôveryhodné informácie priamo od hospodárskeho subjektu alebo orgánu verejnej moci alebo ich možno získať len v menšej miere, dôležitú úlohu v prípade nespolupráce zohrávajú dôkazy z iných informačných zdrojov získané počas vyšetrovacieho procesu, ako aj nepriame dôkazy a indície. Ako sa uvádza v oddiele 4.5.1.3, nespolupráca predstavuje v zásade dôkaz, ktorý by v kombinácii s uvedenými dostupnými skutkovými a právnymi prvkami vo všeobecnosti predstavoval dostatočný základ na stanovenie porušenia.

([77]) Pozri MOP (2025), *ILO indicators of forced labour* a kapitolu 9 príručky MOP (2024) *Hard to see, harder to count*.
([78]) Článok 20 bod 2 nariadenia o nútenej práci.
([79]) Článok 20 ods. 2 nariadenia o nútenej práci.

4.8.3. *Obsah rozhodnutia*

Rozhodnutia o porušení zákazu musia obsahovať informácie uvedené ďalej ([80]):

— Všeobecný zákaz uvádzania dotknutých výrobkov na trh EÚ, ich sprístupňovania na trhu a ich vývozu ([81]), s podrobným uvedením konkrétnych výrobkov, ktoré sa majú zakázať, opisom zistení prešetrovania a informácií, ktoré colné orgány potrebujú na identifikáciu uvedeného výrobku alebo hospodárskych subjektov.

Na základe znenia článku 3 nariadenia a jeho cieľa ([82]) sa zákaz týka jedného alebo viacerých výrobkov a má všeobecnú platnosť. Preto sa vzťahuje nielen na hospodárske subjekty uvedené v tomto rozhodnutí, ale aj na všetky ostatné hospodárske subjekty, ktoré takéto výrobky uvádzajú na trh EÚ, sprístupňujú na ňom alebo ich vyvážajú. Všeobecné uplatňovanie je potrebné, aby sa zabránilo obchádzaniu zákazu, ku ktorému by dochádzalo, ak by sa vzťahoval len na hospodárske subjekty, ktoré sú priamymi adresátmi vyšetrovania. Široký rozsah pôsobnosti rozhodnutia o porušení zákazu je preto zakotvený v zásade účinnosti, podľa ktorej sa majú pravidlá EÚ vykladať tak, aby sa zabezpečil ich plný účinok v praxi ([83]), a je v súlade so širokým výkladom pravidiel, ktorých cieľom je ochrana základných práv.

— **Príkaz na stiahnutie výrobkov, na ktoré sa vzťahuje všeobecný zákaz** ([84])

Vzhľadom na všeobecné uplatňovanie zákazu sa výrobky, na ktoré sa vzťahuje rozhodnutie, musia stiahnuť z trhu EÚ. Ak orgány dohľadu nad trhom zistia prítomnosť takýchto výrobkov na trhu EÚ, musia bezodkladne prijať opatrenia na zabezpečenie ich stiahnutia.

V samotnom rozhodnutí o porušení zákazu je konkrétny príkaz na stiahnutie výslovne adresovaný príslušným prešetrovaným hospodárskym subjektom. Musia stiahnuť z trhu EÚ všetky zakázané výrobky, ktoré už boli uvedené na trh alebo sprístupnené, a odstrániť obsah z akéhokoľvek online rozhrania, v ktorom sú uvedené zakázané výrobky (oddiel 5.1.1.1). Táto povinnosť stiahnutia sa nevzťahuje na výrobky, ktoré sa už dostali ku konečným používateľom.

— **Príkaz na odstránenie výrobkov alebo vymeniteľných častí výrobku, na ktoré sa vzťahuje všeobecný zákaz** ([85])

Rozhodnutie o porušení zákazu obsahuje aj príkaz na odstránenie, výslovne adresovaný prešetrovaným hospodárskym subjektom. V článku 25 nariadenia sa stanovuje spôsob odstránenia. Príslušné orgány musia zabezpečiť, aby hospodárske subjekty nemali priamy ani nepriamy ekonomický zisk z odstránenia výrobku.

Ak sa rozhodnutím zakazuje určitá časť výrobku a táto časť je vymeniteľná, príslušné hospodárske subjekty musia mať možnosť ju v primeranej lehote vyňať a vymeniť. Táto časť sa potom odstráni v súlade s vyššie uvedenými zásadami a vymení za inú časť, ktorá bola vyrobená bez využitia nútenej práce. Keď hospodárske subjekty preukážu, že (niektoré) výrobky, ktoré sú predmetom rozhodnutia, boli vyrobené bez využitia nútenej práce, môžu ich uviesť na trh EÚ alebo takéto výrobky vyvážať, pretože sa na ne už rozhodnutie nevzťahuje (oddiel 4.9).

([80]) Článok 20 ods. 4 a 5 a článok 22 ods. 1 nariadenia o nútenej práci. Je potrebné upozorniť, že v článku 22 ods. 2 nariadenia o nútenej práci sa stanovuje prijatie vykonávacieho aktu, ktorým sa podrobnejšie špecifikuje obsah rozhodnutí.
([81]) Článok 20 ods. 4 písm. a) nariadenia o nútenej práci.
([82]) Odôvodnenie 5 nariadenia o nútenej práci.
([83]) Vec Súdneho dvora 33/76, *Rewe-Zentralfinanz eG/Landwirtschaftskammer für das Saarland* [1976], ECR 1989, bod 5.
([84]) Článok 20 ods. 4 písm. b) nariadenia o nútenej práci.
([85]) Článok 20 ods. 4 písm. c) a článok 25 nariadenia o nútenej práci.

— **Ostatné prvky rozhodnutia**

Rozhodnutie musí obsahovať aj primeranú lehotu, v ktorej musia hospodárske subjekty splniť príkazy ([86]). Táto lehota musí byť najmenej 30 pracovných dní pre tovar, ktorý nepodlieha skaze, a 10 pracovných dní pre tovar, ktorý podlieha skaze, a musí plynúť odo dňa oznámenia rozhodnutia. Pri stanovovaní lehoty musí príslušný orgán zohľadniť veľkosť a hospodárske zdroje hospodárskeho subjektu vrátane toho, či ide o MSP, podiel alebo časť výrobku vyrobeného s využitím nútenej práce a toho, či je vymeniteľný, ako aj osobitné okolnosti prípadu.

A napokon rozhodnutie obsahuje informácie o možnosti požiadať príslušný orgán o jeho preskúmanie alebo zrušenie (oddiely 4.9.1 a 4.9.2) a o možnostiach podania odvolania proti nemu na príslušnom súde (napr. či je možné podať odvolanie, aký druh odvolania je k dispozícii a aké sú príslušné lehoty) (oddiel 4.9.3).

4.8.4. *Dodávateľské reťazce strategického alebo kritického významu pre EÚ* ([87])

Ak sú výrobky súčasťou dodávateľského reťazca, ktorý má pre EÚ strategický alebo kritický význam, vedúci príslušný orgán môže v snahe zabrániť narušeniu jednotného trhu rozhodnúť, že nenariadi ich odstránenie, ale požiada hospodárske subjekty, aby na vlastné náklady zadržali výrobky na určité obdobie. Počas tohto obdobia sa výrobky nemôžu uvádzať na trh a hospodársky subjekt musí eliminovať zistenú nútenú prácu. Pri prijímaní takéhoto rozhodnutia by mal vedúci príslušný orgán okrem iného zvážiť možnosť eliminovania nútenej práce a ochotu hospodárskeho subjektu tak urobiť.

Poskytnutý časový rámec musí byť primeraný a nesmie byť dlhší, ako je potrebné na eliminovanie nútenej práce. Ak hospodársky subjekt preukáže, že tak v stanovenej lehote urobil, orgán musí svoje rozhodnutie do budúcnosti zrušiť a povoliť opätovné uvedenie výrobkov na trh vrátane tých, ktoré boli zadržané. V opačnom prípade musí hospodársky subjekt výrobky odstrániť.

Hoci strategický alebo kritický význam výrobkov pre EÚ posudzuje vedúci príslušný orgán, bude musieť zohľadniť najmä príslušné právne predpisy EÚ:

— zoznam odvetví v akte EÚ o emisne neutrálnom priemysle ([88]),

— odporúčanie Komisie o kritických technologických oblastiach pre hospodársku bezpečnosť EÚ ([89]) a spoločné oznámenie o posilnení hospodárskej bezpečnosti EÚ ([90]),

— výrobky uvedené v akte o kritických surovinách ([91]),

— Akčný plán RESourceEU ([92]).

V záujme zabezpečenia jednotného prístupu, pokiaľ ide o strategický význam, by príslušné orgány členských štátov mali požiadať Komisiu o stanovisko.

([86]) Článok 22 ods. 1 písm. b) nariadenia o nútenej práci.
([87]) Článok 20 ods. 5 a odôvodnenie 48 nariadenia o nútenej práci.
([88]) Príloha k Nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1735 z 13. júna 2024 o zriadení rámca opatrení na posilnenie európskeho ekosystému výroby emisne neutrálnych technológií a o zmene nariadenia (EÚ) 2018/1724 (Ú. v. EÚ L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj).
([89]) Odporúčanie Komisie (EÚ) 2023/2113 z 3. októbra 2023 o kritických technologických oblastiach pre hospodársku bezpečnosť EÚ na ďalšie posúdenie rizík s členskými štátmi (Ú. v. EÚ L, 2023/2113, 11.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2113/oj).
([90]) JOIN(2025) 977 final, 3. december 2025.
([91]) Príloha II Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1252 z 11. apríla 2024, ktorým sa stanovuje rámec na zaistenie bezpečných a udržateľných dodávok kritických surovín a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 168/2013, (EÚ) 2018/858, (EÚ) 2018/1724 a (EÚ) 2019/1020 (Ú. v. EÚ L, 2024/1252, 3.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj).
([92]) COM(2025) 945 final, Akčný plán RESourceEU. Urýchlenie vykonávania našej stratégie v oblasti kritických surovín s cieľom prispôsobiť sa novej realite, 3. 12. 2025.

4.9. **Preskúmanie rozhodnutí a odvolania**

Rozhodnutia môžu byť predmetom žiadostí o preskúmanie (oddiel 4.9.1), žiadostí o zrušenie po splnení požiadaviek rozhodnutia (oddiel 4.9.2) a odvolaní (oddiel 4.9.3).

4.9.1. *Žiadosti o preskúmanie rozhodnutia* ([93])

Hospodárske subjekty, ktorým je rozhodnutie o porušení zákazu výslovne určené, a tie, ktoré inak preukážu, že sú priamo a individuálne dotknuté, môžu kedykoľvek požiadať o preskúmanie rozhodnutia.

Hospodárske subjekty môžu požiadať o zmenu rozsahu pôsobnosti rozhodnutia alebo o jeho zrušenie do budúcnosti, ale len na základe nových podstatných informácií, ktoré neboli oznámené vedúcemu príslušnému orgánu počas vyšetrovania, a ak a keď hospodársky subjekt eliminoval nútenú prácu.

Vedúci príslušný orgán, ktorý pôvodne prijal rozhodnutie, musí o žiadosti rozhodnúť do 30 pracovných dní. V súlade so zásadou dobrej správy vecí verejných ([94]) musia byť takéto rozhodnutia riadne odôvodnené. Zjavne neprípustné alebo zjavne neopodstatnené žiadosti však môžu byť lapidárne zamietnuté.

Ak sa žiadosť považuje za opodstatnenú, môže viesť k úprave rozsahu rozhodnutia alebo k jeho zrušeniu do budúcnosti. Ak sa rozhodnutie zruší, vedúci príslušný orgán musí informovať hospodárske subjekty, ktoré sú výslovnými adresátmi rozhodnutia, a prípadne všetky ostatné hospodárske subjekty, ktoré sú individuálne a priamo dotknuté. Takisto musí odstrániť rozhodnutie z jednotného portálu pre nútenú prácu.

4.9.2. *Žiadosť o zrušenie rozhodnutia po splnení požiadaviek a informácie, ktoré majú predložiť hospodárske subjekty*

Ak hospodársky subjekt splnil požiadavky rozhodnutia, môže požiadať o zrušenie tohto rozhodnutia do budúcnosti, t. j. s účinnosťou od tohto momentu. Žiadosť hospodárskeho subjektu musí byť riadne odôvodnená a musí sa v nej preukazovať, že i) splnil požiadavky rozhodnutia (oddiel 4.9.2.1) a ii) od prijatia rozhodnutia eliminoval nútenú prácu zo svojich činností alebo dodávateľského reťazca, pokiaľ ide o dotknuté výrobky (oddiel 4.9.2.2).

4.9.2.1. Informácie preukazujúce súlad

Na preukázanie účinného stiahnutia výrobku musí hospodársky subjekt predložiť dôkazy o stiahnutí, ktoré zahŕňajú identifikáciu výrobku, dátumy a miesto stiahnutia, dokumentáciu preukazujúcu vykonanie (napríklad stiahnutie z distribučných a predajných kanálov, potvrdenie o stiahnutí od príslušných distribútorov alebo maloobchodníkov, záznamy o zásobách preukazujúce stiahnuté zásoby, logistickú dokumentáciu a prípadne oznámenie o dohľade nad trhom).

Na preukázanie odstránenia výrobku, prípadne odstránenia časti vyrobenej s využitím nútenej práce, musia hospodárske subjekty predložiť informácie o procese odstránenia vrátane dôkazov o fyzickom odstránení alebo výmene časti a o použitej metóde, ako aj certifikáty alebo potvrdenia z oprávnených zariadení na odstránenie alebo recykláciu.

4.9.2.2. Informácie preukazujúce elimináciu nútenej práce

Aby hospodársky subjekt preukázal, že nútená práca bola z jeho činností alebo dodávateľského reťazca v súvislosti s dotknutými výrobkami odstránená, musí predložiť dôkaz, že okolnosti uvedené v rozhodnutí už neexistujú. Hospodársky subjekt by pritom mal poskytnúť informácie o opatreniach prijatých na riešenie nútenej práce ([95]), ktoré sa musia posúdiť na základe ukazovateľov nútenej práce uvedených v rozhodnutí o porušení zákazu ([96]). Takéto dôkazy by mali zahŕňať opatrenia na zabránenie opätovnému výskytu nútenej práce po zrušení rozhodnutia o porušení zákazu.

([93]) Článok 21 ods. 1, 2 a 3 nariadenia o nútenej práci.
([94]) Článok 41 Charty základných práv EÚ.
([95]) Oddiel 6.4.3.2.
([96]) Oddiel 9.5 a usmernenie MOP [odkaz na usmernenie MOP k ukazovateľom].

4.9.3. *Správne a súdne odvolania proti rozhodnutiam* ([97])

Hospodárske subjekty, ktorých sa rozhodnutie o porušení zákazu nútenej práce priamo a individuálne dotýka, majú právo podať odvolanie na súd s cieľom preskúmať procesnú a/alebo hmotnoprávnu zákonnosť rozhodnutia. V prípade rozhodnutí prijatých Komisiou je príslušný Súdny dvor Európskej únie (pozostávajúci zo Všeobecného súdu a Súdneho dvora).

Ak je odvolanie úspešné, vedúci príslušný orgán musí informovať Komisiu a všetky príslušné vnútroštátne orgány prostredníctvom ICSMS – modulu nútenej práce. Komisia zodpovedajúcim spôsobom aktualizuje portál pre nútenú prácu.

4.10. **Koordinácia a spolupráca v oblasti vyšetrovania a presadzovania**

Príslušné orgány musia úzko koordinovať svoju činnosť s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi ([98]) (oddiel 4.10.1 a 4.10.2). Komisia a príslušné orgány musia tiež úzko spolupracovať a poskytovať si vzájomnú pomoc (oddiel 4.10.3) s cieľom dôsledne, účinne a efektívne vykonávať nariadenie ([99]).

4.10.1. *Koordinácia medzi vnútroštátnymi orgánmi v rámci členského štátu*

Vyšetrovacie a presadzovacie činnosti podľa nariadenia si vyžadujú využívanie rôznych kompetencií, povinností a zručností na vnútroštátnej úrovni. Vykonávanie nariadenia môže zároveň viesť k získavaniu informácií a poznatkov, ktoré sú dôležité na vykonávanie iných zákonov a politík. Vhodné vnútroštátne koordinačné mechanizmy na vykonávanie nariadenia preto musia:

— zabezpečovať hladkú výmenu informácií medzi vnútroštátnymi orgánmi v rámci členského štátu, aby si mohli účinne a efektívne pomáhať pri vykonávaní nariadenia a iných politík a pravidiel (napr. informovanie príslušných orgánov činných v trestnom konaní a orgánov na ochranu obetí obchodovania s ľuďmi),

— uľahčovať spoluprácu a vytvárať synergie na účely účinného a efektívneho vykonávania. Príslušné orgány sa musia môcť spoľahnúť na odborné znalosti, právomoci a úlohy iných príslušných vnútroštátnych orgánov, ktoré môžu pomôcť pri vyšetrovaní a presadzovaní rozhodnutí o porušení zákazu. Patria medzi ne:

  — inšpektoráty práce,

  — orgány presadzovania,

  — orgány za koordináciu boja proti obchodovaniu s ľuďmi a národné referenčné mechanizmy ([100]),

  — orgány dohľadu nad trhom,

  — colné orgány,

  — orgány dohľadu, ktoré majú byť vymenované podľa smernice 2024/1760 o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti a ktoré môžu pomôcť pri overovaní úsilia hospodárskych subjektov o náležitú starostlivosť podľa uvedenej smernice, ktoré je relevantné pre uplatňovanie tohto nariadenia,

  — daňové a fiškálne orgány, ktoré môžu pomôcť pri uplatňovaní sankcií,

  — ostatné odvetvové orgány (napr. orgány pre rybolov).

([97]) Článok 21 body 5 a 6 nariadenia o nútenej práci.
([98]) Článok 5 bod 6 nariadenia o nútenej práci.
([99]) Článok 16 nariadenia o nútenej práci.
([100]) Medzi ne budú patriť aj národné referenčné mechanizmy.

4.10.2. *Koordinácia s orgánmi presadzovania práva a súčinnosť s trestným konaním*

Úzka koordinácia medzi príslušnými orgánmi, orgánmi presadzovania práva a súdnymi orgánmi, ktoré sa zaoberajú trestnoprávnymi aspektmi prípadu, je nevyhnutná najmä pri získavaní a posudzovaní dôkazov v prípadoch nútenej práce ([101]) a zabezpečení dôvernosti vyšetrovania trestných činov. Podrobnosti fungovania takejto spolupráce v praxi závisia od vnútroštátnych pravidiel (najmä tých, ktorými sa podporuje vykonávanie nariadenia) a od vzájomnej súčinnosti konaní podľa nariadenia s vnútroštátnym súdnictvom a systémom trestného práva.

Nariadenie je priamo uplatniteľné a má iný cieľ ako trestné právo; preto sa uplatňuje oddelene od vnútroštátneho trestného práva, v ktorom sa rieši nútená práca. V nariadení sa stanovujú len správne postupy a opatrenia: vyšetrovanie a stíhanie trestných činov (vrátane trestných činov podľa právnych predpisov proti obchodovaniu s ľuďmi) nepatrí do jeho pôsobnosti. Uplatňovanie nariadenia si nevyžaduje predchádzajúce vyšetrovanie trestného činu ani a *fortiori* odsúdenie tých istých skutočností podľa trestného práva.

Prípad nútenej práce môže viesť k trestnému konaniu aj k vyšetrovaniu podľa nariadenia, ktoré prebieha paralelne a ktorého výsledkom sú rozhodnutia v trestných veciach aj správne rozhodnutia. Presadzovanie zákazu nútenej práce by nemalo ohroziť vyšetrovanie trestných činov.

Orgány, ktoré uplatňujú tieto rôzne rámce, musia preto spolupracovať a zabezpečiť, aby nebolo ohrozené vyšetrovanie trestných činov a ich dôvernosť.

V prípade vyšetrovania cezhraničného prípadu nútenej práce by mal vedúci orgán zvážiť výmenu informácií prostredníctvom siete SIENA ([102]) s cieľom koordinovať úsilie a spravodajské informácie s orgánmi presadzovania práva iných členských štátov.

4.10.3. *Koordinácia, spolupráca a vzájomná pomoc medzi príslušnými orgánmi a Komisiou*

Príslušné orgány členských štátov a Komisia musia úzko spolupracovať, keďže sú spoločne zodpovedné za zabezpečenie účinného, efektívneho a jednotného vykonávania nariadenia v celej EÚ ([103]). Príslušné orgány sú zodpovedné za vyšetrovanie vo vnútroštátnom kontexte, ako aj za presadzovanie rozhodnutí vrátane tých, ktoré prijala Komisia. Tieto procesy uľahčí úsilie siete Únie proti výrobkom nútenej práce ([104]) a systém ICSMS.

Povinnosť vzájomnej pomoci zahŕňa výsady a záväzky uvedené ďalej ([105]):

— Ak má príslušný orgán alebo Komisia podozrenie na nútenú prácu na území, na ktorom nemá kompetencie, musí informácie o podozrení poskytnúť príslušnému orgánu prostredníctvom systému ICSMS.

— Vedúci príslušný orgán môže požiadať o podporu alebo informácie iné príslušné orgány, ktoré musia reagovať bezodkladne a spolupracovať. Žiadosti o informácie sa musia vybavovať prostredníctvom systému ICSMS a musia byť v plnom rozsahu vyriešené do 20 pracovných dní. Ak žiadajúci orgán považuje informácie za nedostatočné, môže požiadať o doplňujúce údaje. Dožiadaný orgán musí spravidla spolupracovať a poskytnúť odpoveď. Vo výnimočných prípadoch však môže dožiadaný orgán čiastočne alebo úplne odmietnuť vyhovieť žiadosti, ak by vyhovenie žiadosti podstatne ohrozilo jeho vlastné činnosti, napríklad prebiehajúce vyšetrovanie. V takýchto prípadoch musí dožiadaný príslušný orgán alebo Komisia svoje (čiastočné alebo úplné) odmietnutie odôvodniť a poskytnúť len také informácie, ktoré neohrozujú ich činnosť. Povinnosť spolupráce môžu s povinnosťou zabezpečiť účinné uplatňovanie nariadenia zosúladiť dokumenty, súhrny alebo časovo posunuté zasielanie informácií sú praktické riešenia.

— Ak vedúci príslušný orgán vyšetruje prípad, musí bezodkladne a na základe spolupráce reagovať na žiadosti iných príslušných orgánov, ktoré majú oprávnený dôvod na úzku účasť. Ak je prešetrovaný hospodársky subjekt usadený v inom členskom štáte a príslušný orgán tohto členského štátu požiada o zapojenie do vyšetrovania, vedúci príslušný orgán by mal v zásade so žiadosťou súhlasiť.

([101]) Článok 5 ods. 6 nariadenia o nútenej práci.
([102]) Sieťová aplikácia na zabezpečenú výmenu informácií (SIENA) – zaistenie bezpečnej výmeny informácií medzi Europolom a jeho partnermi.
([103]) Článok 5 bod 1 nariadenia o nútenej práci.
([104]) V sieti sa združujú zástupcovia členských štátov, Komisie a colných orgánov. Pozri aj článok 6 nariadenia o nútenej práci.
([105]) Článok 16 nariadenia o nútenej práci.

5. **PRESADZOVANIE A SANKCIE**

5.1. **Presadzovanie rozhodnutí o porušení zákazu** ([106])

Po prijatí rozhodnutia o porušení zákazu vedúcim príslušným orgánom sa musí toto rozhodnutie oznámiť prostredníctvom systému ICSMS príslušným a colným orgánom. Príslušné orgány sú zodpovedné za presadzovanie týchto rozhodnutí na trhu EÚ (oddiel 5.1.1). Príslušné orgány sú zodpovedné za presadzovanie týchto rozhodnutí na trhu EÚ (oddiel 5.1.1). Colné orgány musia spomedzi výrobkov dovážaných do EÚ alebo vyvážaných z EÚ identifikovať výrobky, na ktoré sa vzťahujú rozhodnutia o porušení zákazu, a musia spolupracovať s príslušnými orgánmi pri presadzovaní týchto rozhodnutí na hraniciach (oddiel 5.1.2).

5.1.1. *Presadzovanie rozhodnutí o porušení zákazu v rámci EÚ*

Príslušné orgány musia zabezpečiť účinné presadzovanie všetkých prvkov rozhodnutí, v prípade potreby v spolupráci s príslušnými orgánmi iných členských štátov a s inými vnútroštátnymi orgánmi, ako sú orgány dohľadu nad trhom. Príslušné orgány musia zabezpečiť dodržiavanie zákazu na základe výrobkov, príkazov na stiahnutie a odstránenie (oddiel 5.1.1.1) a obmedzenie prístupu k výrobkom a k zoznamom týchto výrobkov. Príslušný orgán každého členského štátu sa musí obrátiť na hospodárske subjekty usadené na jeho území, ktoré sú adresátmi rozhodnutí o porušení zákazu. Ak hospodársky subjekt sprístupňuje výrobky vo viacerých členských štátoch, príslušný orgán členského štátu usadenia môže požiadať o pomoc príslušné orgány iných členských štátov.

5.1.1.1. Stiahnutie a odstránenie výrobkov vyrobených s využitím nútenej práce

Príslušné orgány sú zodpovedné za zabezpečenie toho, aby hospodárske subjekty účinne vykonávali príkazy na stiahnutie a odstránenie stanovené v rozhodnutiach o porušení zákazu (oddiel 4.8.3) ([107]). Pri tejto úlohe bude kľúčová úzka spolupráca s orgánmi dohľadu nad trhom.

Na zabezpečenie súladu musia príslušné orgány požadovať od hospodárskeho subjektu informácie o jeho plánoch na stiahnutie a odstránenie výrobkov a požadovať správy o pokroku v súvislosti s týmito plánmi. V prípade výrobkov vyrobených len čiastočne s využitím nútenej práce by tieto plány mali obsahovať informácie o výmene príslušnej časti. Pri príprave plánov odstránenia by hospodárske subjekty mali venovať osobitnú pozornosť tovarom vysokej hodnoty a dlhodobej spotreby (napr. vozidlá, stroje, elektronika), pri ktorých je potrebné posúdiť technickú realizovateľnosť ich recyklácie alebo znefunkčnenia. Príslušné orgány by mali tieto plány koordinovať s regulačnými orgánmi v oblasti životného prostredia a bezpečnosti.

a) Stiahnutie výrobkov

Pri monitorovaní procesu stiahnutia výrobku z trhu musia príslušné orgány posúdiť informácie poskytnuté hospodárskym subjektom. Na splnenie rozhodnutia o porušení zákazu musia mať príslušné hospodárske subjekty prehľad o zásobách výrobkov, ako aj o tom, kde sa tieto výrobky nachádzajú v distribučných kanáloch vrátane predaja na diaľku; musia tiež vypracovať plán stiahnutia, v ktorom podrobne uvedú, ako budú výrobky stiahnuté v súlade s rozhodnutím.

b) Proces odstránenia

Pri monitorovaní procesu odstránenia výrobkov musia príslušné orgány zabezpečiť, aby sa výrobky odstránili v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva stanovenou v smernici 2008/98/ES ([108]), a to ich recykláciou alebo, ak to nie je možné, ich znefunkčnením ([109]). Odevy, odevné doplnky a obuv sa môžu odstrániť v súlade s ustanoveniami delegovaného nariadenia Komisie 2026/296 ([110]). Výrobky podliehajúce skaze sa musia darovať na charitatívne účely alebo na účely vo verejnom záujme. Odstránenie výrobku uvedenými spôsobmi nesmie byť v žiadnom prípade pre príslušný hospodársky subjekt prospešné.

([106]) Článok 23 nariadenia o nútenej práci.
([107]) Článok 24 nariadenia o nútenej práci.
([108]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc (Ú. v. EÚ L 312, 22.11.2008, s. 3).
([109]) Článok 25 nariadenia o nútenej práci.
([110]) Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2026/296 z 9. februára 2026, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1781 stanovením výnimiek zo zákazu ničiť nepredané spotrebné výrobky (Ú. v. EÚ L, 2026/296, 22.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2026/296/oj).

c) Výrobky s vymeniteľnými časťami a výrobky strategického alebo kritického významu

Ak sa rozhodnutie týka vymeniteľných častí výrobku, príslušné orgány musia zabezpečiť, aby sa v súlade s nariadením dotknuté výrobky stiahli z trhu a aby sa časti odstránili, ako je uvedené v procese odstránenia, a aby príslušný hospodársky subjekt vymenil dotknuté časti za časti bez využitia nútenej práce. Výrobky, ktoré sú výsledkom takéhoto procesu, sa potom môžu uviesť späť na trh. Ak hospodársky subjekt nie je ochotný vymeniť časť, je potrebné odstrániť celý výrobok.

Ak sa rozhodnutie týka výrobkov, ktoré sú súčasťou dodávateľského reťazca strategického alebo kritického významu pre EÚ ([111]) a ak vedúci príslušný orgán nariadi, aby sa výrobok zadržal, a nie odstránil (oddiel 4.8.4), príslušné orgány musia aj tak zabezpečiť stiahnutie z trhu, ako už bolo uvedené. Od príslušného hospodárskeho subjektu musia takisto požadovať informácie o tom, kde sa výrobky skladujú počas eliminácie nútenej práce.

V prípade, že sa nútená práca neeliminuje v primeranom časovom rámci, príslušný orgán musí presadiť odstránenie dotknutých výrobkov, ako už bolo uvedené. V prípade zisteného súladu s rozhodnutím musí vedúci príslušný orgán svoje rozhodnutie do budúcnosti zrušiť (oddiel 4.9). Ak hospodársky subjekt nechce uskutočniť potrebné kroky na zabezpečenie eliminácie nútenej práce, musí o tom informovať príslušné orgány a pokračovať v odstraňovaní výrobku v súlade s rozhodnutím, ako je vysvetlené v písmene b).

d) Prenos výrobkov príslušnému orgánu na odstránenie

V situáciách, keď by recyklácia a darovanie dotknutého výrobku mohli mať veľkú hospodársku hodnotu a keď by colné orgány inak takéto výrobky zničili, príslušný orgán môže požiadať colné orgány, aby výrobky, ktorých prepustenie do voľného obehu alebo vývoz zamietli, dali pod jeho právomoc ([112]) s cieľom odstrániť ich v súlade s článkom 25. Náklady na túto činnosť musí znášať hospodársky subjekt.

e) Produkty predávané online

Hospodársky subjekt, ktorý sprístupňuje online výrobky, na ktoré sa vzťahuje rozhodnutie o porušení zákazu, musí tieto výrobky stiahnuť a odstrániť ich v súlade s rozhodnutím, ako je uvedené v písmenách a) až d). Hospodársky subjekt musí takisto odstrániť výrobok z ponuky na svojej webovej stránke.

Ak hospodársky subjekt využíva na ponúkanie výrobku sprostredkovateľskú službu, ako je napríklad online trhovisko, príslušné orgány môžu aj na základe príslušných právnych predpisov členského štátu alebo priamo uplatniteľných právnych predpisov EÚ vydať poskytovateľovi sprostredkovateľskej služby príkaz, aby obmedzil prístup ku komunikácii a ponukám, ktoré sa týkajú uvedených výrobkov. Ak príkaz spĺňa formálne podmienky stanovené v článku 9 ods. 2 nariadenia (EÚ) 2022/2065 ([113]), poskytovatelia musia informovať vydávajúce orgány o opatreniach prijatých na zabezpečenie súladu s rozhodnutím o porušení zákazu.

5.1.2. *Presadzovanie rozhodnutí o porušení zákazu na hraniciach* ([114])

Keďže nútená práca je súčasťou výrobného procesu a na samotnom výrobku nezanecháva žiadne stopy, colné orgány nemôžu určiť súlad len na základe svojich kontrol, a preto príslušné orgány zostávajú zodpovedné za celkové presadzovanie zákazu výrobkov vyrobených s využitím nútenej práce na trhu EÚ, ako aj za dovoz a vývoz výrobkov vyrobených s využitím nútenej práce ([115]). Colné orgány musia konať na základe rozhodnutí prijatých príslušnými orgánmi, ktoré im boli oznámené prostredníctvom systému ICSMS ([116]). Každá zmena alebo zrušenie rozhodnutia sa takisto musí bezodkladne oznámiť colným orgánom, ktoré by podľa toho mali urýchlene prispôsobiť svoje opatrenia na ich presadzovanie. Úzka spolupráca medzi colnými orgánmi a príslušnými orgánmi je nevyhnutná na zabezpečenie účinného presadzovania práva v prípade výrobkov vstupujúcich do EÚ alebo opúšťajúcich EÚ.

([111]) Článok 20 bod 5 nariadenia o nútenej práci.
([112]) Článok 30 bod 4 nariadenia o nútenej práci.
([113]) Pozri nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2065 z 19. októbra 2022 o jednotnom trhu s digitálnymi službami a o zmene smernice 2000/31/ES (akt o digitálnych službách).
([114]) Články 26 – 31 nariadenia o nútenej práci.
([115]) Odôvodnenie 55 nariadenia o nútenej práci.
([116]) Táto komunikácia bude medzi –modulom nútenej práce v rámci systému ICSMS a systémom riadenia colných rizík (CRMS) prebiehať automatizovane, ale kým nebudú tieto dva systémy integrované, príslušné orgány a colné orgány si budú spočiatku vymieňať informácie v súlade s vnútroštátnymi protokolmi, ktoré sa zavedú pred začatím uplatňovania nariadenia.

5.1.2.1. Rozsah pôsobnosti a podmienky nariadenia, pokiaľ ide o výrobky, ktoré vstupujú na trh EÚ alebo ho opúšťajú

Nariadenie sa vzťahuje výlučne na výrobky deklarované colným orgánom v colných režimoch „prepustenie do voľného obehu“ a „vývoz“. Na výrobky, ktoré sa majú umiestniť do iných colných režimov, sa toto nariadenie nevzťahuje.

5.1.3. *Identifikácia výrobkov na hraniciach*

Na identifikáciu výrobkov vstupujúcich na trh EÚ alebo opúšťajúcich trh EÚ, na ktoré sa vzťahujú rozhodnutia o nútenej práci ([117]), musia colné orgány uplatňovať postupy riadenia colných rizík v súlade s Colným kódexom Únie, pričom zohľadnia rozhodnutia o zákaze porušenia, ktoré bezodkladne oznámil vedúci príslušný orgán, a všetky dostupné relevantné informácie o riziku.

Ak si účinné presadzovanie zákazu nútenej práce vyžaduje, aby colné orgány mali prístup k dodatočným informáciám nad rámec informácií bežne poskytovaných podľa colných právnych predpisov ([118]),, Komisia je splnomocnená prijímať delegované akty, v ktorých stanoví dodatočné informácie, ktoré musia hospodárske subjekty poskytovať colným orgánom v súvislosti s výrobkami vstupujúcimi na trh EÚ alebo opúšťajúcimi trh EÚ. Tieto informácie môžu zahŕňať údaje identifikujúce výrobok, výrobcu alebo producentov a dodávateľov výrobku. V tejto súvislosti Komisia v súlade s článkom 11 písm. d) nariadenia vydá dodatočné usmernenia, ktoré budú priložené k delegovaným aktom.

Pri identifikácii výrobkov, na ktoré sa vzťahuje zákaz nútenej práce, môžu pomôcť aj informácie, ktoré si vymieňajú Komisia a príslušné orgány ([119]).

5.1.4. *Pozastavenie uvoľňovania výrobkov a oznámenie príslušným orgánom*

Colné orgány musia pozastaviť prepustenie výrobku do voľného obehu alebo na vývoz ([120]), ak prostredníctvom svojho systému riadenia rizík zistia, že výrobok vstupujúci na trh EÚ alebo opúšťajúci trh EÚ by mohol podľa rozhodnutia oznámeného podľa článku 26 ods. 3 porušovať zákaz stanovený v článku 3 nariadenia.

Colné orgány musia bezodkladne informovať príslušné orgány svojho členského štátu o pozastavení a postúpia im všetky relevantné informácie, ktoré im umožnia stanoviť, či sa na dotknuté výrobky vzťahuje rozhodnutie o porušení zákazu.

Podmienky uplatniteľné na výrobky počas pozastavenia ich prepustenia do voľného obehu alebo na vývoz vrátane ich skladovania a akýchkoľvek opatrení spojených s odmietnutím prepustenia určujú colné orgány, prípadne sa určujú podľa Colného kódexu Únie ([121]).

Príslušné orgány musia v zásade dospieť k záveru v rámci platných lehôt. V prípade potreby a v riadne odôvodnených prípadoch môžu príslušné orgány požiadať colné orgány o zachovanie pozastavenia, aby mohli riadne posúdiť výrobok pozastavený colnými orgánmi ([122]). Môže to byť prípad, keď by príslušné orgány na to, aby mohli dospieť k záveru o pozastavení, museli podrobnejšie preskúmať sprievodnú dokumentáciu k výrobkom alebo výrobok, prípadne kontaktovať hospodársky subjekt. To môže nastať, ak rozhodnutie obsahuje výnimku z odstránenia alebo ak je výrobok zakázaný z dôvodu vymeniteľných častí, pričom sa v príkaze vyžaduje, aby hospodárske subjekty tieto konkrétne časti odstránili.

([117]) Článok 26 bod 4 nariadenia o nútenej práci.
([118]) Aj odôvodnenie 56 nariadenia o nútenej práci, kde sú uvedené podrobnejšie základné informácie o tomto ustanovení.
([119]) Článok 31 nariadenia o nútenej práci.
([120]) Článok 28 nariadenia o nútenej práci.
([121]) Odôvodnenie 60 nariadenia o nútenej práci.
([122]) Odôvodnenie 57 nariadenia o nútenej práci.

Počas tohto obdobia colné orgány nepustia príslušné výrobky do voľného obehu alebo na vývoz, kým ich príslušné orgány neposúdia alebo kým neuplynú príslušné lehoty.

V rámci preskúmania príslušnými orgánmi počas obdobia pozastavenia výrobku a pred prijatím a oznámením záveru colným orgánom, ktorý by viedol k zamietnutiu výrobkov a následne k ich odstráneniu, môže hospodársky subjekt so súhlasom colných orgánov a príslušných orgánov požiadať, aby bol výrobok prepustený do iného colného režimu, ktorý by umožnil vymeniť alebo upraviť časti výrobku, ktoré nie sú v súlade s nariadením.

5.1.5. *Prepustenie do voľného obehu alebo na vývoz*

Ak príslušné orgány dospejú k záveru, že výrobok, ktorý im bol oznámený po pozastavení, nepodlieha rozhodnutiu o porušení zákazu, musia túto informáciu bezodkladne zapísať do systému ICSMS a informovať o tom colné orgány. Po oznámení takéhoto rozhodnutia colným orgánom musia colné orgány prepustiť výrobok do voľného obehu alebo na vývoz za predpokladu, že sú splnené všetky ostatné podmienky na prepustenie.

Colné orgány musia prepustiť výrobok do voľného obehu alebo na vývoz aj v prípade, že príslušné orgány nereagovali na oznámenie uvedené v oddiele 5.1.4 v lehotách a za podmienok stanovených v nariadení ([123]).

5.1.6. *Odmietnutie, zaistenie a odstránenie* ([124])

Ak príslušné orgány dospejú k záveru, že výrobok, ktorý im bol oznámený po pozastavení, bol podľa rozhodnutia o porušení zákazu vyrobený s využitím nútenej práce, musia túto informáciu bezodkladne zapísať do systému ICSMS a informovať o tom colné orgány. Po oznámení takéhoto rozhodnutia colným orgánom musia tieto orgány vykonať odstránenie; nie je možná žiadna úprava ani spätný vývoz (v prípade dovezeného tovaru). Colné orgány musia zabezpečiť, aby bol výrobok odstránený v súlade s platným právom EÚ a vnútroštátnym právom v súlade s právom EÚ. So všetkými odpadmi, ktoré vzniknú pri odstraňovaní, sa bude takisto nakladať v súlade s platnými právnymi predpismi EÚ a vnútroštátnymi právnymi predpismi. Náklady spojené s odstránením bude musieť znášať hospodársky subjekt v súlade s ustanoveniami Colného kódexu Únie.

Alternatívne môžu colné orgány na žiadosť príslušného orgánu a na jeho zodpovednosť výrobok zaistiť a dať ho k dispozícii danému príslušnému orgánu a pod jeho právomoc. V takýchto prípadoch musí príslušný orgán zabezpečiť, aby bol výrobok odstránený spôsobom stanoveným v nariadení (najmä recykláciou alebo, ak to nie je možné, znefunkčnením výrobkov alebo ich darovaním v prípade výrobkov podliehajúcich skaze, ak je to možné).

5.2. **Sankcie**

Príslušné orgány majú povinnosť zabezpečiť účinné, efektívne a jednotné vykonávanie nariadenia v celej EÚ vrátane výkonu rozhodnutí. Na tento účel musia členské štáty stanoviť pravidlá o finančných sankciách (pokutách), ktoré musia byť oznámené Komisii do 14. decembra 2026. Právomoc ukladať sankcie majú len orgány členských štátov, a to aj v prípade, že rozhodnutie o porušení zákazu vydala Komisia ([125]).

V tejto kapitole sú uvedené usmernenia k metóde výpočtu finančných sankcií v súlade s článkom 37 ods. 2 a uplatniteľné prahové hodnoty ([126]). Je potrebné poznamenať, že vnútroštátne právne predpisy môžu zahŕňať aj iné druhy sankcií za predpokladu, že sú v súlade s právom EÚ vrátane nariadenia. Okrem toho musia príslušné orgány pri výpočte a ukladaní akejkoľvek inej sankcie zabezpečiť, aby bola účinná, primeraná a odrádzajúca.

([123]) Článok 29 nariadenia o nútenej práci.
([124]) Článok 30 nariadenia o nútenej práci.
([125]) Článok 37 nariadenia o nútenej práci.
([126]) Článok 11 písm. i) nariadenia o nútenej práci.

5.2.1. *Dôvody sankcií*

Za porušenie samotného zákazu nútenej práce sa sankcie neukladajú. Ukladajú sa každému hospodárskemu subjektu za nedodržanie rozhodnutia o porušení zákazu. Konkrétne sa teda sankcie budú uplatňovať v týchto prípadoch:

— uvedenie príslušných výrobkov na trh v rozpore s rozhodnutím o porušení zákazu,

— nestiahnutie príslušných výrobkov z trhu alebo ich čiastočné či úplné neodstránenie, prípadne oboje,

— nevymenenie časti výrobku, na ktorú sa vzťahuje rozhodnutie o porušení zákazu,

— nezadržanie výrobkov v prípade príkazu na zadržanie výrobku z dôvodu jeho strategického významu (oddiel 4.8.4).

5.2.2. *Výpočet sankcií*

V článku 37 ods. 2 nariadenia sa stanovujú niektoré základné pravidlá výpočtu sankcií. V tomto rámci majú členské štáty určitú voľnosť pri výbere spôsobu regulácie a uplatňovania sankcií. To im umožňuje stanoviť pravidlá a metodiky výpočtu sankcií, ktoré sú vhodné pre ich vnútroštátny právny a politický rámec, a zároveň zabezpečiť účinné a jednotné uplatňovanie nariadenia prostredníctvom jasného a dostatočne predvídateľného postupu. Členské štáty musia pri vypracúvaní svojich pravidiel výpočtu sankcií v čo najväčšej miere zohľadniť tieto usmernenia a pri uplatňovaní týchto sankcií musia dodržiavať článok 37 nariadenia, ako aj všeobecné zásady práva EÚ.

V nasledujúcich oddieloch sa síce neodporúča žiadna konkrétna metodika výpočtu, ale rozpracúvajú sa v nich pravidlá stanovené v článku 37 ods. 2 a päť logických krokov, ktoré treba dodržať pri výpočte primeranej, zákonnej a účinnej sankcie.

5.2.2.1. Identifikácia všetkých skutkových okolností a povahy a rozsahu nedodržania rozhodnutia

Na výpočet sankcie musí príslušný orgán najprv identifikovať správanie hospodárskeho subjektu, ktoré vedie k nedodržaniu príslušného rozhodnutia.

5.2.2.2. Posúdenie závažnosti a trvania nedodržania rozhodnutia a výpočet základnej výšky sankcie

Závažnosť a trvanie nedodržania rozhodnutia o porušení zákazu sú hlavnými faktormi, ktoré príslušný orgán (alebo vnútroštátny sudca) zohľadní pri výpočte základnej výšky sankcie.

Pri určovaní závažnosti nedodržania rozhodnutia sú najdôležitejšie tieto prvky:

— rozsah, v akom boli zakázané výrobky stiahnuté v súlade s rozhodnutím (napr. z hľadiska stiahnutých množstiev a dodržiavania lehôt),

— rozsah, v akom boli výrobky odstránené v súlade s rozhodnutím,

— úmyselný charakter alebo nedbanlivosť nedodržania vrátane stupňa nedbanlivosti.

Trvanie nedodržania sa meria odo dňa uplynutia lehoty uvedenej v rozhodnutí. V rámčekoch nižšie je uvedených niekoľko príkladov na ilustráciu konkrétneho uplatnenia tohto kroku výpočtu.

Rámček 1

Príklady výpočtu základnej výšky sankcie

Príklad A – Výpočet na základe výrobku

— **Krok 1 – Výpočet celkovej hodnoty výrobkov** uvedených na trh EÚ v rozpore s rozhodnutím o porušení zákazu.

— **Krok 2 – Výpočet základnej výšky sankcie**:

  — **krok 2.1 – Výpočet závažnosti** nedodržania rozhodnutia: po posúdení úrovne závažnosti nedodržania rozhodnutia príslušný orgán (alebo vnútroštátny sudca) stanoví percentuálny podiel hodnoty výrobkov, ktorých sa nedodržanie predpisov týka, odrážajúci úroveň závažnosti. Napr. veľmi nízka závažnosť: 0 – 10 % celkovej hodnoty výrobkov; stredná závažnosť: 10 – 30 %; vysoký stupeň závažnosti: 30 – 60 %,

  — **krok 2.2 – Výpočet trvania** nedodržiavania rozhodnutia: ku každému dňu alebo mesiacu nedodržania by sa mal priradiť koeficient. Po zmeraní dĺžky trvania nedodržiavania predpisov príslušný orgán (alebo vnútroštátny sudca) vynásobí tento koeficient percentuálnym podielom hodnoty výrobkov.

Príklad B – Výpočet na základe obratu

Krok 1 – Výpočet ročného celkového obratu hospodárskeho subjektu

Krok 2 – Výpočet základnej výšky sankcie s prihliadnutím na závažnosť a trvanie. Po určení úrovne závažnosti a trvania nedodržiavania rozhodnutia príslušný orgán (alebo vnútroštátny sudca) vypočíta percentuálny podiel ročného celkového obratu hospodárskeho subjektu na základe týchto prvkov. Napr. nízka závažnosť: 0 – 1 %; stredná závažnosť: 1 – 2 %; vysoký stupeň závažnosti: 1 – 4 %.

5.2.2.3. Určenie poľahčujúcich a priťažujúcich okolností a úprava sankcie

Po určení základnej výšky sankcie musia príslušné orgány (alebo vnútroštátny sudca) zohľadniť všetky poľahčujúce a priťažujúce okolnosti a podľa toho upraviť základnú výšku sankcie.

Medzi poľahčujúce okolnosti patrí napríklad dobrá spolupráca hospodárskeho subjektu pri plnení rozhodnutia o porušení zákazu (napr. spontánne poskytnutie užitočných informácií o situácii, v ktorej nedodržal zákaz).

Medzi priťažujúce okolnosti patria:

— akékoľvek predchádzajúce nedodržanie rozhodnutia o porušení zákazu zo strany toho istého hospodárskeho subjektu,

— nedostatočná spolupráca hospodárskeho subjektu pri plnení rozhodnutia o porušení zákazu (napr. obštrukčné alebo nekomunikatívne správanie, podvodné správanie s cieľom zakryť neplnenie zákazu alebo donucovanie iných hospodárskych subjektov k neplneniu zákazu),

— akékoľvek finančné výhody, zisky alebo straty, ktorým sa zabránilo v dôsledku nedodržania rozhodnutia.

5.2.2.4. Určenie platného zákonného minima a maxima

V nariadení sa nestanovujú žiadne minimálne ani maximálne sumy finančných sankcií. Je na členských štátoch, aby zvážili potrebu stanoviť pravidlá týkajúce sa týchto aspektov v súlade so zásadami účinnosti, proporcionality a odrádzajúceho charakteru. Príslušné orgány musia zabezpečiť, aby vypočítaná sankcia neprekročila tieto prahové hodnoty.

5.2.2.5. Zabezpečenie účinnosti, primeranosti a odrádzajúceho účinku sankcie

Príslušné orgány musia zabezpečiť, aby sa do výšky sankcie vyplývajúcej z výpočtu premietli zásady účinnosti, proporcionality a odrádzajúceho charakteru.

Sankcia je:

— účinná, keď skutočne a primerane sankcionuje hospodársky subjekt za nedodržanie rozhodnutia a podnecuje ho k jeho dodržaniu,

— primeraná, ak je vhodná a neprekračuje rámec toho, čo je nevyhnutné na sankcionovanie nedodržania rozhodnutia a na podnietenie hospodárskeho subjektu k jeho dodržaniu, a zohľadňuje všetky okolnosti prípadu vrátane uloženia iných sankcií za rovnaké skutkové okolnosti (hoci na inom právnom základe),

— odrádzajúca, ak je dostatočná na to, aby odradila hospodársky subjekt od ďalšieho porušovania rozhodnutia alebo od jeho opätovného porušovania v budúcnosti, a ak odrádza ostatné hospodárske subjekty od nedodržania rozhodnutia.

Okrem toho sa sankcie musia vypočítavať a uplatňovať nediskriminačným spôsobom. Rovnaké okolnosti musia byť sankcionované rovnakým spôsobom, pokiaľ neexistuje objektívny a primeraný dôvod na uplatnenie odlišných sankcií.

Obrázok 2

Ilustrácia postupu výpočtu

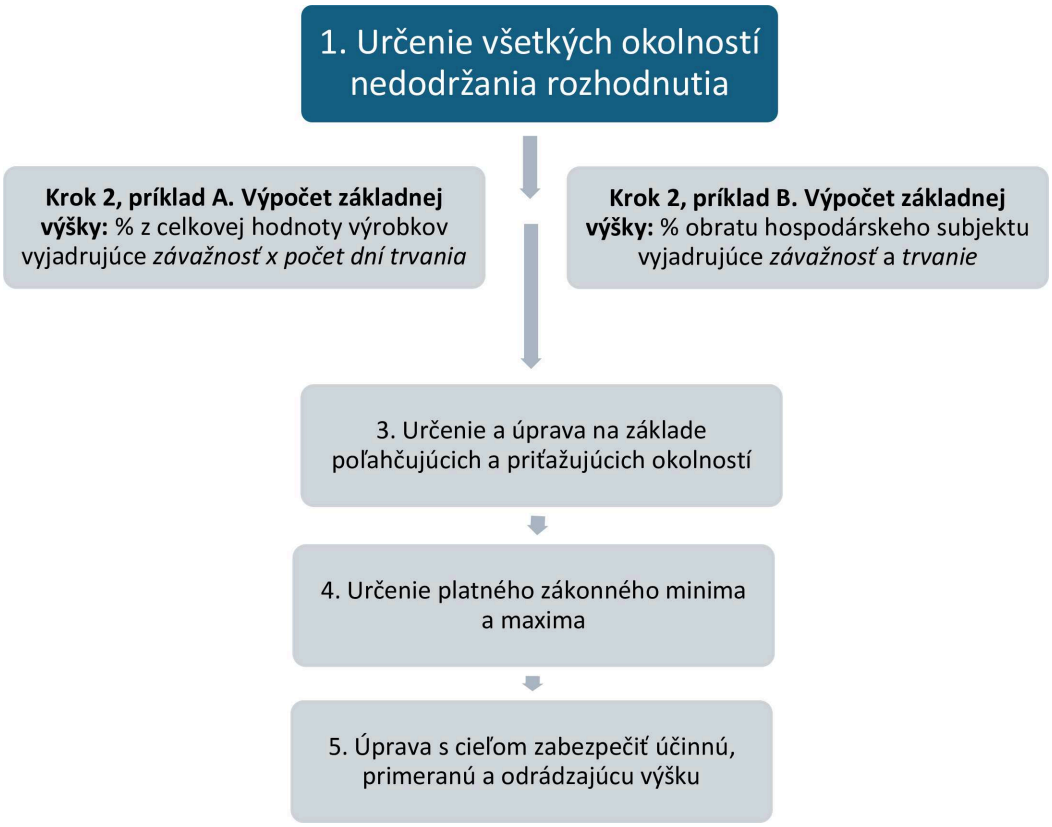

6. **POKYNY PRE HOSPODÁRSKE SUBJEKTY TÝKAJÚCE SA NÁLEŽITEJ STAROSTLIVOSTI V SÚVISLOSTI S NÚTENOU PRÁCOU**

6.1. **Účel**

V nariadení sa vyžaduje, aby Komisia poskytla hospodárskym subjektom pokyny týkajúce sa náležitej starostlivosti v súvislosti s nútenou prácou ([127]). Tieto usmernenia plnia tento mandát tým, že poskytujú nezáväzné pokyny pre spoločnosti týkajúce sa možnej dobrovoľnej náležitej starostlivosti v súvislosti s nútenou prácou na základe medzinárodne uznávaných zásad a noriem (oddiel 2.2), pričom sa v nich zohľadňujú príslušné právne predpisy EÚ.

Keďže usmernenia Komisie nie sú zo svojej podstaty záväzné, nie sú právne vymáhateľné. Z týchto usmernení nevyplývajú pre spoločnosti žiadne povinnosti, ani povinnosti v oblasti náležitej starostlivosti ([128]). Môžu však hospodárskym subjektom pomôcť znížiť riziko nútenej práce v činnostiach a dodávateľských reťazcoch ([129]). Tieto usmernenia poskytujú aj osobitné usmernenia na pomoc MSP ([130]), pričom zohľadňujú ich obmedzené zdroje na vykonávanie náležitej starostlivosti.

Tieto usmernenia vychádzajú z predchádzajúcich usmernení EÚ týkajúcich sa náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce uverejnených pred prijatím nariadenia a nahrádzajú ich ([131]). Poskytujú podrobnejší opis možných opatrení náležitej starostlivosti na základe tých istých medzinárodných noriem, o ktoré sa opierajú predchádzajúce usmernenia (oddiel 2.2).

Spoločnosti, ktoré chcú vykonávať náležitú starostlivosť v oblasti nútenej práce, sa vyzývajú, aby vychádzali z týchto usmernení, a to na základe svojich existujúcich postupov náležitej starostlivosti, ktoré sú vhodné a primerané rizikám, okolnostiam a kontextu spoločnosti.

6.2. **Právne predpisy EÚ týkajúce sa náležitej starostlivosti**

Zatiaľ čo v nariadení sa neukladá povinnosť náležitej starostlivosti, v niekoľkých ďalších právnych predpisoch EÚ sa vybratým skupinám spoločností stanovujú požiadavky na náležitú starostlivosť alebo podávanie správ v súvislosti s rizikami nútenej práce. Tie môžu tiež pomôcť prezentovať úsilie hospodárskych subjektov pri identifikovaní a riešení rizík nútenej práce počas potenciálnych vyšetrovaní.

V smernici o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti (ďalej len „smernica CSDDD“) ([132]) sa vyžaduje, aby veľké spoločnosti v rámci jej pôsobnosti identifikovali a riešili nepriaznivé vplyvy na ľudské práva a životné prostredie vo svojich činnostiach a hodnotových reťazcoch, ako aj prípadné vplyvy na nútenú prácu. Smernica CSDDD, ktorá sa začne uplatňovať v júli 2029, poskytuje všeobecný právny rámec na povinnú náležitú starostlivosť veľkých spoločností v rozsahu svojej pôsobnosti ([133]).

V smernici vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov ([134]) sa zavádzajú podrobné požiadavky na veľké spoločnosti týkajúce sa zverejňovania informácií o rizikách a vplyvoch na ľudské práva vrátane prípadnej prítomnosti nútenej práce v ich činnostiach alebo dodávateľských reťazcoch.

Prvým súhrnným balíkom zjednodušujúcich opatrení ([135]) sa zjednodušili požiadavky na náležitú starostlivosť a vykazovanie stanovené uvedenými smernicami s cieľom znížiť administratívne zaťaženie spoločností, ktoré patria do ich pôsobnosti, a chrániť menšie spoločnosti pred nadmernými požiadavkami na informácie pre väčšie spoločnosti.

([127]) Článok 11 písm. a) nariadenia o nútenej práci.
([128]) Článok 1 ods. 3 nariadenia o nútenej práci.
([129]) Odôvodnenie 45 nariadenia o nútenej práci.
([130]) Odôvodnenie 32 a článok 11 nariadenia o nútenej práci.
([131]) Európska komisia a Európska služba pre vonkajšiu činnosť (2021), *Guidance on due diligence for EU businesses to address the risk of forced labour in their operations and supply chains* (Usmernenie o náležitej starostlivosti pre podniky EÚ s cieľom riešiť riziko výskytu nútenej práce v ich činnostiach a dodávateľských reťazcoch).
([132]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1760 z 13. júna 2024 o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937 a nariadenia (EÚ) 2023/2859 (Ú. v. EÚ L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj). Táto smernica bola zmenená smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2026/470 z 24. februára 2026, ktorou sa menia smernice 2006/43/ES, 2013/34/EÚ, (EÚ) 2022/2464 a (EÚ) 2024/1760, pokiaľ ide o určité požiadavky na vykazovanie informácií o udržateľnosti podnikov a určité požiadavky na náležitú starostlivosť podnikov v oblasti udržateľnosti (Ú. v. EÚ L, 2026/470, 26.2.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj).
([133]) Komisia do 26. júla 2027 prijme usmernenie o tom, ako vykonávať náležitú starostlivosť v súlade s povinnosťami stanovenými v smernici.
([134]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2464 zo 14. decembra 2022, ktorou sa mení nariadenie (EÚ) č. 537/2014, smernica 2004/109/ES, smernica 2006/43/ES a smernica 2013/34/EÚ, pokiaľ ide o vykazovanie informácií o udržateľnosti podnikov (Ú. v. EÚ L 322, 16.12.2022, s. 1).
([135]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2026/470 z 24. februára 2026, ktorou sa menia smernice (EÚ) 2022/2464 a (EÚ) 2024/1760, pokiaľ ide o určité požiadavky na vykazovanie informácií o udržateľnosti podnikov a určité požiadavky na náležitú starostlivosť podnikov v oblasti udržateľnosti (Ú. v. EÚ L, 2026/470, 26.2.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj).

Niektoré povinnosti v oblasti náležitej starostlivosti zavedené právnymi predpismi EÚ sú špecifické pre určité kategórie výrobkov. V nariadení o konfliktných mineráloch ([136]) sa vyžaduje, aby dovozcovia cínu, tantalu, volfrámu a zlata do EÚ vykonávali náležitú starostlivosť v dodávateľskom reťazci ([137]) s cieľom zabrániť získavaniu surovín z oblastí zasiahnutých konfliktom a vysokorizikových oblastí. V nariadení o batériách ([138]) sa nariaďuje spoločnostiam, ktoré uvádzajú batérie na trh EÚ, zaviesť politiky náležitej starostlivosti v dodávateľskom reťazci surovín (lítium, nikel, kobalt, prírodný grafit) s cieľom zmierniť sociálne a environmentálne riziká vrátane nútenej práce. V nariadení o odlesňovaní ([139]) sa nariaďuje hospodárskym subjektom, ktoré uvádzajú na trh EÚ hovädzí dobytok, kakao, kávu, palmový olej, kaučuk, sóju alebo drevo, zabezpečiť, aby sa pri týchto produktoch nevyužívalo odlesňovanie a boli vyrobené legálne pri dodržaní zákonov krajiny výroby, ktorými sa upravujú ľudské práva chránené medzinárodným právom.

Týmito usmerneniami nie sú dotknuté usmerňujúce dokumenty o náležitej starostlivosti, ktoré Komisia uverejnila v súvislosti s inými právnymi predpismi EÚ.

Okrem toho sa v smernici EÚ o boji proti obchodovaniu s ľuďmi ([140]) vyžaduje, aby členské štáty stanovili minimálne sankcie za obchodovanie s ľuďmi, a to aj na účely pracovného vykorisťovania, a aby vypracovali opatrenia na pomoc, ochranu a prístup k náprave pre obete obchodovania s ľuďmi.

6.3. **Čo je náležitá starostlivosť v súvislosti s nútenou prácou?**

6.3.1. *Náležitá starostlivosť ako účinný nástroj proti nútenej práci*

Na účely tohto nariadenia sa náležitá starostlivosť v súvislosti s nútenou prácou vzťahuje na úsilie hospodárskych subjektov o zavedenie povinných požiadaviek alebo dobrovoľných usmernení, odporúčaní, prípadne postupov na identifikáciu využívania nútenej práce v súvislosti s výrobkami určenými na trh EÚ alebo na vývoz, predchádzanie tomuto využívaniu, jeho zmierňovanie alebo eliminovanie ([141]).

Náležitá starostlivosť je účinným spôsobom identifikácie a riešenia rizík nútenej práce. V tejto súvislosti by náležitá starostlivosť spoločnosti, hoci nie je nariadením uložená, mohla pomôcť spoločnosti dodržiavať nariadenie. Ak z iného právneho predpisu EÚ nevyplýva osobitná právna povinnosť vykonávať náležitú starostlivosť, spoločnosti sa môžu slobodne rozhodnúť, ako najlepšie riešiť riziká spojené s nútenou prácou. Môžu sa rozhodnúť vykonať náležitú starostlivosť, ako je vysvetlené v tomto oddiele, alebo použiť alternatívne prístupy uvedené v oddiele 4.7.

Riziká nútenej práce sú často spojené s rizikami iných porušení ľudských práv. Aby boli špecifické úvahy o náležitej starostlivosti v súvislosti s nútenou prácou účinné, musia byť chápané v rámci širších očakávaní týkajúcich sa náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv stanovených v právnych predpisoch EÚ a medzinárodných normách.

6.3.2. *Charakteristiky náležitej starostlivosti*

Náležitá starostlivosť sa zameriava na prevenciu (neoddeliteľná súčasť rozhodovania a riadenia rizík), zahŕňa priebežnú komunikáciu, je primeraná riziku, v prípade potreby zahŕňa priorizáciu (t. j. je založená na riziku), mala by byť primeraná situácii spoločnosti, je dynamická a vychádza zo zmysluplnej spolupráce so zainteresovanými stranami ([142]).

([136]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/821 zo 17. mája 2017, ktorým sa ustanovujú povinnosti náležitej starostlivosti v dodávateľskom reťazci dovozcov Únie dovážajúcich cín, tantal a volfrám, ich rudy a zlato s pôvodom v oblastiach zasiahnutých konfliktom a vo vysokorizikových oblastiach (Ú. v. EÚ L 130, 19.5.2017, s. 1).

([137]) Odporúčanie Komisie (EÚ) 2018/1149 z 10. augusta 2018 týkajúce sa nezáväzných usmernení na identifikovanie oblastí zasiahnutých konfliktom a vysokorizikových oblastí a iných rizík v dodávateľskom reťazci podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/821 (Ú. v. EÚ L 208, 17.8.2018, s. 94).

([138]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1542 z 12. júla 2023 o batériách a odpadových batériách, ktorým sa mení smernica 2008/98/ES a nariadenie (EÚ) 2019/1020 a zrušuje smernica 2006/66/ES (Ú. v. EÚ L 191, 28.7.2023, s. 1).

([139]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1115 z 31. mája 2023 o sprístupnení určitých komodít a výrobkov spojených s odlesňovaním a degradáciou lesov na trhu Únie a o ich vývoze z Únie, ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 995/2010 (Ú. v. EÚ L 160, 1.6.2023, s. 1).

([140]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011, s. 1).

([141]) Článok 2 bod 3 nariadenia o nútenej práci.

([142]) Komentár ku kapitole II bod 19 Smerníc OECD pre nadnárodné spoločnosti a kľúčové charakteristiky usmernenia OECD o náležitej starostlivosti.

Opatrenia náležitej starostlivosti môžu byť ovplyvnené faktormi, ako je veľkosť spoločnosti, kontext jej činnosti, jej postavenie v dodávateľských reťazcoch, povaha jej výrobkov alebo služieb, jej zapojenie do rizík a povaha a závažnosť nepriaznivého vplyvu ([143]). Napríklad veľké spoločnosti môžu potrebovať formalizovanejšie a rozsiahlejšie systémy na riadenie rizík nútenej práce ako menšie spoločnosti s obmedzeným rozsahom výrobkov, dodávateľských reťazcov a zainteresovaných strán.

Ak sa hospodárske subjekty rozhodnú vykonať náležitú starostlivosť s cieľom dosiahnuť súlad s nariadením, tieto usmernenia im majú pomôcť.

Aj keď je usmernenie o náležitej starostlivosti uvedené v tomto dokumente len dobrovoľné, uznávajú sa v ňom aj výzvy, ktorým MSP čelia pri vykonávaní náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce, a v prípade potreby sa v ňom odporúčajú osobitné opatrenia primerané ich veľkosti a zdrojom. MSP môžu takisto využívať zdroje dostupné prostredníctvom jednotného portálu pre nútenú prácu, ako aj ďalšie podporné opatrenia, ktoré má Európska komisia poskytovať podľa článku 10 nariadenia.

Spoločnosti sa vyzývajú, aby si pozreli medzinárodné usmernenia o náležitej starostlivosti uvedené v oddiele 2.2, kde sa nachádzajú ďalšie podrobnosti o tom, ako vykonávať náležitú starostlivosť, a prípadne usmernenia o náležitej starostlivosti, ktoré Komisia uverejnila v rámci iných právnych predpisov EÚ. Spoločnosti v rozsahu pôsobnosti smernice CSDDD by sa mali oboznámiť s budúcimi usmerneniami Komisie, ktoré majú byť vydané do 26. júla 2027.

6.3.3. *Zapojenie zainteresovaných strán*

Zmysluplné zapojenie zainteresovaných strán je dôležité počas celého procesu náležitej starostlivosti. Spoločnosti by mali vynaložiť vhodné, primerané a rozumné úsilie na to, aby zmysluplne, včas a inkluzívne spolupracovali s potenciálne dotknutými skupinami a inými relevantnými zainteresovanými stranami s cieľom identifikovať, posúdiť a riešiť riziká nútenej práce ([144]).

Spoločnosti by mali identifikovať zainteresované strany, ktoré by mohli byť ovplyvnené ich činnosťou v súvislosti s nútenou prácou, vrátane zainteresovaných strán, ktorých práva sú alebo môžu byť ovplyvnené. V situácii nútenej práce sú hlavnými dotknutými stranami pracovníci a prípadne ich rodinní príslušníci. Rozhovory s pracovníkmi by mali viesť dôveryhodné tretie strany, aby sa zabezpečila dôvernosť, presnosť a bezpečnosť respondentov. Ak to nie je možné, ako napríklad v prípade štátom nariadenej nútenej práce, spoločnosti by sa mali spoliehať na alternatívne metódy získavania informácií, ako napríklad konzultácie s dôveryhodnými a nezávislými odbornými zdrojmi, organizáciami pracovníkov (napríklad odbormi), organizáciami občianskej spoločnosti, ochrancami ľudských práv a informačnými zdrojmi zahrnutými v databáze EÚ rizík nútenej práce.

Medzi ďalšie zainteresované strany môžu patriť miestne, regionálne alebo národné komunity a vlády, organizácie občianskej spoločnosti a zástupcovia pracovníkov, národné inštitúcie pre ľudské práva, obchodní partneri, priemyselné iniciatívy, investori, akcionári a spotrebitelia.

Spoločnosti by takisto mali uskutočniť kroky na identifikáciu a odstránenie prekážok účinnej účasti zraniteľných alebo marginalizovaných zainteresovaných strán a zabezpečiť, aby zainteresované strany neboli predmetom odvety alebo odplaty, a to aj zachovaním dôvernosti alebo anonymity.

Od MSP sa neočakáva, že budú viesť rozsiahle konzultácie alebo sa zapájať do rozsiahlych činností, ale v relevantných situáciách (napr. ak sa v únijnej databáze rizík nútenej práce identifikovalo určité odvetvie alebo zemepisná oblasť ako potenciálne ohrozené nútenou prácou) môžu viacerými spôsobmi zapojiť svoje zainteresované strany (napr. prostredníctvom priamych diskusií s kľúčovými dodávateľmi, zákazníkmi alebo zamestnancami).

6.4. **Proces náležitej starostlivosti**

Šesťkrokový rámec náležitej starostlivosti OECD ([145]) ponúka spoločnostiam celosvetovo uznávaný, štruktúrovaný prístup na identifikáciu a riešenie rizík v oblasti ľudských práv v ich činnostiach a dodávateľských reťazcoch, pričom im umožňuje prispôsobiť svoj prístup príslušným odvetviam, dodávateľským reťazcom a regionálnym podmienkam. Rámec poskytuje spoločnostiam základ na posúdenie rizík nútenej práce v rámci ich všeobecného úsilia o náležitú starostlivosť a takisto tvorí základ ďalších príslušných právnych predpisov EÚ, ako je napríklad smernica CSDDD.

([143]) Pojem „nepriaznivé vplyvy“ sa používa v medzinárodných usmerneniach MOP a OECD, ako aj v smernici EÚ o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti. V prípade nariadenia ide o vplyv skutočných prípadov nútenej práce.

([144]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 50, otázka č. 10.

([145]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti.

Ďalej uvedené kroky a očakávania vychádzajú z rámca OECD a poskytujú odporúčania, ktoré sú špecifické pre povinnú starostlivosť v oblasti nútenej práce. Praktické opatrenia opísané ďalej nepredstavujú vyčerpávajúci zoznam „začiarkavacích políčok“ pre náležitú starostlivosť, pretože nie každé praktické opatrenie bude vhodné pre každú situáciu. Spoločnosti si môžu slobodne určiť svoje konkrétne opatrenia a postupy v oblasti náležitej starostlivosti v súvislosti s nútenou prácou spôsobom, ktorý je primeraný a vhodný pre ich konkrétne riziká, okolnosti a kontext.

Obrázok 2

Proces náležitej starostlivosti a podporné opatrenia ([146])

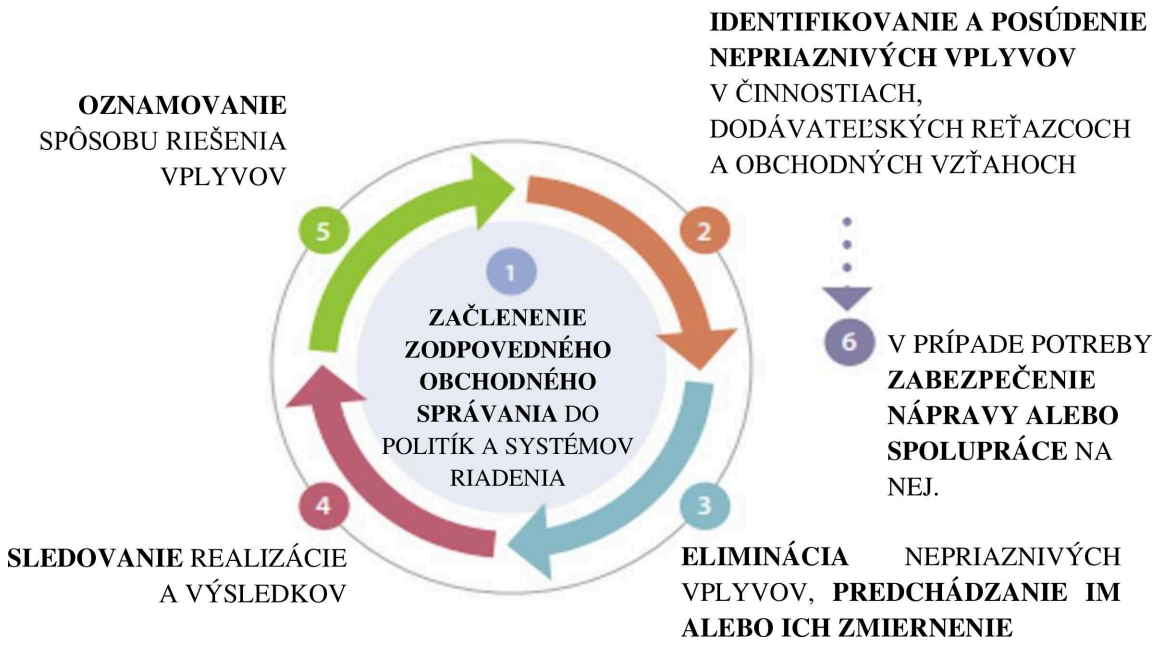

6.4.1. *Krok 1: Začlenenie náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce do politík a systémov riadenia rizika spoločnosti* ([147])

6.4.1.1. Vypracovanie, šírenie a preskúmanie politík spoločnosti v oblasti nútenej práce

Spoločnosti, ktoré chcú vykonávať náležitú starostlivosť v oblasti nútenej práce na dobrovoľnom základe, by mali ([148]) začleniť náležitú starostlivosť v oblasti nútenej práce do všetkých svojich príslušných politík a systémov riadenia rizík. Nemusia vytvárať samostatný, nezávislý systém alebo politiku náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce, ale môžu prispôsobiť existujúce procesy a politiky náležitej starostlivosti s cieľom identifikovať a riešiť riziká nútenej práce. Môžu tiež prijať vzorové politiky vypracované priemyselnými združeniami, organizáciami občianskej spoločnosti alebo iniciatívami viacerých zainteresovaných strán, prípadne z nich vychádzať, za predpokladu, že sú vhodné vzhľadom na veľkosť, činnosť a kontext spoločnosti. Ak sa v rámci hodnotenia rizík spoločnosti identifikujú významné (t. j. závažné a pravdepodobné) riziká nútenej práce, spoločnosť by mala vypracovať osobitné politiky na riešenie týchto rizík, do ktorých by sa premietali miestne súvislosti, rizikové faktory špecifické pre dané odvetvie a jej prevádzkové špecifiká. Politiky spoločnosti v oblasti nútenej práce by mali byť vypracované po konzultácii s príslušnými zainteresovanými stranami a mali by zahŕňať:

— záväzok dodržiavať základné zásady a práva MOP pri práci, medzinárodne uznávané normy týkajúce sa nútenej práce a vnútroštátne pracovné zákony a politiky v krajinách, v ktorých pôsobí,

— opis prístupu spoločnosti k náležitej starostlivosti a procesu jej vykonávania (t. j. identifikovať a zmierňovať riziká, predchádzať im, spolupracovať so zainteresovanými stranami a v prípade potreby zabezpečiť nápravu alebo spolupracovať pri nej),

— očakávania od svojich zamestnancov, dcérskych spoločností a obchodných partnerov, že budú dodržiavať medzinárodne uznávané normy, spolu s mechanizmami na monitorovanie a presadzovanie týchto očakávaní.

([146]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 21.
([147]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 22 – 24 a 56 – 60; príručka MOP a IOE, s. 17 – 19.
([148]) Použitie výrazu „by mali“ v tomto oddiele usmernení sa vzťahuje na odporúčania týkajúce sa možných opatrení, ktoré by mali zvážiť spoločnosti ochotné vykonávať náležitú starostlivosť v oblasti nútenej práce na dobrovoľnom základe.

MSP môžu využívať externú podporu a stavať na nej, napríklad od organizácií zamestnávateľov, priemyselných združení, priemyselných schém, iniciatív viacerých zainteresovaných strán alebo iných odborníkov, aby pochopili, ako riešiť otázky nútenej práce spôsobom, ktorý je primeraný ich konkrétnej situácii a zdrojom. Okrem toho môžu MSP využiť databázu EÚ rizík nútenej práce, aby lepšie pochopili, či odvetvie, v ktorom pôsobia, a zemepisné oblasti, z ktorých získavajú zdroje, môžu predstavovať riziko nútenej práce.

Politiky nútenej práce by mali byť verejne prístupné (napr. ich zverejnením na webovej stránke spoločnosti, sprístupnením v miestnych jazykoch krajín, v ktorých pôsobí, atď.) a mali by byť interne oznámené všetkým dotknutým zamestnancom a ostatným pracovníkom zrozumiteľným, prístupným a kultúrne vhodným spôsobom (napr. ich zverejnením na intranete spoločnosti a zavedením internej komunikačnej a vzdelávacej stratégie atď.) ([149]).

MSP môžu na informovanie o svojich politikách v oblasti nútenej práce použiť jednoduché, nízkonákladové opatrenia, ako napríklad zverejnenie politiky na svojej webovej stránke alebo na sociálnych sieťach, krátke praktické školenie pre svojich zamestnancov alebo začlenenie týchto politík do svojich procesov verejného obstarávania.

Spoločnosti by mali pravidelne prehodnocovať svoje politiky náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce a v prípade potreby ich aktualizovať, najmä ak dôjde k významnej zmene, pričom by mali zohľadniť identifikované riziká, opatrenia prijaté na ich riešenie a výsledky akéhokoľvek monitorovania alebo preskúmania.

6.4.1.2. Začlenenie politík do systémov dohľadu a riadenia

Spoločnosti by mali prideliť zodpovednosť za vykonávanie rôznych aspektov politiky náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce v rámci príslušných oddelení (napr. oddelenia riadenia rizík alebo oddelenia dodržiavania predpisov, oddelenia vývoja výrobkov, výrobné oddelenia, oddelenia predaja/marketingu, oddelenia nákupu/zásobovania atď.), pričom osobitnú pozornosť by mali venovať tým manažérom, ktorých činnosť a rozhodnutia môžu s najväčšou pravdepodobnosťou zvýšiť alebo znížiť riziká ([150]). To by malo zahŕňať jasné mechanizmy riadenia a dohľad nad týmito politikami na úrovni vyšších orgánov alebo správnej rady. Spoločnosti by mali svojim pracovníkom pomôcť pochopiť a vykonávať aspekty politík náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce, ktoré sú relevantné pre ich úlohy, tým, že im poskytnú primerané zdroje a školenia a zabezpečia, aby boli interné stimuly zosúladené s politikami spoločnosti.

Spoločnosti by mali vytvoriť alebo prispôsobiť existujúce komunikačné a evidenčné systémy na identifikáciu rizík, ich posudzovanie, zmierňovanie a predchádzanie im, aby mohli následne postúpiť informácie o politikách nútenej práce vrcholovému manažmentu a oddeleniam zodpovedným za ich vykonávanie. Takisto by mali zabezpečiť, aby mali tímy a obchodné jednotky rovnaké informácie o politikách nútenej práce a rozumeli im, a aby poskytovali pracovníkom školenia o politikách nútenej práce.

MSP môžu v rámci existujúcich tímov prideliť zodpovednosť za vykonávanie a výmenu informácií o politikách nútenej práce. Ak je to možné, tieto úlohy by mali byť pridelené manažérom a pracovníkom spoločnosti, ktorí majú predchádzajúce skúsenosti, odborné znalosti alebo záujem o problematiku náležitej starostlivosti.

6.4.1.3. Začlenenie politík a očakávaní do spolupráce s dodávateľmi a inými obchodnými partnermi

Spoločnosti by mali oznámiť kľúčové aspekty svojich politík a očakávaní v oblasti nútenej práce dodávateľom a iným príslušným obchodným partnerom. Ak je to relevantné, politiky by mali byť k dispozícii v miestnych jazykoch.

V zmluvách alebo iných písomných dohodách (napr. kódexoch správania dodávateľov) s dodávateľmi a inými obchodnými partnermi by mali spoločnosti zahrnúť svoje podmienky a očakávania týkajúce sa napríklad otázok nútenej práce: dodržiavania medzinárodne uznávaných noriem; transparentnosti, monitorovania a vykazovania; špecifikácií pre kaskádové požiadavky náležitej starostlivosti na vlastné obchodné vzťahy a dôvody na ukončenie spolupráce (pozastavenie alebo ukončenie zmluvy) pre nesplnenie očakávaní ([151]). Zmluvné opatrenia by sa mali uplatňovať spôsobom, ktorý je v praxi účinný v konkrétnom kontexte.

([149]) Príručka MOP a IOE, s. 19.
([150]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 57 – 59, otázka č. 1.
([151]) Oddiel 6.4.6. Ukončenie spolupráce v rámci obchodného vzťahu by sa malo považovať za poslednú možnosť.

Spoločnosti by mali, ak je to možné, zahrnúť kritériá náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce do svojho posúdenia pred nadviazaním nového obchodného vzťahu. Ak dodávatelia alebo obchodní partneri obsluhujú viacerých zákazníkov a priemyselné odvetvia, môže to znamenať aj zváženie existujúcich alebo potenciálne protichodných očakávaní ich ďalších zákazníkov alebo vzťahov. Na obmedzenie rozdielnych očakávaní môžu spoločnosti zvážiť zosúladenie s medzinárodnými a odvetvovými normami náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce, spoluprácu s ostatnými účastníkmi odvetvia na spoločných politikách nútenej práce a rámcoch vykazovania a spoluprácu s obchodnými partnermi na obmedzení a zefektívnení protichodných požiadaviek.

Ak je to možné, spoločnosti by mali zvážiť využívanie spoločných prístupov k náležitej starostlivosti prostredníctvom iniciatív v oblasti udržateľnosti na úrovni odvetvia, viacerých odvetví alebo viacerých zainteresovaných strán (napríklad s cieľom získať poznatky a ďalšie možnosti vplyvu a zefektívniť opatrenia náležitej starostlivosti), hoci vždy zostávajú zodpovedné za zabezpečenie toho, aby sa ich náležitá starostlivosť vykonávala účinne ([152]) a v súlade s právom EÚ v oblasti hospodárskej súťaže. Hoci prístupy založené na spolupráci môžu podporiť náležitú starostlivosť, spoločnosti by mali posúdiť, či tieto prístupy zodpovedajú účelu v ich konkrétnom kontexte, a v prípade potreby by mali naďalej prijímať dodatočné opatrenia.

Zdieľanie nákladov a úspory sú často výhodou odvetvovej spolupráce a môžu byť užitočné najmä pre spoločnosti s obmedzenými zdrojmi. MSP môžu napríklad využívať vzory a vzorové zmluvy s dodávateľmi, ktoré vypracovali obchodní partneri alebo organizácie zamestnávateľov, alebo spolupracovať s inými spoločnosťami pôsobiacimi v rovnakom odvetví, ktoré môžu čeliť podobným problémom.

Spoločnosti by takisto mali poskytovať vhodné zdroje a školenia, aby umožnili dodávateľom a iným obchodným partnerom pochopiť príslušné požiadavky politiky v oblasti nútenej práce a zaviesť účinné systémy náležitej starostlivosti. Tieto zdroje by mali byť prispôsobené úrovni rizika a prevádzkovým okolnostiam týchto dodávateľov a obchodných partnerov. Spoločnosti by takisto mali posúdiť aspekty svojich vlastných činností, obchodného modelu alebo obchodných postupov, ktoré môžu neúmyselne prispievať k rizikám nútenej práce alebo vytvárať prekážky pre schopnosť dodávateľa vykonávať náležitú starostlivosť v oblasti nútenej práce ([153]).

Spoločnosti by mali zvážiť nákup len od dodávateľov, ktorí spĺňajú ich očakávania týkajúce sa zodpovedného obchodného správania. To môže byť obzvlášť dôležité v prípadoch, keď sa v databáze EÚ rizík nútenej práce identifikovalo určité odvetvie alebo geografická oblasť ako potenciálne ohrozené nútenou prácou. Na tento účel môžu MSP zvážiť jednoduché, nákladovo efektívne metódy na preverovanie dodávateľov (napríklad kontrolné zoznamy alebo žiadosti o informácie o predchádzajúcej činnosti) s cieľom znížiť rozsah zdrojov potrebných na identifikáciu rizík alebo skutočných vplyvov po uzavretí zmluvy s dodávateľom, ich monitorovanie, zmiernenie alebo predchádzanie im.

6.4.2. *Krok 2: Identifikovanie a posúdenie rizík nútenej práce v činnostiach, dodávateľských reťazcoch a obchodných vzťahoch spoločnosti* ([154])

6.4.2.1. Uskutočnenie predbežnej analýzy rizík nútenej práce v spoločnosti

Spoločnosti by mali uskutočniť rozsiahlu predbežnú analýzu svojich činností a v prípade potreby aj svojich obchodných vzťahov s cieľom identifikovať všeobecné oblasti, v ktorých sa riziká nútenej práce s najväčšou pravdepodobnosťou vyskytujú a sú najvýznamnejšie. Mali by zvážiť rizikové faktory špecifické pre danú zemepisnú oblasť, odvetvie, výrobok alebo spoločnosť na základe relevantných zdrojov informácií ([155]). Očakáva sa, že spoločnosti rozšíria všeobecné oblasti rizík spôsobom primeraným ich veľkosti a zdrojom a na základe informácií, ktoré sú im primerane dostupné. Napríklad databáza EÚ rizík nútenej práce obsahuje orientačné a neúplné informácie o rozšírených a závažných rizikách nútenej práce spojených s konkrétnymi zemepisnými oblasťami a výrobkami na základe verejne dostupných údajov ([156]). MSP a iné spoločnosti s obmedzenými zdrojmi môžu databázu využiť na uskutočnenej predbežnej analýzy. Ak sa spoločnosť dozvie o rizikách nútenej práce mimo procesu uskutočnenia predbežnej analýzy, tieto riziká by mali byť tiež súčasťou procesu identifikácie.

([152]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 51 – 54, otázky č. 12 a 13.
([153]) Oddiel 6.4.3.2 týchto usmernení, pokiaľ ide o možné opatrenia na prispôsobenie alebo zmenu obchodných postupov spoločnosti.
([154]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 25 – 28 a 61 – 73; príručka MOP a IOE, s. 20 – 59.
([155]) Ďalšie informácie o rizikových faktoroch sa nachádzajú v usmernení OECD o náležitej starostlivosti, s. 62, otázka č. 20 a v príručke MOP a IOE, s. 22 – 25. Komisia vydá usmernenia podľa smernice CSDDD o rizikových faktoroch do 26. júla 2027.
([156]) Ďalšie zdroje informácií, ktoré je potrebné zohľadniť pri posudzovaní rizík nútenej práce na zemepisnej a odvetvovej úrovni, sa nachádzajú v príručke MOP a IOE, s. 24 – 25.

Predbežná analýza by sa mala pravidelne prehodnocovať a aktualizovať v prípade významných zmien (napr. rozšírenia spoločnosti alebo získavania zdrojov, významného vývoja nových výrobkov, reštrukturalizácie spoločnosti, dôveryhodných informácií o potenciálnych nových rizikách nútenej práce atď.).

6.4.2.2. Uskutočnenie hĺbkového posúdenia najvýznamnejších rizík nútenej práce

Na základe výsledkov predbežnej analýzy by spoločnosti mali vykonať hĺbkové posúdenie činností, dodávateľov a iných obchodných vzťahov v oblastiach a pri výrobkoch, pri ktorých boli identifikované najvýznamnejšie riziká nútenej práce. Posúdenie by malo spoločnostiam umožniť identifikovanie vysokorizikových operácií a obchodných vzťahov. Spoločnosti by mali vykonať posúdenie v nasledujúcich situáciách: keď ešte neboli posúdené vysokorizikové vzťahy, pred nadviazaním nových vysokorizikových obchodných vzťahov prvého stupňa alebo keď sa zmenil rizikový kontext medzi vysokorizikovými obchodnými vzťahmi. Ak už existujú dôveryhodné posúdenia rizík vyplývajúcich z určitých obchodných vzťahov, je vhodné, aby spoločnosti preskúmali ich zistenia a zamerali svoje úsilie na riešenie rizík.

Stupeň podrobností a hĺbka týchto posúdení rizík by mali byť primerané veľkosti, zdrojom a úrovni zapojenia spoločností do rizík, ako aj závažnosti a pravdepodobnosti rizika. Príklady foriem posúdenia zahŕňajú preskúmania dokumentov, samohodnotenia dodávateľov, inšpekcie a audity na mieste, rozhovory s pracovníkmi a zapojenie zainteresovaných strán. Ako základ pre hĺbkové posúdenia rizík s cieľom identifikovať riziká nútenej práce vo svojich činnostiach a dodávateľských reťazcoch by spoločnosti mali vychádzať z usmernenia MOP k ukazovateľom nútenej práce ([157]) a usmernenia OECD o zdrojoch pre hĺbkové posúdenie ([158]). Spoločnosti môžu využívať aj zdroje informácií uvedené v únijnej databáze rizík nútenej práce pre konkrétne zemepisné oblasti a výrobky.

V situáciách, ktoré môžu zahŕňať štátom nariadenú nútenú prácu, by spoločnosti mali posúdiť širší právny, inštitucionálny a politický kontext ([159]) a overiť, či neexistuje dôkaz o štátnej politike alebo štátom schválenej praxi, ktorá priamo alebo nepriamo nariaďuje alebo legitimizuje používanie nedobrovoľnosti alebo nátlaku pri prideľovaní ľudských zdrojov alebo iné zneužívanie štátnej moci, ako to opisuje MOP ([160]). Keďže tradičné posúdenia a audity na mieste sú v týchto podmienkach veľmi ohrozené, hĺbkové posúdenia musia zahŕňať nezávislý sekundárny prieskum, správy medzinárodných organizácií, odborné analýzy rizík a dôveryhodné údaje občianskej spoločnosti. Databáza EÚ rizík nútenej práce obsahuje aj konkrétne informácie o niektorých prípadoch rizík štátom nariadenej nútenej práce.

6.4.2.3. Posúdenie zapojenia spoločnosti do identifikovaných rizík nútenej práce

Úroveň zapojenia spoločnosti do rizika nútenej práce je jedným z faktorov, ktoré sa majú zohľadniť v rámci celkového posúdenia pri určovaní toho, ako má spoločnosť reagovať na riziko (v rámci kroku 3) a či má zabezpečiť nápravu (v rámci kroku 6) ([161]).

Spoločnosť „spôsobuje“ riziko nútenej práce, ak jej činnosti, či už ide o konanie alebo opomenutie, sú samy osebe dostatočné na to, aby viedli k riziku nútenej práce.

Spoločnosť spoločne spôsobuje riziko nútenej práce alebo k nemu „prispieva“, ak jej činnosti v kombinácii s činnosťami iných spoločností spôsobujú toto riziko alebo ak tieto činnosti spôsobujú, uľahčujú alebo podnecujú inú spoločnosť, aby ho spôsobila.

6.4.2.4. Priorizácia najvýznamnejších rizík nútenej práce

Ak nie je možné okamžite zabrániť všetkým identifikovaným rizikám nútenej práce, zmierniť ich alebo ich eliminovať, spoločnosti by mali v súlade s prístupom k náležitej starostlivosti založeným na posúdení rizika priorizovať riešenie najvýznamnejších rizík, a to najprv na základe ich závažnosti a pravdepodobnosti ([162]).

([157]) https://www.ilo.org/publications/identification-forced-labour-guidance-practitioners a príručka MOP *Hard to see, harder to count*.

([158]) Ďalšie informácie o potenciálnych zdrojoch na posúdenie rizikových faktorov nútenej práce sa nachádzajú v usmernení OECD o náležitej starostlivosti, s. 65 – 96, najmä otázky č. 23, 25 a 28.

([159]) Príručka MOP a IOE, s. 56.

([160]) Príručka MOP a IOE, s. 54.

([161]) Spoločnosti, na ktoré sa vzťahujú povinnosti podľa smernice (EÚ) 2024/1760 o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti, by mali určiť úroveň svojej účasti a zodpovednosti v súlade s pravidlami stanovenými v tejto smernici.

([162]) Nútená práca predstavuje veľmi závažné porušovanie ľudských práv. Priorizácia by sa preto nemala chápať ako relativizácia škôd, ale ako nástroj na zameranie preventívneho a zmierňujúceho úsilia tam, kde sú riziká nútenej práce najpravdepodobnejšie a najrozšírenejšie.

Spoločnosti by mali identifikovať riziká, ktoré je možné okamžite úplne alebo čiastočne riešiť. Okamžité opatrenia by mali zahŕňať riešenie činností, ktorými spoločnosť spôsobuje riziká nútenej práce alebo k nim prispieva, napríklad prijatím rýchlych interných opatrení, ako je aktualizácia zmluvných podmienok s dodávateľmi a širších nákupných postupov spoločnosti alebo zmena protokolov o audite so zameraním na rizikové oblasti, ktoré sa predtým prehliadali. Ak sú riziká spojené s obchodnými vzťahmi, spoločnosti by mali posúdiť, či ich partneri majú zavedené vhodné politiky a postupy na identifikáciu, posúdenie a riešenie rizík nútenej práce.

Spoločnosti by mali zvážiť priorizáciu rizík štátom nariadenej nútenej práce vzhľadom na ich závažnosť a vysokú pravdepodobnosť v určitých odvetviach, dodávateľských reťazcoch a lokalitách.

Po identifikácii a riešení najvýznamnejších rizík by spoločnosť mala prejsť k ďalším rizikám.

6.4.3. *Krok 3: Predchádzanie rizikám nútenej práce, ich zmierňovanie a eliminovanie* ([163])

6.4.3.1. Prijatie vhodných opatrení na predchádzanie rizikám nútenej práce, ich zmierňovanie alebo eliminovanie

Na základe posúdenia zapojenia spoločnosti do rizík nútenej práce by spoločnosti mali prijať vhodné opatrenia na riadenie a reakciu na zistené riziká.

Spoločnosti by sa mali v prvom rade zamerať na prevenciu, ktorá je hlavným cieľom náležitej starostlivosti ([164]). Ak sa zistia riziká nútenej práce, spoločnosti by mali prijať opatrenia na ich prevenciu (t. j. na zníženie pravdepodobnosti alebo závažnosti rizík), alebo ak prevencia nie je možná, primerane zmierniť riziká (t. j. znížiť ich pravdepodobnosť alebo závažnosť).

Ak spoločnosti zistia skutočný vplyv nútenej práce v činnostiach alebo dodávateľskom reťazci výrobku, podľa nariadenia ho nesmú uviesť na trh EÚ, sprístupniť na trhu EÚ ani vyvážať ([165]).

Opatrenia prijaté spoločnosťami musia byť i) vhodné na dosiahnutie cieľa prevencie alebo prípadne eliminácie rizík; ii) primerané závažnosti a pravdepodobnosti rizík a účasti spoločnosti na týchto rizikách a iii) primerané kontextu (ako je veľkosť spoločnosti, odvetvie a zložitosť jej dodávateľských reťazcov, ako aj jej možnosti vplyvu na príslušné obchodné vzťahy).

Potenciálne opatrenia na predchádzanie rizikám nútenej práce, ich zmierňovanie alebo eliminovanie môžu zahŕňať tieto body:

— ***Vypracovanie a vykonávanie plánov preventívnych alebo nápravných opatrení***

Ak je to potrebné vzhľadom na povahu alebo zložitosť požadovaných opatrení, spoločnosti by mali vypracovať a vykonávať plány preventívnych alebo nápravných opatrení, v ktorých sa uvedú opatrenia na predchádzanie rizikám nútenej práce, ich eliminovanie alebo zmierňovanie. V plánoch by sa mali jasne uviesť príslušné ukazovatele nútenej práce, opísať zistené problémy a ich základné príčiny, špecifikovať preventívne alebo nápravné opatrenia potrebné na riešenie rizík, prideliť zodpovednosť príslušným zamestnancom alebo oddeleniam spoločnosti, stanoviť jasný časový rámec na realizáciu a prípadne stanoviť kvalitatívne a kvantitatívne ukazovatele na meranie zlepšenia ([166]).

Spoločnosti, a najmä MSP, môžu využiť podporu priemyselných iniciatív a iniciatív viacerých zainteresovaných strán v tejto oblasti a obchodných organizácií alebo väčších obchodných partnerov na vypracovanie jednoduchých akčných plánov zameraných na významné riziká nútenej práce.

— ***Prispôsobenie alebo zmena obchodných postupov***

Spoločnosti by sa mali snažiť predchádzať rizikám nútenej práce, eliminovať ich alebo ich zmierniť prispôsobením alebo zmenou určitých aspektov činnosti spoločnosti. To môže zahŕňať napríklad úpravu obchodných plánov, stratégií a postupov spoločnosti (vrátane nákupných postupov, navrhovania a distribúcie), prevádzkových procesov (vrátane výrobných procesov, harmonogramov objednávok), interných systémov riadenia, zariadení a infraštruktúry.

([163]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 29 – 31 a 74 – 81; príručka MOP a IOE, s. 60 – 83.
([164]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s 16.
([165]) Oddiel 3.1.
([166]) Podrobnosti o obsahu plánov nápravných opatrení sa nachádzajú v príručke MOP a IOE, s. 61 – 63, nástroj 7.

— ***Využitie a získanie ďalších možností vplyvu na zmeny v iných spoločnostiach***

Spoločnosti majú rôzne možnosti vplyvu na iné spoločnosti; ktoré určujú ich schopnosť ovplyvniť zlepšenie pracovných podmienok podnietením zmeny v širšom prostredí alebo v nesprávnych postupoch obchodného partnera, ktoré spôsobujú škodu ([167]). Rozsah možností vplyvu spoločnosti závisí od faktorov, ako je zmluvný alebo prevádzkový vplyv spoločnosti na dodávateľov, objem alebo hodnota nákupov od príslušného dodávateľa, jeho postavenie na trhu a jeho úloha v dodávateľskom reťazci.

Spoločnosti by mali v rámci možností a primerane svojim prostriedkom využívať svoje možnosti vplyvu tak, aby prinútili obchodných partnerov predchádzať rizikám, zmierňovať ich alebo ich eliminovať. To môže zahŕňať napríklad začlenenie očakávaní v oblasti náležitej starostlivosti do zmlúv, prepojenie obchodných stimulov s výkonom náležitej starostlivosti a spoluprácu s obchodnými partnermi alebo orgánmi v krajine, kde sa môžu vyskytovať riziká nútenej práce. Zmluvné doložky a uistenia môžu podporiť náležitú starostlivosť, ale mali by byť sprevádzané vhodnými následnými a overovacími opatreniami a nemali by sa považovať za dostatočné samy osebe.

Obmedzené možnosti vplyvu spoločnosti neznižujú jej zodpovednosť za predchádzanie rizikám nútenej práce alebo ich riešenie. Ak sú možnosti vplyvu obmedzené, spoločnosti by mali aktívne hľadať spôsoby, ako ich vytvárať prostredníctvom spoločných prístupov (ako sú kolektívne odvetvové programy pre nápravné opatrenia alebo nápravu), budovania kapacít a podpory alebo spolupráce s partnerským dodávateľským reťazcom, ktorý má možnosti vplyvu na partnera na úrovni, na ktorej bola identifikovaná nútená práca.

MSP a iné spoločnosti, ktoré môžu mať obmedzené možnosti vplyvu, sa môžu snažiť ovplyvniť obchodných partnerov prostredníctvom týchto prístupov spolupráce, ako aj prostredníctvom zmluvných dojednaní a predbežnej kontroly zodpovednosti dodávateľov. Spoločnosti, ktoré vstupujú do zmluvných vzťahov s MSP, by mali zabezpečiť, aby boli zmluvné podmienky primerané, a zvážiť, či sú potrebné osobitné podporné opatrenia pre MSP.

V prípade rizík spojených s obchodnými partnermi, s ktorými spoločnosť nemá zmluvný vzťah, môžu spoločnosti, ak je to možné, požiadať svojich zmluvných obchodných partnerov, aby nasmerovali získavanie zdrojov alebo iné činnosti na partnerov, ktorí sú vopred kvalifikovaní alebo majú dôveryhodné postupy náležitej starostlivosti pre svojich dodávateľov, prípadne o to požiadať svojich dodávateľov. Rovnakým spôsobom ako so svojimi zmluvnými partnermi môžu takisto priamo spolupracovať s nezmluvnými vysokorizikovými obchodnými partnermi, a to aj prostredníctvom prístupov spolupráce, ktorými sa minimalizujú duplicitné a/alebo nadmerné požiadavky na údaje.

Ak riziká nútenej práce vyplývajú zo systémových problémov, ktoré spoločnosť nemôže ovplyvniť (napr. vysoká miera chudoby, systémová diskriminácia menšinových skupín), spoločnosť by sa mala snažiť riešiť tieto problémy prostredníctvom spolupráce s vládami, identifikácie existujúcich iniciatív alebo spolupráce v odvetví ([168]). Môže sa však stať, že v situáciách týkajúcich sa štátom nariadenej nútenej práce vlády nemusia byť ochotné spolupracovať so spoločnosťami alebo riešiť systémové problémy, na ktoré upozorňujú spoločnosti ([169]).

MSP pôsobiace vo vysokorizikových regiónoch sa môžu zapojiť do kolektívnych iniciatív alebo spolupracovať s mimovládnymi organizáciami alebo priemyselnými skupinami, ktoré spolupracujú s príslušnými vládami.

— ***Podpora obchodného vzťahu***

Spoločnosti by mali vyvinúť primerané úsilie založené na rizikách s cieľom podporiť dodávateľov a iných obchodných partnerov pri identifikácii rizík, predchádzaní rizikám a ich zmierňovaní. Podporné opatrenia môžu zahŕňať napríklad spoluprácu s nimi pri vypracúvaní a vykonávaní plánov preventívnych alebo nápravných opatrení, poskytovanie technického poradenstva alebo odbornej prípravy, uľahčovanie ich účasti na príslušných iniciatívach v tejto oblasti a s obchodnými partnermi, prípadne zapojenie do nich, alebo uľahčovanie prístupu k miestnym poskytovateľom služieb, budovanie kapacít, odbornú prípravu, modernizáciu systému riadenia a v prípade potreby finančnú podporu a záväzky týkajúce sa zdrojov. V kontexte väčšej spoločnosti a jej obchodných partnerov z radov MSP by mala byť podpora zacielená a primeraná zdrojom, vedomostiam a obmedzeniam MSP.

([167]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 78, otázka č. 36.
([168]) Ďalšie informácie o tom, ako riešiť systémové otázky, sa nachádzajú v usmernení OECD o náležitej starostlivosti, s. 76, rámček 6.
([169]) Príručka MOP a IOE, s. 54.

— ***Ukončenie spolupráce v rámci obchodného vzťahu***

Ak spoločnosti zistia riziko nútenej práce vo svojich dodávateľských reťazcoch, ktoré nie je možné riešiť, mali by v krajnom prípade zvážiť ukončenie spolupráce s dodávateľom alebo obchodným partnerom. Spoločnosti by mali zvážiť ukončenie spolupráce najmä vtedy, keď sú identifikované riziká nútenej práce neodstrániteľné, neexistuje žiadna primeraná vyhliadka na zmenu, predošlé pokusy o predchádzanie rizikám alebo ich zmiernenie zlyhali alebo obchodný partner, ktorý riziko spôsobil, neprijíma alebo nemôže prijať okamžité opatrenia na predchádzanie týmto rizikám alebo ich zmiernenie. Možnosti vplyvu by sa mali využívať tam, kde je to možné.

Ak všetky snahy o zmenu situácie – vrátane uplatnenia alebo intenzívnejšieho využívania možností vplyvu – boli neúspešné a riziko nútenej práce pretrváva, spoločnosť musí v rámci obchodného vzťahu ukončiť spoluprácu.

V takomto prípade by spoločnosť mala zabezpečiť zodpovedné ukončenie spolupráce na základe vnútroštátnych právnych predpisov, medzinárodných pracovných noriem a kolektívnych zmlúv. Mala by vopred s obchodným partnerom formulovať možné eskalačné opatrenia na ukončenie spolupráce a manažmentu a odborovej organizácii, ak existuje, poskytnúť podrobné informácie podporujúce rozhodnutie o ukončení spolupráce. Spoločnosť by mala podniknúť kroky na predchádzanie akýmkoľvek nepriaznivým vplyvom vyplývajúcim z ukončenia spolupráce, zmiernenie takýchto vplyvov alebo ich eliminovanie, poskytnúť primeranú výpoveď dotknutému obchodnému partnerovi a priebežne dané rozhodnutie kontrolovať.

Hospodársky subjekt sa nemôže úspešne odvolávať na to, že trvanie obchodného vzťahu je dané zmluvou alebo že dodávateľ je kľúčovým obchodným partnerom, ako na dôvod, aby sa vyhol dodržiavaniu zákazu nútenej práce.

V prípade štátom nariadenej nútenej práce, pri ktorej sú možnosti vplyvu spoločnosti na štátne mandáty zvyčajne neúčinné a náprava je zriedka možná, môže byť ukončenie spolupráce jediným reálnym opatrením na zmiernenie alebo eliminovanie rizika nútenej práce.

6.4.4. *Krok 4: Monitorovanie a posúdenie vykonávania a výsledkov* ([170])

6.4.4.1. Monitorovanie vykonávania a účinnosti opatrení náležitej starostlivosti spoločnosti

Spoločnosti by mali vykonávať priebežné monitorovanie s cieľom posúdiť vykonávanie a účinnosť svojich opatrení náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce, najmä ich reakcie na riziká nútenej práce, a v prípade potreby aj všetkých iniciatív odvetvia a viacerých zainteresovaných strán, ktorých sú súčasťou.

Monitorovanie by malo presahovať rámec vlastnej činnosti spoločnosti a zahŕňať monitorovanie a pravidelné posúdenie obchodných partnerov a dodávateľov, pričom by sa malo overiť, či sa vykonávajú opatrenia na zmiernenie rizík a či sú účinné pri riešení rizík alebo či ich treba upraviť.

Ak je to možné, monitorovanie by malo byť založené na zmysluplných kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľoch na meranie pokroku v porovnaní s cieľmi, ako je napr.: podiel preventívnych alebo nápravných opatrení vykonaných v plánovaných lehotách, podiel zainteresovaných strán, ktoré sa domnievajú, že riziká boli primerane riešené alebo že mechanizmy na podávanie sťažností sú účinné, alebo frekvencia opakujúcich sa problémov súvisiacich s už identifikovanými rizikami. Spoločnosti by mali zabezpečiť navrhnutie ukazovateľov tak, aby poskytovali prehľad o tom, či sa opatrenia účinne vykonávajú v praxi a či vedú k zlepšeniu výsledkov.

Konkrétne metódy používané na monitorovanie vykonávania a frekvencia monitorovania budú závisieť od kontextu fungovania spoločnosti, jej veľkosti a rizikového profilu. Metódy monitorovania môžu zahŕňať posúdenie informácií z mechanizmov riešenia sťažností a spätnej väzby od zainteresovaných strán ([171]). Najzávažnejším a najpravdepodobnejším rizikám nútenej práce, či už v rámci vlastnej činnosti spoločnosti alebo v súvislosti s jej obchodnými vzťahmi, by sa mala pri monitorovaní venovať najintenzívnejšia a najčastejšia pozornosť.

([170]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 32 a 82 – 84 a príručka MOP a IOE, s. 84 – 87.

([171]) Ďalšie informácie o tom, ako môžu spoločnosti monitorovať svoje činnosti náležitej starostlivosti, sa nachádzajú v usmernení OECD o náležitej starostlivosti, s. 82 – 83, otázka č. 42.

Ak sa riziká týkajú štátom nariadenej nútenej práce, spoločnosti by sa mali zamerať na monitorovanie údajov od MOP a nezávislých expertov. MSP môžu využiť kolektívne monitorovanie prostredníctvom odvetvových iniciatív alebo iniciatív viacerých zainteresovaných strán, začleniť kontroly nútenej práce do existujúcich monitorovacích procesov a zamerať sa na monitorovanie obmedzeného súboru zmysluplných ukazovateľov pokroku, ktoré umožnia posúdiť účinnosť možných opatrení náležitej starostlivosti (napríklad počet vznesených a vyriešených sťažností pracovníkov).

6.4.4.2. Využitie výsledkov monitorovania na zlepšenie procesu náležitej starostlivosti v spoločnosti v oblasti nútenej práce.

Spoločnosti by mali využívať výsledky svojho monitorovacieho procesu a nápravných mechanizmov na zlepšenie svojej politiky a opatrení náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce. V prípade potreby by sa mali politika náležitej starostlivosti, identifikované riziká nútenej práce a opatrenia na riešenie nútenej práce aktualizovať v súlade s výsledkom monitorovania a s náležitým zohľadnením relevantných informácií od zainteresovaných strán.

6.4.5. *Krok 5: Oznamovanie spôsobu riešenia rizík* ([172])

6.4.5.1. Oznamovanie externých relevantných informácií o náležitej starostlivosti spoločnosti v oblasti nútenej práce. ([173])

Spoločnosti by mali príslušné informácie o náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce oznamovať verejne. Tieto informácie by mali zahŕňať informácie o začlenení náležitej starostlivosti do ich interných politík a systémov riadenia, o oblastiach, v ktorých boli identifikované významné riziká nútenej práce, o kritériách použitých na priorizáciu rizík nútenej práce, o činnostiach vykonaných na predchádzanie týmto rizikám alebo ich zmiernenie a o výsledkoch týchto činností. Ak je to možné, spoločnosti by mali oznamovať aj lehoty a referenčné hodnoty zlepšenia, metódy používané na monitorovanie vykonávania a výsledky, ako aj informáciách o tom, ako spoločnosť zabezpečuje nápravu alebo na nej spolupracuje.

Spoločnosti by mali zabezpečiť, aby zverejnené informácie boli dostupné a primerané a aby boli dostatočné na preukázanie primeranosti reakcie spoločnosti na konkrétne riziko nútenej práce ([174]).

MSP sa môžu zamerať na jednoduché oznamovacie opatrenia, ako je zaradenie krátkej aktualizácie do výročných správ alebo oboznámenie zamestnancov a kľúčových zainteresovaných strán s výsledkami.

6.4.5.2. Zváženie osobitných foriem oznamovania v prípade citlivých informácií

Spoločnosti by mali posúdiť, či sa oznamovanie týka citlivých informácií, na ktoré sa vzťahujú pravidlá dôvernosti podľa vnútroštátnych právnych predpisov alebo zmlúv (napr. totožnosť klientov, informácie o cenách, dodávateľské vzťahy), alebo či predstavuje potenciálne riziko pre zainteresované strany alebo zamestnancov. V týchto prípadoch by spoločnosti mali zvážiť použitie osobitných foriem oznamovania, ako je obmedzenie prístupu len na určité osoby alebo anonymizácia zdrojov ([175]).

V prípade štátom nariadenej nútenej práce by mali byť spoločnosti obzvlášť obozretné, aby zverejnenie alebo vykazovanie informácií nevyvolalo odvetné opatrenia voči miestnym zamestnancom, dodávateľom alebo dotknutým pracovníkom.

([172]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 33 a 85 – 87 a príručka MOP a IOE, s. 88 – 90.

([173]) Z týchto usmernení nevyplývajú pre spoločnosti žiadne povinnosti v oblasti vykazovania. Spoločnosti, na ktoré sa vzťahuje povinnosť vykazovania podľa smernice (EÚ) 2024/1760 o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti a smernice (EÚ) 2022/2464, pokiaľ ide o vykazovanie informácií o udržateľnosti podnikov, by mali oznamovať informácie o náležitej starostlivosti v oblasti nútenej práce v súlade s požiadavkami týchto smerníc a vnútroštátnych právnych predpisov, ktorými sa transponujú.

([174]) Ďalšie podrobnosti o vhodných spôsoboch oznamovania informácií o náležitej starostlivosti sú uvedené v usmernení OECD o náležitej starostlivosti, s. 85 – 86, otázka č. 46.

([175]) Ďalšie podrobnosti o oznamovaní citlivých informácií sa nachádzajú v usmernení OECD o náležitej starostlivosti, s. 86 – 87, otázka č. 47.

6.4.6. *Krok 6: Zabezpečenie nápravy alebo spolupráca na nej* ([176])

6.4.6.1. Zabezpečenie nápravy vplyvov nútenej práce alebo spolupráca na nej

Ak sa riziká nútenej práce identifikované v rámci kroku 2 a riešené najlepším možným spôsobom v rámci kroku 3 prejavia v situáciách nútenej práce, spoločnosti musia dodržiavať zákaz nútenej práce a mali by byť pripravené zapojiť sa do nápravy, ako sa odporúča v medzinárodných normách náležitej starostlivosti.

Miera zodpovednosti spoločností za nápravu bude závisieť od ich zapojenia do vplyvu nútenej práce. Preto:

— spoločnosti, ktoré spôsobujú vplyv nútenej práce alebo k nemu prispievajú (t. j. spoločne ho spôsobujú), by mali zabezpečiť nápravu tohto vplyvu alebo spolupracovať na nej,

— spoločnosti, ktoré nespôsobili vplyv nútenej práce alebo k nemu neprispeli, môžu využiť svoj vplyv, aby povzbudili obchodného partnera, ktorý tento vplyv spôsobil, k jeho náprave.

Náprava zahŕňa obnovenie situácie dotknutých jednotlivcov alebo komunít do stavu, ktorý je rovnocenný alebo sa čo najviac približuje stavu, v ktorom by sa nachádzali, keby nedošlo k nútenej práci ([177]). Mala by byť primeraná zapojeniu spoločnosti do vplyvu, ako aj rozsahu vplyvu. Okrem toho náprava zahŕňa riešenie základných príčin nútenej práce a predchádzanie budúcemu zneužívaniu.

V závislosti od okolností (najmä od povahy a rozsahu vplyvu nútenej práce) by náprava mala zahŕňať jedno alebo viacero z nasledujúcich opatrení ([178]):

— navrátenie (napr. vrátenie slobody alebo slobody pohybu, vrátenie dokladov totožnosti alebo iných zabavených cenností, vrátenie poplatkov za nábor, vrátenie zadržaných miezd alebo vkladov, obnovenie prístupu k základným službám),

— rehabilitácia (napr. lekárska alebo psychologická pomoc obetiam, právne a sociálne služby, odborná príprava, alternatívne možnosti zamestnania a živobytia),

— finančná náhrada (napr. náhrada za stratu zárobku, nevyplatenú mzdu, nadmerné nadčasy, fyzické alebo duševné utrpenie, zneužívanie podmienok súvisiacich so zraniteľnosťou, klamstvo, izoláciu, zastrašovanie a vyhrážanie alebo zneužívajúce pracovné a životné podmienky),

— nefinančná náhrada (napr. skrátenie pracovného času, dodatočná ročná dovolenka, zlepšenie bezpečnostných podmienok alebo ubytovacích zariadení),

— záruky, že sa situácia nebude opakovať (napr. nové politiky spoločnosti, systémy a postupy riadenia, kampane na zvyšovanie povedomia a odbornú prípravu, postupy v oblasti ľudských zdrojov, programy dodržiavania predpisov alebo zapojenia dodávateľov),

— satisfakcia (napr. ukončenie zneužívajúceho správania, ospravedlnenie, uznanie zodpovednosti, vyhlásenie o obnovení dôstojnosti, spomienkové akcie),

— interná zodpovednosť alebo disciplinárne opatrenia (napr. prepustenie zamestnancov zodpovedných za vplyv).

Pri určovaní vhodnej nápravy by spoločnosti mali zvážiť existujúce domáce a medzinárodné normy alebo právne predpisy o náprave (alebo precedensy nápravných opatrení zabezpečených v podobných prípadoch, ak normy neexistujú) a zmysluplne spolupracovať s dotknutými zainteresovanými stranami, aby pochopili ich predstavu o tom, čo predstavuje vhodnú nápravu.

([176]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 34 – 36 a 88 – 91; a príručka MOP a IOE, s. 80 – 83.
([177]) Odôvodnenie 36 nariadenia o nútenej práci.
([178]) Ďalšie podrobnosti o vecných formách nápravy sa nachádzajú v príručke MOP a IOE, s. 80 – 82, nástroj 9.

MSP môžu zvážiť podporu nápravy prostredníctvom opatrení, ktoré sú primerané ich obmedzeným zdrojom, ako napríklad zapojenie sa do iniciatív odvetvia, spolupráca s mimovládnymi organizáciami, zapojenie sa do odborov, účasť na platformách viacerých zainteresovaných strán alebo rozdelenie nákladov na nápravu s inými MSP.

6.4.6.2. Zabezpečenie nápravných mechanizmov alebo spolupráca na nich

Ak je to vhodné, spoločnosti by mali zabezpečovať legitímne mechanizmy nápravy alebo podávania sťažností, prípadne na nich spolupracovať, prostredníctvom ktorých môžu pracovníci alebo iné dotknuté zainteresované strany a držitelia práv nahlasovať sťažnosti týkajúce sa nútenej práce. Tieto mechanizmy sú zamerané na zabezpečenie nápravy pre jednotlivcov, ktorí už zažili vplyv, ale môžu slúžiť aj ako systém včasného varovania na vyjadrenie obáv z potenciálnych vplyvov alebo na označenie postupov, ktoré si vyžadujú nápravné opatrenia, aby sa zabránilo budúcim škodám.

Medzi štátne mechanizmy podávania sťažností patria súdne procesy (vrátane trestného stíhania, súdnych sporov a arbitráže), mimosúdne procesy (ako sú špecializované vládne orgány, regulačné orgány dohľadu, pracovné súdy alebo národné orgány pre ľudské práva) a iné mechanizmy (ako sú národné kontaktné miesta OECD pre zodpovedné obchodné správanie). Spoločnosti by mali v dobrej viere spolupracovať s týmito mechanizmami a môžu byť k tomu zaviazané na základe platných trestnoprávnych, správnych, pracovnoprávnych alebo iných právnych rámcov. Medzi neštátne mechanizmy podávania sťažností patria mechanizmy podávania sťažností na prevádzkovej úrovni, rámcové dohody medzi spoločnosťami a odborovými zväzmi, iniciatívy viacerých zainteresovaných strán, mechanizmy podávania sťažností v rámci komunity, kolektívne zmluvy, mechanizmy podávania sťažností v dodávateľskom reťazci spoločnosti, partnerstvá medzi spoločnosťami a dodávateľmi a kolektívne mechanizmy vedené podnikmi.

V kontexte štátom nariadenej nútenej práce môže byť náprava pre obete nedostupná a pre spoločnosti nemožná, najmä prostredníctvom štátnych mechanizmov. Podľa MOP si účinná náprava v týchto situáciách vyžaduje ako minimálny východiskový bod, aby: 1. vláda uznala problém a skutočne sa zaviazala k reforme; 2. bolo povolené monitorovanie alebo posúdenie nezávislými tretími stranami s pevnými zárukami štátu týkajúcimi sa bezpečnosti a ochrany účastníkov a 3. bol dotknutým osobám sprístupnený nezávislý a dôveryhodný mechanizmus podávania sťažností, s ktorým by priamo spolupracovali vládne orgány. Ak tieto podmienky chýbajú, spoločnosti by mali uprednostniť zodpovedné ukončenie spolupráce ([179]).

6.4.6.3. Zavedenie mechanizmov na podávanie sťažností na prevádzkovej úrovni

Mechanizmy podávania sťažností (označované aj ako mechanizmy podávania sťažností na prevádzkovej úrovni) predstavujú druh neštátneho mechanizmu podávania sťažností, ktorý zavádzajú a spravujú jednotlivé spoločnosti alebo iniciatívy spolupráce s cieľom umožniť pracovníkom a iným zainteresovaným stranám vzniesť obavy priamo súvisiace s vlastnou činnosťou spoločnosti alebo s činnosťou jej obchodných partnerov. Patria medzi ne napríklad interné mechanizmy sťažností pracovníkov alebo systémy sťažností tretích strán. Procesy sťažností a nápravy by sa mali premietnuť do identifikácie rizík, priorizácie, akčných plánov, monitorovania a ďalších opatrení náležitej starostlivosti.

Spoločnosti by mali zaviesť mechanizmy na riešenie sťažností na prevádzkovej úrovni, ktoré spĺňajú určité kritériá kvality; mali by byť legitímne, dostupné, predvídateľné, spravodlivé, transparentné, kompatibilné s právami, zdrojom neustáleho učenia sa a založené na angažovanosti a dialógu ([180]). Okrem toho by spoločnosti mali zabezpečiť, aby existoval jasný proces prijímania a riešenia sťažností vrátane jasného rozsahu a mandátu, vhodného personálneho obsadenia a zdrojov, jasných lehôt na riešenie sťažností a zabezpečenie nápravy a účinných postupov postúpenia ([181]). Spoločnosti by mali prijať opatrenia na zaistenie bezpečnosti a práv sťažovateľov, obetí a iných zainteresovaných strán a na zabránenie riziku odvetných opatrení voči nim, a to aj prípadným zaistením utajenia totožnosti osoby alebo organizácie, ktorá podala sťažnosť.

MSP môžu zvážiť jednoduché a dostupné kanály, ktoré spĺňajú vyššie uvedené kritériá kvality (napríklad online aplikácie na zasielanie správ alebo schránky na podnety) a ktoré umožňujú pracovníkom a iným dotknutým zainteresovaným stranám bezpečne vyjadriť obavy a spoločnosti účinne reagovať.

([179]) Príručka MOP a IOE, s. 56.
([180]) Usmernenie OECD o náležitej starostlivosti, s. 34 – 36 a 88 – 91; a hlavné zásady OSN.
([181]) Postúpenie príslušným službám, ako sú útulky, psychosociálna starostlivosť, právna pomoc, zdravotné služby a dôveryhodné kontakty na orgány činné v trestnom konaní. Pozri príručku MOP a IOE, s. 45.

7. **PREDLOŽENIE INFORMÁCIÍ O MOŽNÝCH PORUŠENIACH ZÁKAZU NÚTENEJ PRÁCE**

7.1. **Úvod**

Cieľom tejto časti usmernení, ktorá sa vyžaduje podľa článku 11 prvého odseku písm. h) nariadenia, je pomôcť jednotlivcom, združeniam a iným subjektom (ďalej len „navrhovatelia“) pri štruktúrovaní a príprave podaní informácií o možnom porušení zákazu nútenej práce podľa nariadenia, aby ich Komisia a príslušné orgány mohli účinne spracovať a vyšetriť.

7.2. **Predkladanie informácií**

7.2.1. *Predkladanie informácií*

Informácie možno predkladať prostredníctvom jednotného miesta na predkladanie informácií, ktoré bude od 14. decembra 2027 prístupné na jednotnom portáli pre nútenú prácu.

„Akákoľvek fyzická alebo právnická osoba alebo združenie bez právnej subjektivity“, môže predložiť informácie prostredníctvom jednotného miesta na predkladanie informácií ([182]). Týka sa to jednotlivcov vrátane obetí nútenej práce, podnikov, obchodných organizácií, neziskových organizácií a organizácií občianskej spoločnosti, spotrebiteľských organizácií, odborových zväzov a iných organizácií.

Navrhovatelia môžu predkladať informácie buď priamo alebo prostredníctvom sprostredkovateľa (napr. právneho poradcu alebo združenia), ktorý bude pôsobiť ako kontaktné miesto pre hlavný príslušný orgán.

V rámci EÚ musia príslušné orgány zabezpečiť, aby navrhovatelia, ktorí sa kvalifikujú ako „oznamovatelia“ podľa smernice o oznamovateľoch ([183]) a ktorí získali informácie o porušeniach nariadenia v súvislosti s prácou, boli primerane chránení pred rizikom odvetných opatrení v súlade s požiadavkami uvedenej smernice. Komisia bude uplatňovať procesnoprávne záruky aj pri vyšetrovaní údajnej nútenej práce mimo EÚ.

7.2.2. *Informácie, ktoré sa majú predkladať*

Od navrhovateľov sa vyžaduje, aby predkladali informácie v dobrej viere a aby uviedli dôvody a dôkazy, ktorými odôvodňujú svoje tvrdenia ([184]). Komisia vyradí všetky predložené informácie, ktoré sú zjavne neúplné, nepodložené alebo podané v zlej viere.

Ďalej je uvedený zoznam najužitočnejších informácií na to, aby mohla Komisia a príslušné orgány účinne a efektívne posúdiť možné porušenie zákazu nútenej práce. Navrhovateľom sa odporúča, aby predložili informácie, ku ktorým majú prístup. Informácie sa uvádzajú v štyroch kategóriách: kontaktné údaje, tvrdenia, dôkazy, informácie o hospodárskych subjektoch a výrobkoch.

7.2.3. *Kontaktné údaje*

Navrhovateľ alebo jeho zástupca by mali poskytnúť svoje kontaktné údaje, aby Komisia alebo príslušný orgán mohli dôverne klásť doplňujúce otázky a informovať navrhovateľa o výsledku svojho posúdenia. Zainteresované strany budú môcť predkladať informácie anonymne v rámci jednotného miesta na predkladanie informácií, hoci to môže obmedziť možnosť budúcej komunikácie s nimi.

([182]) Článok 9 bod 2 nariadenia o nútenej práci.
([183]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlasujú porušenia práva Únie (Ú. v. EÚ L 305, 26.11.2019, s. 17).
([184]) Článok 9 bod 2 nariadenia o nútenej práci.

7.3. **Tvrdenia týkajúce sa nútenej práce**

Pri použití jednotného miesta na predkladanie informácií budú navrhovatelia usmernení v jednotlivých krokoch, ako vysvetliť kontext a dôvody svojho podania. Navrhovateľom sa odporúča, aby svoje tvrdenia o tom, že výrobok bol vyrobený ([185]) s využitím nútenej práce, vysvetlili čo najúplnejšie. Preto by mali uviesť informácie o tom:

- — či je údajná nútená práca nariadená súkromným subjektom alebo štátnym orgánom,
- — kde sa údajná nútená práca uskutočnila a ktorej pracovnej činnosti sa týka (poľnohospodárstvo/zber, výroba/produkcia, ťažba, iná činnosť),
- — ako dlho údajná nútená práca trvá,
- — prečo údajné konanie spĺňa vymedzenie „nútenej práce“ (oddiel 3.2) a aké sú príslušné ukazovatele rizika (oddiel 3.4),
- — druh a počet pracovníkov/obetí, ktoré sa porušením dotknuté (vrátane toho, či ide aj o deti),
- — kontaktné údaje každej osoby alebo organizácie, ktorá môže svedčiť (za predpokladu, že súhlasí s kontaktovaním).

Navrhovatelia by mali takisto uviesť, či podľa ich vedomostí už boli podobné informácie predložené tomu istému alebo inému orgánu verejnej moci alebo súdnemu orgánu (a ak áno, ktorému) a/alebo médiám alebo iným investigatívnym spravodajským agentúram.

7.4. **Dôkazy o nútenej práci a podporné dokumenty**

Navrhovatelia by mali podľa možnosti poskytnúť relevantné podporné dôkazy potvrdzujúce tvrdenia o nútenej práci. Takéto dôkazy môžu mať rôzne formy vrátane príkladov uvedených v oddiele 4.7.

7.5. **Informácie o dotknutých hospodárskych subjektoch a/alebo výrobkoch**

Navrhovatelia by mali do svojich podaní zahrnúť informácie o hospodárskych subjektoch a/alebo výrobkoch, ktorých sa tvrdenia týkajú.

V súvislosti s hospodárskymi subjektmi by boli najužitočnejšie tieto informácie:

- — kontaktné údaje hospodárskych subjektov (názvy a adresy), ktoré vyrábajú, dovážajú, distribuujú alebo predávajú výrobky, pri výrobe ktorých sa údajne využíva nútená práca v EÚ, alebo takéto výrobky z EÚ vyvážajú, a ak je to možné, aj údaje o členských štátoch, v ktorých sa takáto výroba, dovoz, distribúcia, predaj alebo vývoz uskutočňuje,
- — ak je to možné, opis obchodných činností hospodárskych subjektov, ktoré sú predmetom tvrdenia,
- — ak je to možné, vysvetlenie akéhokoľvek prepojenia medzi navrhovateľom a hospodárskymi subjektmi, ktorých sa týkajú tvrdenia (napr. zamestnanec, konkurent, zákazník), a či bol navrhovateľ v kontakte s týmito subjektmi v súvislosti s tvrdením.

([185]) To zahŕňa ťažbu v prípade surovín a zber v prípade poľnohospodárskych výrobkov, ako aj všetky fázy výroby a produkcie konečného výrobku.

V súvislosti s výrobkami by boli najužitočnejšie tieto informácie:

— opis výrobkov, pri výrobe ktorých bola údajne využitá nútená práca, a ich prepojenie na trh EÚ (napr. miesta výroby alebo dovozu do EÚ, miesta predaja v EÚ alebo vývozu z EÚ), podľa možnosti vrátane číselného znaku HS alebo číselného znaku KN,

— ak je to relevantné, opis častí, ktoré boli údajne vyrobené s využitím nútenej práce,

— podľa možnosti fotografie vzoriek dotknutých výrobkov,

— ak je to možné, informácie o dodávateľskom reťazci výrobku vrátane výrobcov alebo producentov, ktorí vyrábajú hotové výrobky, a ak je to relevantné, informácie o dodávateľoch vstupov a surovín s uvedením, ktorá časť dodávateľského reťazca je údajne ovplyvnená nútenou prácou,

— identifikačné údaje o výrobku, ak sú k dispozícii (napr. opis, názov alebo značka výrobku, druh, referenčné číslo, model, číslo šarže alebo sériové číslo umiestnené na výrobku alebo jeho obale alebo na súvisiacom dokumente, QR kódy alebo čiarové kódy).

7.6. **Ako sa bude s predloženými informáciami zaobchádzať?**

7.6.1. *Počiatočné posúdenie*

Keď Komisia dostane informácie o údajných porušeniach prostredníctvom jednotného miesta na predkladanie informácií, najprv preskúma prípustnosť prijatých informácií a vylúči všetky podania, ktoré sú zjavne neúplné, nepodložené alebo podané v zlej viere.

Ak sú informácie prípustné a týkajú sa nútenej práce, ktorá sa údajne vykonáva mimo EÚ, Komisia ich posúdi sama. Ak sa informácie týkajú nútenej práce, ktorá sa údajne vykonáva na území členského štátu EÚ, Komisia postúpi získané informácie príslušnému orgánu tohto členského štátu, ktorý ich následne posúdi.

Vedúci príslušný orgán potom kontaktuje navrhovateľa, aby v primeranej lehote potvrdil prijatie predložených informácií.

Vedúci príslušný orgán potom dôkladne a nestranne posúdi získané informácie spolu s ďalšími relevantnými informáciami získanými z iných zdrojov a na základe tohto posúdenia prijme rozhodnutia týkajúce sa možného vyšetrovania.

7.6.2. *Dialóg s navrhovateľom*

Vedúci príslušný orgán môže počas posudzovania alebo akéhokoľvek následného vyšetrovania kontaktovať navrhovateľa, aby ho požiadal o vysvetlenie alebo doplňujúce informácie. Ak od predloženia informácií uplynul dlhší čas, vedúci príslušný orgán môže s navrhovateľom konzultovať akúkoľvek zmenu situácie alebo nové dôkazy.

Vedúci príslušný orgán v primeranej lehote informuje navrhovateľa o výsledku svojho posúdenia, najmä o tom, či sa rozhodol pokračovať vo vyšetrovaní. Presný časový rámec závisí od špecifík daného prípadu.

7.7. **Dôvernosť a ochrana údajov**

7.7.1. *Dôvernosť*

Informácie predložené navrhovateľom sa použijú výlučne na účely vyšetrovania údajného porušenia zákazu nútenej práce podľa nariadenia, pokiaľ sa v súlade s právom EÚ alebo vnútroštátnym právom nevyžaduje inak. Ak informácie obsahujú aj podozrenia z trestných činov, môžu sa takisto poskytnúť príslušným orgánom členských štátov na účely vyšetrovania trestných činov.

Komisia a príslušné orgány budú s poskytnutými informáciami a totožnosťou navrhovateľa zaobchádzať ako s dôvernými v súlade s právom EÚ a vnútroštátnym právom.

S predloženými informáciami sa preto bude nakladať ako s dôvernými, pokiaľ navrhovateľ výslovne neoznačí určité informácie ako nedôverné alebo pokiaľ tieto informácie už nie sú verejne dostupné.

Hoci Komisia môže zverejniť všeobecné informácie v súhrnnej forme, urobí tak spôsobom, ktorý chráni totožnosť navrhovateľa, dôvernosť informácií a totožnosť ostatných strán.

7.7.2. *Zaobchádzanie s osobnými údajmi*

Akékoľvek spracúvanie osobných údajov Komisiou a príslušnými orgánmi sa bude vykonávať v súlade s právom EÚ o ochrane osobných údajov, najmä so všeobecným nariadením o ochrane údajov ([186]), s povinnosťami inštitúcií a orgánov EÚ v oblasti ochrany údajov, čím sa zabezpečí súlad s nariadením GDPR ([187]), ako aj so smernicou o ochrane fyzických osôb ([188]).

([186]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1).

([187]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1725 z 23. októbra 2018 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 45/2001 a rozhodnutie č. 1247/2002/ES (Ú. v. EÚ L 295, 21.11.2018, s. 39).

([188]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/680 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov a o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2008/977/SVV (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 89).